

EESTI MAAÜLIKOOL

Põllumajandus- ja keskkonnainstituut

Kadi Viidik

AERU- JA PURJELAUAPÕHISED TEGEVUSED EESTIS

STAND UP PADDLE BOARD AND WINDSURF BASED ACTIVITIES IN ESTONIA

Magistritöö

Loodusturismi õppekava

Juhendaja: Marika Kose, MSc

Tartu 2021

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Magistritöö lühikokkuvõte	
Autor: Kadi Viidik		Õppekava: Loodusturism	
Pealkiri: Aeru- ja purjelaua põhised tegevused Eestis			
Lehekülgi: 99	Jooniseid: 15	Tabeleid: 6	Lisasid: 5
Osakond: Põllumajandus-ja keskkonnainstituut Uurimisvaldkond: Sotsiaalne geograafia. (S230) Juhendaja(d): Marika Kose, <i>MSc</i> Kaitsmiskoht ja aasta: Tartu, 2021			
<p>Veekogud pakuvad hulgaliselt erinevaid võimalusi aeru- ja purjelauaga sõitmiseks. Surfamine võib liigitada nii spordi, rekreatiivse tegevuse kui ka turismi alla, olles samal ajal tugevalt seotud elustiiliga. Eestis on võimalik surfamisega tegeleda aastaringselt, kevadest sügiseni vee peal ja talisurfates jääl ning lumel. Töö eesmärgiks on kaardistada Eesti aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate profiil, peamised sihtkohad ning teadlikkus veeohutusest ja mõjudest looduskeskkonnale. Autor viis läbi 10 intervjuud aeru- ja purjelauateenuse pakkujatega ning küsitluses osales 55 harrastajat. Aeru- ja purjelauasõitjad on iseõppijad ning instruktoreid koolitatakse üldjuhul surfiklubides kohapeal. Surfamine sobib igas vanuses inimestele ning suurimaks sõitma õppimise eelduseks on soov ennast sel alal arendada. Purjelauasõitjad on Eestis kogunenud rannikualadele, aerulauasõitjaid võib näha väga erinevatel veekogudel. Aeru- ja purjelauasõitjad ning teenusepakkujad on keskkonnateadlikud inimesed ning kuna nad veedavad palju aega looduses on vajalik keskkonnakaitselistes küsimustes ka nende arvamusi kuulda võtta. Veeohutuses on tähtsal kohal ilmastikuolude jälgimine ja ohutusvesti kandmine.</p>			
Märksõnad: surfamine, veeohutus, sihtkoht.			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Master's Thesis	
Author: Kadi Viidik		Specialty: Nature Based tourism	
Title: Stand up paddle board and windsurf based activities in Estonia			
Pages: 99	Figures: 15	Tables: 6	Appendixes: 5
Department: Institute of Agricultural and Environmental Sciences Field of research: Social geography (S230) Supervisors: Marika Kose, <i>MSc</i> Place and date: Tartu, 2021			
<p>Different water bodies offer a wide range of opportunities for stand up paddleboarding (SUP) and windsurfing. Surfing can be classified as sport, recreational activity or tourism, while being strongly connected to lifestyle. In Estonia, it is possible to surf all year round. From spring to autumn on the water and on ice and snow in winter. The purpose of this study was to map the profile of Estonian SUP and windsurfing service providers and participants, the main destinations and awareness of water safety and impacts on the natural environment. The author interviewed 10 SUP and windsurfing service providers and in form got 55 participants replies. SUP and windsurfing are self-taught and instructors are usually trained in on-site surf clubs. Surfing is suitable for people of all ages, and the will to learn is the most important quality. Windsurfers gather mostly in coastal areas of Estonia, but stand up paddleboarders can be seen on very different bodies of water. SUP and windsurfing service providers are environmentally conscious people, and as they spend a lot of time in the natural environment, it is necessary to hear their views on environmental issues. On water safety it is important to pay attention to weather conditions and to wear PFD.</p>			
Keywords: surfing, water safety, destination.			

SISUKORD

Kasutatud mõisted	5
Sissejuhatus	8
1. Ülevaade veepõhistest tegevustest.....	10
1.1. Surfamine.....	10
1.1.2. Purjelaud.....	13
1.1.3. Talisurf.....	17
1.1.4. Aerulaud	19
1.2. Rekreatiivsete tegevuste veeohutus	23
1.3. Veepõhiste rekreatiivsete tegevuste mõju looduskeskkonnale	28
2. Materjal ja metoodika.....	32
3. Uuringu tulemused ja arutelu	35
3.1. Tulemused	35
3.1.1. Teenus ja harrastaja/kliendi profiil	36
3.1.2. Sihtkoht ja maaomand	42
3.1.3. Mõju looduskeskkonnale	50
3.1.4. Häiringud, konfliktid, piirangud, eeskirjad, regulatsioonid.....	54
3.1.5. Erialane ettevalmistus.....	56
3.1.6. Veeohutus	57
3.2. Arutelu	64
Kokkuvõte	70
Kasutatud kirjandus	72
Lisad	82
Lisa 1. Empiirilise uuringu eelkodeerimine	83
Lisa 2. Intervjuu küsimused teenusepakkujale	86
Lisa 3. Küsitlus aeru- ja purjelaua harrastajatele.....	90
Lisa 4. Aeru- ja purjelaua teenusepakkujad ja meeskonnad.....	96
Lisa 5. Kokkupuutepunktid teiste harrastajatega.....	98
Lihtlitsents	99

KASUTATUD MÕISTED

Mõisteid ja termineid on seletatud, kasutades purjelauainstruktori koolitusmaterjali (Hunt 2017: 1–50), Merevikit (Mereviki 2021), purjetamistreenerite ja tasemekoolituse materjali (Kajakas s.a: 14–87), Will Rogersi (2012) seletusi ja vastavat määrust (Laevatavatel sisevetel liikumise kord 2003, § 2)

Allround-laud - Aerulaud, millel on lai kasutusala. Sellel laual on tasasel veel pikk libisemisteed, kuid tänu pikkusele ja kitsale ahtriosale on lainetes kergesti juhitud.

Freemove-sõidustiil - Vabaajasurfamine purjelauaga, võib sõita näiteks ühelt saarelt teisele. Laua litraažiks on 150–260 liitrit.

Flatwater-laud - Aerulaud, mis on disainitud sõitmiseks erinevates tingimustes. *Flatwater*-laud on suuremad *allround*-laudadest, ning võimaldavad lisaks sõitjale kaasas kanda ka kotte ja varustust. Ideaalsed pikamaasõitudeks.

Foil - Purjelaua tüüp, mis sõidu ajal tõuseb täiesti veest välja. Välimuselt sarnaneb formula- või slaalomilauaga.

Freeride - Purjelaud, mis on mahult ja kujult sarnane slaalomilauaga, universaalne ning võimaldab teha lihtsamaid trikke, hüppeid ja sõita võidu. Hea laud algajale, et leida enda eelistused ja sõiduviis. Laua litraažiks on 85–190 liitrit.

Freestyle - Freestyle või ka vabastiil on purjelauaklass, kus alus on võimalik saada glisseerima ka ilma laineteta ja vaikse tuulega. Tähtis ei ole lõppkiirus, kuid purjelaudurid armastavad otsida ebatraditsioonilisi hüppeid ja liikumisviise. Vabastiililaud on arenenud välja *wave*-laudadest. Laua litraažiks on 90–125 liitrit.

Halssimine - Pööramine võõriga allatuult halssi vahetades. Pööramine purjelauaga läbi taganttuule suuna.

Kalipso - Kalipso või ka märgülikond (ingl *wetsuit*) on neopreenist spetsiaalriietus, mis kaitseb veespordi harrastajad külma ja päikese eest.

Kardaan - Taglast ja lauda ühendav vahelüli purjelaual.

Leash - *Leash* või ka turvarihm või ka turvanöör on aerulauasõitjat ja lauda ühendav ohutusvahend.

Loovimine - Loovimine või ka krüssamine on purjetamine siksakkursil vastutuult, kus purjelaud liigub vahelduvatel halssidel.

Mast - Purjelaual asetsev pikk vertikaalne tugi purjede kinnitamiseks.

Ots - Köie või trossi üldnimetus merenduse sõnavaras.

Pakstaat - Purjelauaga allatuult sõitmine.

Pautimine - Pautimine või ka pööramine või ka vändamine on manööver, kus purjelaua võõr viiakse kursi muutmiseks läbi vastutuule suuna.

Purjelaud - tuule jõul liikuv veesõiduk, mille taglasel puudub jäik ühendus lauaga.

Poom - Masti külge kinnituv spetsiaalne tugi purje alumise serva jaoks.

Race - Purjelauaklass, kus laual on lisaks uimele ka svert, mida saab vette ja veest välja lükata. Rajasõit, mida on võimalik sõita ka tuulevaikse ilmaga. Laua litraažiks on 150–250 liitrit.

Seisupööre – Purjelaua pööramine ilma sõitu alustamata, mõlemad käed mastil. Algab ja lõpeb lähteasendis.

Skimboarding – Veespordiala, mida harrastatakse liivasel rannal otse veepiiril või madalas vees. Sarnane lainelauaga, aga väiksem ja ilma uimeta.

Slaalom - Slaalomilauaga sõidetav purjelauaklass, kus kiiruse peale sõidetakse vette paigutatud külg- või allatuules mööda rada. Laua litraažiks on 85–135 liitrit.

Stand up paddleboard - *Stand up paddleboard* või ka SUP või ka aerulaud või ka supilaud. Veesõidulaud, millel püsti seistes lükatakse ennast edasi aeru abil.

Svert - Teisaldatav plaat, mis suurendab purjelaua veealuse osa külgtakistust ja triivimist. Tänu sellele on võimalik saavutada suurem stabiilsus.

Trapetsiaas - Purjelaua poomile kinnitatav lisavarustus, mis tagab sõitja ülakehale ökonoomsuse ja jõu parema ülekande.

Uim - Purje- ja aerulaua ahtri uimekaevu kinnitatav varustuse osa, mis aitab paremini navigeerida.

Wave - Purjelauaklass, kus sõidetakse väikese lauaga, mis nõuab oskusi, tugevat tuult ja julgust. Eestis on selle purjelauaklassi harrastamise tuntuimad kohad Ristna ja Vääna. Laua litraažiks on 60–100 liitrit.

SISSEJUHATUS

Erinevad veekogud pakuvad hulgaliselt võimalusi rekreatiivseteks tegevusteks (Othman *et al.* 2020: 441). Laiemas mõistes võib veepõhisteks rekreatiivseteks tegevusteks pidada kõiki tegevusi, milles on kogu keha või nägu kokkupuutes veega (Pakasi 2018: 1). Veepõhine turism on mis tahes turismitegevus, mida harrastatakse kasutades veeressursse, näiteks järved, jõed, ojad, kanalid, veeteed, mered, ookeanid, rannikualad ja jääga seotud alad, või mis toimuvad nendega seoses (Jennings 2007: 10). Magistritöös keskendutakse kitsamalt aeru- ja purjelauapõhiste tegevustele Eestis. Puhka Eestis (s.a) toob välja, et ka surfamist saab Eestis nautida aastaajast sõltumata. Eesti tingimused sobivad hästi purjelauaga sõitmiseks, sest rannikuäärne meri on enamasti madal ja lained ei ole väga suured. Sopiline rannajoon võimaldab sobiva surfiranna leida iga tuulesuuna korral ning lisavõimalusi pakuvad ka suuremad järved. Samuti saab Eestis harrastada aerulauaga sõitmist, milleks ei ole tuule olemasolu vajalik. Lisaks (Kask 2017) leiavad Eestis aset erinevad purjelaua- ja aerulauavõistlused, mis jagunevad klassi-, distsipliini- ja tasemepõhisteks.

Kuigi Eestis on 635 vooluveekogumit, 93 maismaa seisuveekogumit ja 16 rannikuveekogumit (Keskkonnaministerium 2020b), millest suur osa on sobilikud veepõhisteks tegevusteks, ei ole siiani kaardistatud aeru- ja purjelauavaldkonna tegevusi nendel veekogudel. Eeltoodust tulenevalt on magistritöö eesmärk kaardistada Eesti aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate profiil, peamised sihtkohad ning teadlikkus veeohutusest ja mõjudest looduskeskkonnale.

Lähtudes ülaltoodust on autor sõnastanud järgnevad uurimisküsimused:

1. Milline on aeru- ja purjelauateenuste sisu, nende komponendid ning harrastusega tegelemise peamised sihtkohad?
2. Milline on aeru- ja purjelaua harrastaja profiil ning peamised harrastamise sihtkohad?
3. Milline on aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate teadlikkus looduskeskkonnas säästlikust toimetamisest?
4. Milline on aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate teadlikkus veeohutusest?

Töö eesmärgi täitmiseks on kavandatud järgmised uurimisülesanded:

1. Koostada teoreetiline ülevaade aeru- ja purjelauapõhistest tegevustest; veeohutusest ja veepõhiste rekreatiivsete tegevuste mõjudest looduskeskkonnale.
2. Koguda andmeid valimi koostamiseks ning luua aeru- ja purjelaua huvigruppide koondtabel.
3. Viia läbi uuring intervjuerides aeru- ja purjelauateenuse pakkujaid ning küsitledes aeru- ja purjelaua harrastajaid.
4. Analüüsida uuringu tulemusi.
5. Esitada omapoolsed järeldused ja ettepanekud lähtuvalt uuringu tulemustest.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses teoreetilises osas defineerib autor teadusallikatele tuginedes surfamise, sh purjelaua, aerulaua ja talisurfi ning käsitleb rekreatiivsete tegevustega seonduvat veeohutust ja mõju looduskeskkonnale. Olulisematest autoritest võiks esile tuua Cole'i, Danti, Schrami, Wheatoni, Westwicki ja Neushuli. Töö empiiriline osa keskendub uuringu metoodikale, kus kirjeldatakse andmete kogumist. Kasutatud on kvalitatiivse uuringu meetodina poolstruktureeritud intervjuusid aeru- ja purjelauateenuse pakkujatega. Harrastajate seisukohtade väljaselgitamiseks oli sobilik kasutada kvantitatiivset meetodit – ankeetküsimustikku veebikeskkonnas. Uurimismeetodi valikul lähtuti aeru- ja purjelauateenuse pakkujate koguarvust ning leiti, et intervjuude puhul on võimalik saada ka väiksema valimiga põhjalikke ja sisukaid vastuseid. Ankeetküsimustikus nähti võimalust intervjuu tulemuste kinnitamiseks. Töö empiirilise osa kolmandas peatükis tutvustab autor uuringute tulemusi ning esitab arutelu koos ettepanekutega.

Autor soovib tänada juhendajat ning kõiki intervjuudes ja küsitluses osalenuid.

1. ÜLEVAADE VEEPÕHISTEST TEGEVUSTEST

1.1. Surfamine

Kaasaegse surfamise ajalugu saab alguse Havailt, kus see oli religiooni osa, kuid see ei tähenda, et Havai põliselanikud olid ainsad surfarid. Teadaolevalt on surfanud polüneeslased; Peruu püüdsid kalurikülades elavad inimesed laineid pilliroolaevadel ja Lääne-Aafrikas surfasid lapsed puidust laudadel. (Westwick ja Neushul 2013: 15–20) Võib väita, et surfamine leiutati iseseisvalt nii Polüneesias, Peruus kui ka Lääne-Aafrikas. (Dawson 2009: 99)

Peruu pilliroolaev ehk *caballitos* leiutati umbes 3000 eKr. Põlvitades istus pilliroolaeval korraka üks inimene, kes aerutas vaheldumisi nii paremalt kui ka vasakult poolt alust. Lainete ületamiseks oli vajalik hea tasakaalutunnetus, et kallutada ennast vastavalt vajadusele ette- või tahapoole. Väikeste lainete puhul oli võimalik sõita ka enda ette sirutatud jalgadega. Pilliroolaevad olid kiired, kuid nende miinuseks oli lühike kasutusaeg, vastupidavusega ainult viisteist kuni kakskümmend päeva. Selle põhjuseks oli nende valmistusmaterjal, pilliroog, mis imas endasse liigselt vett. (Rondon *et al.* 2003: 34; Warshaw 2010: 19)

1966. aastal ilmunud surfidokumentaalfilmis “Endless Summer” väitis režissöör Bruce Brown, et surfarid Patrick O’Connell ja Robert August viisid surfamise Aafrikasse, kus nad õpetasid Ghana lapsi surfama. Nüüdseks on teada, et aafriklased Senegalis, Elevandiluurannikul, Kamerunis ja Ghanas olid surfanud juba ammu enne kontakti eurooplastega. Kahjuks on ajalooliselt vähe kirja pandud kirjalikke allikaid surfamise kohta Aafrikas. Esimese teadaoleva ülevaate surfamise kohta andis 1640. aastate paiku Michael Hemmersam, kes kirjutas: “Vanemad seovad oma lapsed laudade külge ja viskavad vette.” Kuigi surfamine Aafrikas sarnanes surfamisega Polüneesias, püsis see suhteliselt algelisel tasemel ning ei arenenud keerukaks spordialaks ega saavutanud märkimisväärset kultuurilist ja sotsiaalset tähendust nagu Havail. (Dawson 2009: 99) Sarnaselt Aafrikale ei ole kirjalikke allikaid surfamise alguse kohta ka Polüneesias. Siiski on teada, et neli tuhat aastat tagasi saabusid Kagu-Aasia asunikud reisimiseks mõeldud kanuudega Tonga, Samoa ja Fiji saartele, kus hakkas arenema polüneesia ühiskond ja kultuur. Havaile seilasid esimesed polüneeslastest asukad Markiisaartelt umbes 300

pKr. Igale uuele saarele liikudes tõid polüneeslased endaga kaasa ka surfamise traditsiooni. Oletada võib, et algelise surfamisega tegeleti ka juba varem kui 2000 eKr ning seda ulpiva laua või kookospalmi tüvega. (Warshaw 2010: 22,23)

Siinkohal võib vaielda, millises paigas alustati ajalooliselt surfamisega esimesena. Surfamise alguseks sel kujul, mida me tunneme tänapäeval, võib siiski pidada 20. sajandi alguse Havaid. Koos industrialiseerimisega kasvas ka keskklassi soov osa saada välja teenitud puhkusest mere ääres. Paljudes riikides võeti kasutusele kohustuslik iga-aastane puhkus ning samuti olid kättesaadavamad autod ning laevaliiklus. Lisaks olid 1900. aastate algul tärkamas segarannad, kus veetsid koos aega nii mehed kui ka naised. Ameerikast ja Euroopast pärit maailmarändurid hakkasid otsima uusi eksootilisi paiku ning Havai oli selleks igati sobiv, olles ühtaegu troopiline, ingliskeelne ja USA juhitud. Honolulust oli saanud äri-, poliitika- ja kultuurikeskus, kuhu saabus üha enam turiste ning ajapikku õpiti ennast turundama läbi surfi. Nii nagu Havail, soodustasid ka Californias, Austraalias ja Lõuna- Aafrikas surfamise arengut suured muutused ühiskonnas. (Westwick ja Neushul 2013: 15-20; Warshaw 2010: 42,43)

Rahvusvaheline Surfiliit (*International Surfing Association*) määratleb surfamise alla laintel või tasasel veel sõitmise ükskõik, mis tüüpi lauaga. Selle alla kuuluvad näiteks (Barefoot Surf s.a., Herron s.a., Rahvusvaheline Surfiliit s.a):

- *shortboard*, mis on lühike ja kitsas laud ning sobib juba edasijõudnud surfaritele, maksimaalne jõudlus keerulistes surfitingimustes;
- *longboard*, mis sobib ka algajatele kuna on stabiilsem kui *shortboard* ning sellega on kiiresti võimalik püüda ka väikeseid laineid;
- *bodyboard*, mis on üldjuhul valmistatud odavamast materjalist ning laineid püütakse kõhuli olles;
- *stand up paddleboard* ehk SUP (edaspidi aerulaud), mis on erinevalt teistest veesõidulaudadest sobilik sõitmiseks ka tasasel veel, edasi lükatakse ennast aeruga ning üldjuhul ollakse laual püstises asendis;
- *windsurfing board* (edaspidi purjelaud), mis on veesõidulauale kinnitatud purjemastiga, tuule jõul ning lainete mõjul edasi liikuv veesõiduk.

Viimasel kümnendil on Euroopas näha olnud surfamise kasvu mitte ainult spordina, vaid ka majandusharuna. Sellele annab kinnitust kasvav harrastajate arv ning vastava spordivarustuse ostjate ja rentijate arv. Lisaks on loodud erinevaid surfikoole ja viiakse läbi laagreid. Olemas on just surfaritele spetsialiseerunud majutusasutused, kus on võimalik ööbida ka perekondadel ja surfiürituste pealtvaatajatel. Surfikohtadel on oma roll majanduses ning kohalike elanike igapäevaelus. (Lopes ja Bicudo 2016: 46) Üheks harrastajate hulga suurenemise põhjuseks on naiste kasvav huvi surfamise vastu. Samuti on leitud, et paljud harrastajad tegelevad mitme surfialaga paralleelselt ning omatakse üha enam isiklikku varustust, sest see on muutunud taskukohasemaks. (CBI 2018)

Surfamise üheks tähtsamaks eelduseks võib pidada õigeid ilmastikuolusid, kus tuleb arvestada vee- ja õhutemperatuuriga, tõusulainete ja lainete murdumisega. (*Ibid.*) Edukad surfikohad nõuavad heade lainete olemasolu ja “heade” lainete määratlusele saab läheneda erinevatest vaatepunktidest. Rolli mängivad kultuurilised ja füüsilised elemendid ning puhtalt asjaolu, et surfarid otsivad erinevaid laineid olenevalt enda oskustest. (Hutt *et al.* 2001: 73–76) Oluline on ka asjaolu, et surfarid vajavad piisavalt ruumi nii vees kui ka rannas ning kuna surfivarustus on küllaltki suur ning raske, peavad rannad olema hästi ligipääsetavad. (CBI 2018) Vaadates surfamist tehnoloogia ja keskkonna vaatenurgast, võib öelda, et surfamine on paljuski kunstlik tegevus. Inimtegevuse tõttu on maailmas alles jäänud vähe päris looduslikke laineid ning surfamiskeskonda rikub tööstustest, põllumajandusest ning kodudest pärinev saastunud reovesi. Lisaks piiravad eraomandi õigused ligipääsu paljudele surfikohtadele. Siinkohal on surfaritel võimalus olla nii-öelda korrapidajateks, et säilitada keskkonda, jälgida muutusi ja teavitada inimkonda toimuvatest muudatustest. (Westwick ja Neushul 2013: 15,16)

Surfitööstus on mitme miljardi euro suurune majandusharu, mis võtab enda rõivaste ja seadmete tootmise, meediaväljaanded, surfikoolid, rendikohad, surfilaagrid, surfivõistlused ning surfipargid. Surfamise võib liigitada nii spordi, rekreatiivsete tegevuse kui ka turismi alla, olles samal ajal tugevalt seotud elustiiliga. (Frank *et al.* 2015: 102) Elustiilispordi mõiste viitab sporditegevusele, kus keskendutakse rohkem kogemustele ja naudingule kui võistlemisele (Ranniku *et al.* 2016: 1093). Turismi seisukohalt võib surfarid jagada kolmeks (CBI 2018):

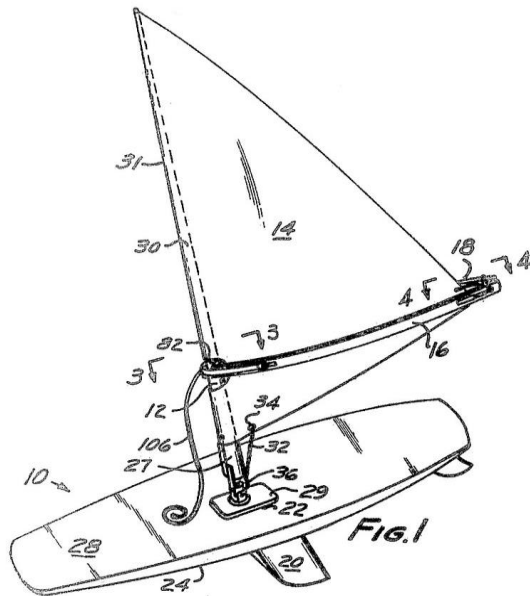
- vabaajasurfariid – käivad tihti ka surfikoolitustel ning üldjuhul neil puudub enda varustus;
- kirglikud surfariid – reisi peaesmärgiks on surfamine ja tegu võib olla surfi teerajajatega, kes soovivad eemale hoida suurtest rahvahulkadest;
- professionaalsed surfariid – surfarite paremik, kes võtavad osa võistlustest ning huvituvad sihtkohast võistlustepõhiselt.

Surfiturism sai alguse iseseisvatest reisijatest, kes olid “ideaalsete” laine otsingul. Tänapäeval ei ole tegu enam mitte ainult seljakotiränduritega, kellel on palju vaba aega, vaid ka reisijatega, kes tuginevad surfi kogemuse saamisel reisikorraldajatele. Võib väita, et tänaseks on surfiturism kui tööstusharu suuresti kasvanud ning seda esindavad erinevad turusegmenid. (Frank *et al.* 2015: 105) Surfamist on peetud lihtsaks harrastuseks, mis ei vaja muud kui veesõidulauda ja ujumistriideid, et olla vees ja saada kõige romantilisemas mõttes loodusega üheks. Siiski seda arusaama võib ümber lükata, kuna tänu arenevale tehnoloogiale on viimase saja aasta jooksul surfamine fenomenalselt populaarsust kogunud. Kaasaegsed veesõidulaud on valmistatud keerulise keemilise koostisega materjalidest, mille masstootmine keemiatööstustes on alguse saanud kaitse- ja kosmosesõidukite tarbeks kasutatud materjalidest. Märgülikond ehk kalipso (ingl *wetsuit*) on sõjalise uurimis- ja arendustegevuse toode, mis on loodud polümeerkeemia abil. Häid laineid aitavad leida elektroonilised poid, satelliidid, superarvutipõhised mudelid ja Internet. (Westwick ja Neushul 2013: 14,15)

1.1.2. Purjelaud

Tänapäevase purjelaua sünniajaks võib pidada 20. sajandi algust, kui ameeriklane Newman Darby moderniseeris Havailt alguse saanud surfilaua. Aastatel 1948–1949 tuli ta välja purjesüsteemiga, mis oli kardaanühenduse abil seotud lauaga. Esimene purjelaua prototüüp valmis 1963. aastal ja vette lasti see aasta hiljem Pennsylvania osariigis Ameerika Ühendriikides. Umbes samal ajal, olles teadmatutes Darby saavutustest, ehtasid purjetajast insener James Drake ja surfarist ärimees Hoyle Schweitzer hübriidi, millele nad said patendi 1968. aastal (vt joonis 1). Nende leiutise kõige märkimisväärsimaks osaks oli spetsiaalne kardaan, mis suutis erinevalt Darby leiutisest pöörata masti igas suunas. 1969. aastal müüs

Drake'i ja Schweitzeri firma enda esimese purjelaua Bert Sailsburyle, kes mõtles välja sõna “windsurfing” ehk purjelauasõit. (Sedlacek 2009: 116) Algusaastatel oli purjelauasõidu näol tegemist lõbusa ajaveetmise viisiga, mis oli tarbijatele kättesaadav, mõistliku hinnaga ning ei vajanud erilisi oskuseid. Siiski oli varustus veel suhteliselt vähe arenenud, kuid see muutus paljude uute kaubamärkide ja tootjate turule saabumise ja tootearendusega. (Thomas ja Potts 2016: 574)

Joonis 1. Originaalne purjelaua patendi joonis. (Windsurfer Class s.a)

1980. aastatel kogus purjelauasõit kiiresti populaarsust Ameerika Ühendriikide rannikualadel, Havail, Austraalias ja Euroopas. Saksamaal, Prantsusmaal ja Hollandis muutus see väga kiiresti huvipakkuvaks spordiks ning selle põhjuseks võib pidada eelneva surfikultuuri puudumist. 1981. aastaks oli Euroopas müüdud peaaegu üks miljon purjelauda ning harrastajate arvult jäi see maha ainult suusatamisest. Juba 1995. aastal hinnati purjelauasõitjate arvuks Ameerika Ühendriikides kaks miljonit ja maailmas kokku üle üheteistkümne miljoni inimese. (Nathanson ja Reinert 1999: 218; Pryde 2010: 34; Thomas ja Potts 2016: 571)

Esimesed maailmameistrivõistlused purjelauasõidus toimusid 1973. aastal San Diego California. Sellele järgnevalt viidi 1974. aastal läbi purjelauaregatt Prantsusmaal ning esimesed

Euroopa meistrivõistlused purjelauasõidus toimusid 1976. aastal Saksamaal Sylti saarel. (Sedlaczek 2009: 116; Surfer Today 2019). Huvi purjelauasõidu vastu kasvas kiiresti ning oma osa selles mängis ka Rahvusvaheline Purjeliit, kes otsustas 1980. aastal taotleda purjelauasõidule olümpialuba. Esimene Olümpiamängude võitja purjelauasõidus krooniti 1984. aastal Los Angeleses, mille võitis hollandlane Stephan van den Berg. Kaheksa aastat hiljem võistlesid juba ka naised ning Barcelona Olümpiamängudel 1992. aastal krooniti kuldmedaliga uusmeremaalane Barbara Kendall. Tallinna lähel aga nähti esimesi purjelauasõitjaid juba kümnekond aastat enne esimesi Olümpiamänge. 1975. aasta septembris peeti Saadjärvel Eesti esimesed Meistrivõistlused purjelauasõidus, kuueteistkümne osaleja seas oli ka üks naine. Koostöös Spordilaevalade Eksperimentaaltehasega alustasid purjelauaentusiastid purjelauamudelite ettevalmistamist. 1977. aastal toodeti juba suures koguses purjelauakomplekti nimega "Pagi" ja seda müüdi ka Nõukogude Liidus. Võrtsjärvel aset leidnud Nõukogude Liidu karikasarja etapile tuli üle kaheksa purjelauasõitja ning eestlased käisid võistlemas nii Nõukogude Liidu siseselt kui ka rahvusvaheliselt. (Kajakas s.a 41; Sedlaczek 2009: 116; Thomas ja Potts 2016: 571; Vapper ja Roots 1985)

Lisaks professionaalsetele purjelaua võistlustele korraldatakse maailmas võistluseid ka harrastajatele. Üldjuhul teostavad nende üle järelevalvet riiklikud ametiasutused, institutsioonid või eraorganisatsioonid. Tavaliselt võisteldakse slaalomsõidus, mis on jagatud erinevatesse kategooriatesse soo ja vanuse järgi. Sellised võistlused annavad võimaluse noortel ennast näidata ning silma paista, et ennast reklaamida ja tulevikus sponsoreid leida. (Sedlaczek 2009: 117) Eestis ühendab purjelauaspordiga tegelevaid inimesi Eesti Purjelaualiit, mille eesmärgiks on arendada purjelauasporti tipp-, võistlus- ja rahvaspordi tasemel. (Kask 2012a) "Purjelaualiit koordineerib kogu purjelauaspordi alast tegevust Eesti Vabariigis ja on Eesti purjelauaspordi kõrgeimaks esindusorganiks Eesti Vabariigis ja rahvusvahelistes organisatsioonides. Eesti Purjelaualiit kui Eesti purjelaudureid ühendav organisatsioon asutati esmakordselt 70-ndate lõpus ja taasasutati mittetulundusühinguna 9. juunil 1998. Taasasutajaliikmeteks olid Margus Uudam, Rene Türk, Tarmo Käosaar, Arkadi Tammik ja Raoul Burman." (Oitmaa 2011)

Üha suurem nõudlus purjelauavarustuse järele on endaga kaasa toonud masstootmise, mille eesotsas on Suurbritannia ja Ameerika Ühendriigid. Sellest tulenevalt on purjelauasõitu

puudutav terminoloogia peamiselt ingliskeelne. (Sedlaczek 2009: 117) Kuigi purjelauasõiduks vaja minevat varustust toodetakse suurtes kogustes, on innovaatilised lahendused loonud enda ala eksperdid. On mõistetav, et arengufaasis spordialadel otsitakse uudseid lahendusi, kuid purjelaua puhul on äramärkimist vääriv, et 2000. aastaks oli loodud juba kolmkümmend kolm innovaatilist lahendust, millest patenteeritud kuus. Nende uuenduste hulka kuuluvad näiteks jala-aasad, süsinikust mastid ja polüesterkilest purjematerjal. (Shah 2000: 3–27)

Purjelaua põhivarustuse hulka kuuluvad laud, puri, mast, poom, märgülikond, sussid, kindad, kapuuts ja turvarihm. Purjelaua mahud varieeruvad vastavalt sõidu spetsiifikale 65 ja 250 liitri vahel. Veeväljasurvet ehk ujuvust mõõdetakse liitrites ning seda võib purjelaua juures pidada tähtsaimaks näitajaks. Purje suurus, kuju ning materjal võivad olla erinevad, algaja sõitja purje suurus võiks jääda 5,0 – 6,5 m² vahele. Lisaks on algajal soovitatav alustada sverdiga sõitmist ning mahtuvus võiks ületada 150 liitrit, nii on võimalik saavutada suurem stabiilsus. (Buchhorn *et al.* 2009 ref Usenova ja Vörösvari: 17-18; Kask 2012b) Purjelaua sõidustiilid võib jagada (Kask 2012b):

- *wave* – lainetel sõitmine, hüpped, radikaalsed manöövrid õhus ja vees (oskaja);
- *freeride* – kihutamine, väikesed hüpped, lihtsamad manöövrid (harrastaja ja edasijõudnu);
- *freestyle* – trikitamine ja kombinatsioonid purje ja lauaga nii õhus kui vees (edasijõudnu ja oskaja);
- *race* – suuremad purjed ja kiirused, võistlused, võistlusrada tuleb läbida võimalikult kiiresti (harrastaja, edasijõudnu ja oskaja);
- *freemove* – vabaajasurfamine ja lõbusõit iga ilmaga, näiteks matkad saarte vahel (algaja ja harrastaja).

Purjelauainstruktoril on koolitusi läbi viies vajalik õpilastega kokku leppida mõistetes ja terminites. Algaja jaoks on ülioluline kesktelje ehk pikitelje mõiste, et saavutada stabiilsus laual. Samuti on vajalik teada, kus on õige koht seismiseks. Algõppe juurde kuuluvad veel ka näiteks (Hunt 2017: 23–50):

- lauale tõusmine ja lähteasend, mida võib harjutada nii vees kui ka simulaatoril;
- seisupööre, pööratakse laud 180 kraadi, kas ülestuult või allatuult;

- purjetamise asend ja kehaasend;
- aeglustamine ja peatumine;
- purjelaua juhtimine ehk oskus tuulest eemale ja poole tüürida/juhtida;
- pautimine ehk pööramine vööriga vastutuult ühelt halsilt teisele;
- vastutuule tsoon ehk mitte-purjetatav ala on sektor täpselt suunal, kust tuul parasjagu puhub;
- loovimine ehk krüssamine on purjetamine siksakkursiga vastutuult;
- halssimine on pööramine vööriga allatuult halssi vahetades;
- paakstaak ehk allatuult sõitmine;
- käitumine hädaolukorras ja hädasignaaliid.

Purjelauasõitu harrastavad üha enam eri vanuses inimesed ning tänu neile on purjelauaga sõitmine muutunud meie aja üheks dünaamilisemalt arenevaks spordialaks (Sedlaczek 2009: 117). Siiski võib väita, et siiani domineerivad purjelauasõidus pigem mehed. Üheks põhjuseks, miks naised seda spordiala võõrastavad, on vajadus hea füüsilise vormi ning tugeva ülakeha järel. Inimesi võib eemale tõrjuda ka nii ajalise kui ka rahalise kapitali vajalikkus. (Hennings ja Hallmann 2015: 120) Ohu mõttes ei tasuks purjelauasõitu pidada ekstreemspordiks, sest tõsiseid või surmavaid vigastusi tuleb ette harva. Siiski tuleks sõitmisel laintes kanda ennetavalt kiivrit. Kuigi meedia on sildistanud purjelauasõitu kui ekstreemspordi, siis õigem oleks pigem kasutada terminit “alternatiivsport”. Samuti kasutatakse terminit “elustiilispord,” sest purjelauasõit kasvas välja purjetamisest ja surfamisest ning ajalooliselt on need põimunud kultuuriliste tegevuste, rekreatsiooni, traditsioonide ja subkultuuri mõistega. Purjelauasõidu kui elustiilispordi etnograafilised uuringud on näidanud, et osalejad otsivad elustiili, mis on eristuv ning alternatiivne ja mis annab neile erilise ja ainuõige sotsiaalse identiteedi. Purjelauasõitjate osalusideoloogias on tähtsal kohal lõbu, kaasatus, hetkes elamine, põnevus ja adrenaliin. (Humberstone 2012: 161; Dant ja Wheaton 2007: 8–11)

1.1.3. Talisurf

Talisurf on Eestist alguse saanud spordiala, mis tekkis ideest pikendada purjelauahooaega aastaringseks. Väidetavalt tuli Eesti Energia purjespordientusiastil Jüri Plisnikul mõte ühendada

puri ja suusk. 1975. aastal sõitis talisurfientusiast Kalev Allikveer Harku järvel murdmaasuuskadest ja välivoodi alumiiniumtorudest valmistatud kelguga ning sõidutas purje abil last. 1976. aastal sündis talisurfi esimene võistlusklass – purisuusk ehk hüppesuuskade ja tallalauaga sõiduvahend, millele oli kinnitatud purjelaua puri. Purisuusa konstrueerisid Jüri Plisnik, Jaak Kaldjärv ja Tõnu Toomara. Kuna tol ajal piirivalve merele ei lubanud, võistles umbes künneliikmeline harrastajaskond siseveekogudel. 1977. aastal peeti Tallinna Soojuse- ja Elektrijaamas esimene tähtis karikavõistlus lumepurjetamises, sealt edasi liikus info purisuuskade kohta Venemaale, kus 1978. aastal toimunud võistlusel Leningradis oli osalejaid juba sadakond. (Kask 2015)

Talisurfi arenedes moodustati rahvusvaheline Maailma Jää- ja Lumepurjetamise Assotsiatsioon (ingl *World Ice and Snow Sailing Association* ehk WISSA), mis ametlikult registreeriti Saksamaal 1987. aastal, kuigi juba 1980. aastal olid aset leidnud Talisurfi Maailmameistrivõistlused (ingl *Ice and Snow Sailing World Championship* ehk ISSWIC). Talisurfi Maailmameistrivõistlused on maailmas pikima ajalooga rahvusvaheline purjespordivõistlus. (WISSA s.a) Kõige lihtsam on talisurfi liigitada lohetalisurfiks ja purjetalisurfiks ning lisaks sõidetakse ka tiibadega, mis ei ole veel Eestis väga levinud ala. Võistlustel sõidetavad distsipliinid saab jagada kursisõiduks ja slaalomiks. Vahel peetakse ka mitmekümnekilomeetriste vahemaade läbimiseks maratone ning suurima kiiruse saavutamiseks on olemas kiirussõit. (Pärisma, 2017)

Joonis 2. Kalev Allikveer harrastamas talisurfi (Pärisma 2018)

Kelgud jagunevad suusakelkudeks, millega on hea sõita lumes, ning uisukelkudeks (vt joonis 2), mis sobivad hästi sõitmiseks siledal jääl, kuid ka mõned sentimeetrid lund ei sega (Talvisurf s.a). Eestis alustatakse sõitmist üldjuhul rendikelkudega, kuna tegemist on küllaltki kalli varustusega. Paljud harrastajad on endale ise kelgud teinud ning välja on mõeldud väga erinevaid lahendusi. Kelgul võib olla lahendus, kus on all üks kuni kolm suuska ning ka lahendus, kus suusk on kombineeritud uisuga. Uisu-suusa kombinatsioon võimaldab sõita ühtaegu nii jääl kui ka lumel. Talisurf on heaks võimaluseks saada kuivalt kätte purjetunnetus ning alles siis minna vette purjelauaga sõitma. Arvestama peab, et talisurfi harrastades peab alati kandma kaitsevarustust, mille juurde kuulub kiiver ning põlve- ja küünarnukikaitsmed. (Allikveer 2021)

1.1.4. Aerulaud

Püsti aerutamine (ingl *stand up paddling* või SUP) on veespordiharrastus, kus aeru kasutades on võimalik vee peal liikuda spetsiaalsel aeru- või surfilaul püsti seistes. Alguse on

aerulauasõit saanud Havailt Oahu saarelt Wikiki rannast. 1940. aastatel võtsid surfiinstruktorid Duke Kahanamoku, Leroy Ah Choy ja Bobby Ah Choy aerud ning seisis surfilaudadel, et surfareid paremini näha. Läbi ajaloo üheks tuntumaks aerulauasõitjaks võib pidada John Zapotockyt, kes tegeles püsti aerutamisega üle kuuekümneme aasta. (Addison 2010) Siiski võib vaielda, kes sõitis sellisel viisil esimesena, kuna 1886. aastast on säilinud fotograaf Peter Henry foto Inglismaalt, millel mees aerutab püsti seistes mööda sood ja mille pealkiri on “Quanting the Marsh Hay”. Ka Itaaliast Veneetsiast on tuntust kogunud gondlil püsti seistes aerutajad. Vetelpäästjad Iisraelis Tel Avivis on püstiseistes sõitmiseks mõeldud “*hassakeh*-laudu” alates 20. sajandi algusest ning nemad on enda idee saanud omakorda kalameestelt, kes sõitsid sarnastel laudadel juba sadu aastaid varem. (Casey 2011: 18)

1960. aastate alguses oli sõjajärgne turismibuum, mis tõi Havaile hulgaliselt inimesi, kes alustasid surfiõpinguid. Tollased Havai rannapoised (ingl *beach boys*) aerutasid laudadel turistidele järele, et teha neist pilte. Samuti võimaldas püstiseismine läbida suuremaid vahemaid. Koheselt siiski püsti aerutamine suuremat huvi ei tekitanud, kuna lainesurfis võeti kasutusele kergemad ja lühemad lauad, mis olid püsti aerutamiseks ebastabiilsed. Aerulauasurfi taassünni ajaks võib pidada 2000ndate algust, kui profisurfariid Dave Kalama ja Laird Hamilton hakkasid kasutama aerulaudu, et hoida vormi ning parendada sõiduoskuseid ookeanil. (Addison 2010; Ruess *et al.* 2013: 57) 2004. aastal toimus Havail surfivõistlus “Buffalo Big Board Contest”, kus esimest korda võisteldi ka aerulauasõidus. Sellelt võistluselt pärit pildid hakkasid laialdaselt levima läbi meediakanalite ning samal aastal tutvustas surfar Rick Thomas aerulauasõitu Californias. Aerulauaga sõitmine hakkas koguma üha enam populaarsust ning sellele järgneval kümnendil sai aerulauasõidust maailmas kõige kiiremini kasvav veesport. (Hawaiian Paddle Sports s.a) Rahvusvaheline Surfiliit tunnustas aerulauasõitu 2012. aastal ning samal aastal leidsid aset Peruu meistrivõistlused nii aerulauaga surfamises kui ka võidusõidus (Rahvusvaheline Surfiliit s.a). Eestis peetakse aerulauavõidusõite üldjuhul maist kuni septembrini ning võidusõitude propageerimisse on kõige rohkem panustanud Eesti Purjelaualiit. Võistlussarjad koosnevad mitmest erinevast etapist erinevatel veekogudel. Väiksemaid aerulauavõistluseid korraldavad ka surfiklubid, aga seda pigem meelelahutuslikul eesmärgil. Ka

surfi- ja aerutamismõistlustel võib näha osalemas ühes mõistlusklassis aerulauasõitjaid, näiteks Võhandu Maratonil ja Aegna Maratonil. (Soosaar 2019)

Konkurentsi kasvades hakati mõistleva erinevatel mõistlusdistsipliinidel nagu näiteks distantsisõit, tehniline mõidusõit (rada on märgistatud poidega, sõitja peab sooritama erinevaid pöördeid) ja surfamine aerulaul (punkte saab erinevate manöövrite ning tehnika eest). Distantsisõit ja tehniline mõidusõit võivad mõlemad aset leida nii tasasel veel ehk jõgedel ja järvedel kui ka avatud veekogudes ehk merel ja ookeanil. Distsipliinide arenedes hakkas arenema ka varustus, kuid tänini on aerulauda puudutavad uuringud napid. (Dyer 2018: 2120) Siiski on kindel, et aerulauaga sõitmine on suurepärase treening, mis tugevdab põhilisi lihasgruppe, parandab tasakaalu hoidmist ja aitab kaasa üldkehalse vormi hoidmisele. Aerulauad võib kategoriseerida (Eldridge *et al.* 2016: 9; SUP Australia Inc 2019):

- *surf*-laud on kuni 2,7 meetrit pikk, kitsas, vähem stabiilsem ning on mõeldud sõitmiseks surfitsoonis ehk alal, kus murdub kõige kaugem merepoolne laine;
- *allaround*-laud on 2,7 – 3,6 meetrit pikk ning mõeldud sõitmiseks nii tasasel veel kui ka lainetes;
- *flatwater*-laud on 3,6 meetrit või pikem ning mõeldud kasutamiseks ainult tasasel veel ning seda kasutavad tavaliselt algajad.

Tänapäevase aerulaua laius võib olla kuni üks meeter, aeru pikkus on umbes kaks meetrit. Aerulaul püsti seistes lükkab inimene aeru abil ennast edasi. (Ruess *et al.* 2013: 57) Aer peab liikuma rütmiliselt ühelt küljelt teisele, et aerulaud saaks liikuda sujuvalt läbi vee (Schram 2015: 25). Aerulauad võivad olla täispumbatavad, puidust, plastikust või klaaskiust ja epoksiidvaigust. Sarnaselt surfilaudadele on ka aerulaudadel olemas uim ning jalarihm, mis hoiab lauda jala küljes kinni. (Casey 2011: 24) Aerulauaga sõitmine on ideaalne üldkeheline treening, mille käigus kaasatakse erinevaid lihasgruppe. Oma olemuselt erineb see süstasõidust ja surfamisest ning pigem võib seda pidada nende kahe spordiala kombinatsiooniks, mis muudab selle ala huvitavaks ja edukaks. Lisaks ei ole aerulauaga sõitmiseks vajalik tuul ega lained. (Ruess *et al.* 2013: 57)

Aerulauaga on võimalik sõita nii järvedel, jõgedel kui ka avamerel. Asjaolu, et algajal on pädevus aerulaua võimalik saavutada vaid paari tunniga, muudab selle atraktiivseks paljudele inimestele. Siiski tuleb meeles pidada, et rahulikus vees on sõita tunduvalt lihtsam kui tuule ja lainete käes. (Schram 2015: 24–25) Laintes sõites on oluline tunda merd, et saaks läbida korraka mitu meetrit ilma selleks pingutamata. Selleks peab olema oskus muuta enda liikumise trajektoori vastavalt olukorrale. (Castañeda-Babarro *et al.* 2020: 2) Siiski võib aerulauaga sõitmist pidada üsna lihtsaks tegevuseks, mis vajab vähest varustust ning kus harrastajad on enamasti iseõppijad (The Outdoor Foundation 2019: 41).

The Outdoor Foundationi (2019: 40) läbi viidud uuringu põhjal on hiljutine entusiasm välitegevuste suhtes suurendanud ka aerulauaga sõitvate inimeste arvu. Tänapäevaks on Ameerika Ühendriikides aerulauaga sõitjate arv ületanud 3,5 miljonit, kes lisaks aerutamisele kasutavad lauda ka jooga harrastamiseks, kalastamiseks, võistlemiseks ja isegi lemmikloomade sõidutamiseks. Harrastajate hulgas on viiskümmend üks protsenti naisi ja nelikümmend üheksa protsenti mehi. Enim harrastajaid on vanuserühmas kakskümmend viis kuni kolmkümmend neli eluaastat, kuid kasvutrendi nähakse just vanemas vanuserühmas viiskümmend viis kuni kuuskümmend neli eluaastat. Schram ja Climstein (2015: 147–156) viisid läbi treeningprogrammil põhineva uurimistöo, mis kestis kuus nädalat ning kus osales kümme meest ja kaheksa naist vanuses kaheksateist kuni kuuskümmend eluaastat. Iga nädal toimusid kolmel korral aerulauasõidutunnid. Osalejate hinnangul aitas aerulauasõit kaasa nende füüsilise ja vaimse tervise paranemisele, samuti paranesid nende sotsiaalsed suhted.

Waydia ja Woodacre (2014: 2–4) viisid Suurbritannias kolmekümne ühe aerulauatajaga läbi uuringu saadud vigastuste kohta. Uuringust selgus, et tegu on ohutu spordialaga, millel on minimaalne risk tekitamiseks tõsiseid vigastusi olenemata inimese eelnevast kogemusest. Vigastuste tekkimise riski suurendab lainetes aerulauaga sõitmine, mistõttu peab tõsiselt suhtuma sõidukoha valikusse ning võimalusel alustama õppimist siledal veel. Ka Furness *et al.* (2017: 3–7) on eelnevalt uurinud aerulauasõiduga seonduvaid vigastusi. Kakssada kolmkümmend inimest maailma eri paigust vastas küsimustikule ning sealt selgus, et 32,9% kõigist saadud vigastustest on õla või õlavarre piirkonnas, sellele järgnevad 14% vigastused alaseljas ning küünarnuki-küünarvarre piirkonnas. Kõige levinumad olid lihaste, kõõluste ja

liigete vigastused. Lisaks selgus uuringus, et enim vigastusi on saanud vanemad inimesed ning sportlased. Erinevalt harrastajatest veedavad sportlased rohkem aega aerulauaga sõites ning sellest tulenevalt on neil ka suurem arv vigastusi, peaaegu pooltel aerulauasportlastest esineb üks või rohkem aerulauaga seotud vigastust aastas.

1.2. Rekreatiivsete tegevuste veeohutus

Rekreatiivsed tegevused vees on muutumas üha populaarsemaks ja seda just seiklushimuliste inimeste jaoks, kes tahavad proovida midagi uut. Veekeskkond pakub küll naudinguid, kuid sellega võivad kaasneda ka omad ohud ning õnnetused. Terviseriskid varieeruvad infektsioonidest kuni uppumissurmani, kuid neid saab ennetada õige planeerimis- ja ennetustööga. (Pakasi 2018: 1) Võib väita, et puuduvad teadmised konkreetsete ohtude kohta on soodne pinnas ebakindlusele, mis omakorda raskendab riskide hindamist (Beven *et al.* 2018: 2742).

Veeohutuse klassifitseerimisel kasutatakse erinevaid kriteeriume olenevalt eesmärkidest. Nendeks eesmärkideks võivad olla (Sorocovschi 2017: 9):

- riskide hindamine;
- ruumiliste ja ajaliste protsesside mõistmine, nende omavahelised seosed ja mõju inimestele;
- asjakohaste meetmete kasutuselevõtt mõjude ennetamiseks ja nende leevendamiseks.

Maailma Terviseorganisatsioon (2003: 6) on välja toonud ohutüübid, mis võivad kaasneda rekreatiivsete tegevustega veekogudel. Füüsilise ohuna nähakse uppumist või vigastusi, mille põhjuseks võib olla tagasivooluhoovus, üle parda kukkumine, ujumisoskuse vale hindamine, magama jäämine ja sügavasse vette triivimine. Samuti võivad vigastusi tekitada teravad objektid (katkine klaas ja metall), nõelad, kivid, korallid, austrid ja muud loomad. Samuti nähakse ohuna kuuma, külma ning päikesevalgust, mis omakorda võib viia keha alajahtumise, kooma ning halvimal juhul surmani. Kuumus ning päikese UV-kiirgus võivad endaga kaasa tuua väsimuse, päikesepõletuse ja kuumarabanduse, raskemal juhul võib see lõppeda nahavähiga. Lisaks tuleb tähelepanu pöörata vee kvaliteedile, et vältida infektsioonide teket.

Reostunud vesi võib inimesele edasi kanda viirusi, seeni ja parasiite. Eriti tähelepanelik tuleb olla mürkide osas. Kindlasti ei tohi alla neelata keemiliselt saastunud vett ning tuleb vältida sellega kokkupuudet. Ettevaatlik peab olema ka loomade ja putukate hammustuste ja nõelamisega.

Risk on kahju või kahju tekkimise tõenäosus ja rekreatiivsete tegevuste puhul välitingimustes mõeldakse selle all üldjuhul personaalset füüsilist vigastust. See võib hõlmata ka potentsiaalset negatiivset mõju ettevõtete ja selle personali vaimsetele, sotsiaalsetele ja majanduslikele aspektidele. Riskifaktorid on need elemendid, mis aitavad kaasa õnnetuse toimumisele ning need saab jagada kolme kategooriasse: inimesed, varustus ja keskkond (vt tabel 1). Mida rohkem riskifaktoreid on omavahel kombineeritud, seda suurem on tõenäosus õnnetuste toimumiseks. (Cloutier ja Valade 2003: 1)

Tabel 1. Õnnetusi soodustavad riskifaktorid (Allikas: Cloutier ja Valade 2003: 2)

Inimesed	Varustus	Keskkond
Oskused (juhendaja või giidi tase)	Riietus (kõigi grupiliikmete vastav riietus)	Ilm (ilmaproгноos ja kuidas see võib mõjutada inimesi ja varustust, nt tugev tuul, äärmuslik külm)
Suhtumine (ebakindlus, ohutusküsimused, kergesti mõjutatavus)	Ohutusvahendid (kiivrid, viled, ohutusvestid, päästevestid)	Maastik (lihtne, mõõdukas, keeruline)
Tervis ja füüsiline aktiivsus (sobivus tegevuse sooritamiseks)	Ohutusvahendite õigsus (kontrollitud ja vastav varustus)	Taimestik (mürgised taimed)
Vanus (noor, vana)	Suhtlus (mobiiltelefon, satelliittelefon)	Loomastik (tõenäosus kohtuda erinevate liikidega)
Grupi suurus (hallatavus, realistlik)		Joogivesi (puhta joogivee olemasolu)
Kultuuriline taust (suhtumine giidi, küllastajate aktsepteerimine)		

Veekeskonnaga seotud riskide vähendamiseks on instruktoritel vajalik omandada korralik väljaõpe või vastav erialane haridus. Veespordis on vajalik ujumisoskus ja õige aerutamistehnika. Tähtsaks tuleb pidada esmaabikomplekti või isikliku meditsiinikomplekti olemasolu, et ravida haigusi või vigastusi. Vajalik on kontrollida enda sõiduvahendeid ja varustust isegi kui nendega ei ole ette tulnud probleeme ning ei ole silmnähtavaid vigastusi. (Pakasi 2018: 6-7) Veekeskondi ei saa kunagi muuta täiesti ohutuks, kuid riskihindamine on oluline, sest valdav osa kõigist uppumistest on ennetatavad. (Zalewski ja Czapiewski 2014: 551)

Veeohutuselased suunised peaksid olema paindlikud ning neid tuleks kohandada vastavalt riiklikele, piirkondlikele või kohalikele oludele, võttes arvesse sotsiaalseid, kultuurilisi, keskkonnaalaseid ja majanduslikke olusid. Veeohutust puudutavate teemadega võiksid soovitatavalt tegeleda (Maailma Terviseorganisatsioon 2003: 199–200):

- teenusepakkujad;
- tervishoiu eest vastutavad riiklikud asutused;
- tervishoiu eest vastutavad kohalikud asutused;
- ohutuse eest vastutavad asutused;
- kohalikud turismikeskused;
- akrediteerimiskeskused;
- teenuse kasutajad.

Veesõidukite rentimise ja veeparkide haldamise teenuse osutamisel Eestis puuduvad otsesed õigusaktidest tulenevad nõuded. Veesõidukite kasutamisega seonduvat reguleerivad otseselt või kaudselt meresõiduohutuse seadus, veeseadus, rahvatervise seadus ja tarbijakaitseseadus. (Siseministerium 2016) Eestis hetkel kehtivatest kutsestandarditest on võimalik taotleda “Aktiivtegevuste vaneminstruktor, tase 4,” mille alla kuulub ka veematkade korraldamine ja läbiviimine. Spetsialiseerumisel tuleb tõendada vastavad kompetentsid. Instruktoril peab olema oskus arvestada sihtrühma ootuste, vajaduste ja eripäraga ning vastavalt nende võimekusele tuleb valida veekogu, sõiduvahend, matka raskusaste, varustus ning turvavarustus. Lisaks peab instruktor suutma informeerida klienti reeglitest ja jagada praktilisi näpunäiteid riietuse, ohutuse ja varustuse kasutamise osas. Instruktor vastutab kliendi omavastutuslepingu täitmise eest, järgib turvanõudeid ning selgitab klientidele veematkade hea tava reegleid ja käitumist

riskiolukordades. Kutse omandanud instruktor oskab hinnata olukorda sündmuskohal ja kasutada päästevarustust nõuetekohaselt. (SA Kutsekoda 2021: 1–5) Lisaks on kutsestandardina võimalik taotleda: “Abitreener, tase 3”, “Nooremtreener, tase 4”, “Treener, tase 5”, “Vanemtreener, tase 6”, “Meistertreener, tase 7” ja “Eliittreener, tase 8”. Kutsestandardite all ei ole eraldi välja toodud aeru- ega purjelauaspordile spetsialiseerumist, kuid on olemas näiteks aerutamine, sõudmine, purjetamine ja matkasport. Matkasporti alla liigitatakse omakorda veematkamine. Kutse omandanud treeneri kompetentsiks on treenitavate ning ümbritsevate inimeste ja keskkonna ohutuse tagamine treeningprotsessis, mille alla kuuluvad sealhulgas võistlused ja laagrid. Treener oskab hinnata abivajaja olukorda ning vajadusel kutsuda abi või anda esmaabi. (SA Kutsekoda 2020)

2014. aastal toimusid Eestis esmakordselt Eesti Purjelaualiidu eestvedamisel purjelauainstruktori kursused. Purjelauainstruktori tunnistuse saamiseks tuleb läbida teoreetiline osa, tõestada oma oskusi ja teadmisi praktikas ning sooritada teoreetiline kutseeksami test. (Kask 2014) Samal aastal anti Tartu Ülikooli Kehakultuuriosakonnas võimalus valida sportliku erialana õppeaineks purjetamine. Kehalise kasvatuse ja spordi eriala sporditeaduse bakalaureusekraadi omandanud saavad õppeprogrammi läbimisel eelduse purjetamistreeneri kutse saamiseks ning seejärel on võimalik minna Eesti Jahtklubide Liitu viienda taseme kutseeksamile. (Eesti Jahtklubide Liit s.a) Purjetamise treeneri III–V tasemeõppes on võimalik omandada ka teadmised purjelauaohutusest (vt tabel 2), purjelauaspordi laudade ja purjede liigitusest, purjelauatehnikast ning nii algaja kui ka tipptasemel purjelauduri tehnilistest võtetest. (Kajakas s.a: 14–87) Otseselt aerulauaga seotud tasemekoolitusi või kutsestandardeid ei ole autoril õnnestunud leida.

Tabel 2. Riskid, mis on seotud purjelauatreeninguga (Allikas: Kajakas s.a 14–87)

Varustus	Purjelauasõitja	Ilmaolud
Olulist rolli mängib kulumine	Traumad, nt kukkudes saadud vigastused	Tuul, nt tuule vaikumine, tugevnemine ja pööramine, keerutav maatuul
Kohustus kanda kaasas 3m otsa	Varasemad terviseriskid, nt südametöö häired, vererõhu häired võivad välistada purjelauaspordi	Lainete tingimused, kogemuste hankimiseks tuleks sõita kaldaäärses murdlaines, et õppida merd “lugema”
Puruneda võivad mast, purje kile, kardaani, poom, trapetsiaas, uim	Kognitiivsed riskid, nt hulljulgus, riskide valesti mõistmine ja nende tõlgendamine	Temperatuur
	Riskide maandamiseks vajalikud terviseuuringud ja päästevesti kandmine	Hoovus, svertlauaga sõitjale Eestis erilist ohtu ei kujuta (nt Ristna)

Ohutuse tagamiseks aerulaua peab jälgima, et kogu varustus on heas korras ning sobiv sõidutingimustele. Vajalik on kanda ohutust tagavat varustust (ingl *personal floating device* ehk PFD), milleks võib olla päästevest või ohutusvest ehk ujuvvest. Riietuma peab vastavalt ilmale ning arvestama peab vette kukkumise võimalusega. Samuti on soovitatav kasutada jalarihma ning kaasa võtta veekindlas kotis telefon, juhaks kui on vajalik abi kutsuda. Tähtis on jälgida ilmastikuolusid ning mida detailsem on ilmateade, seda parem. Alati tasub rääkida ka kohalike surfarite, kajakisõitjate ja purjetajatega, sest just nemad võivad anda informatsiooni peidetud ohtude kohta. (Red Paddle Co Ltd s.a) Paddle Australia (s.a) on kirja pannud ohutusjuhised harrastajatele, kus rõhutatakse, et aerulauaga sõitmisel on vajalik alati kanda jalarihma ning soovitatav on kanda ohutusvesti. Ohutusvest peaks seejuures olema õige suurusega ning kinnitatud vastavalt juhistele. The Port of London (2020) on ohutusteemalises infolehes kirjutanud aerulauaga seotud õnnetustest, mis on juhtunud kiirevoolulisel Thamesi jõel. Nende õnnetuste puhul on olnud tegu üksikute aerulauasõitjatega, kes on kukkunud vette ning jalarihmagaga jäänud kinni jõe infrastruktuuri (muulid, poid) ja vajanud kõrvaliste isikute abi. *The*

Port of London ei soovita kanda kiirevoolulistel jõgedel jala- või põlverihma, vaid kiire vabastamise võimalusega talje külge kinnituvat rihma.

Paddle Australia (s.a) toob välja, et aerud peavad olema õige pikkuse ja kujuga ning vastama veesõidukile ning keskkonnale, kus sõidetakse. Minnes grupiga veele, peab instruktoril (ja ürituse organiseerijal) olema selge riskijuhtimisplaan enne igat üritust. Riskijuhtimisplaanis peab olema käsuliin ehk peab olema teada, kellele raporteerida juhul kui on hädaolukord ning selleks on vajalikud vastavad vahendid, näiteks mobiiltelefonid. Olemas peab olema nimekiri osalejatest, kus on välja toodud meditsiiniline info ja kontaktandmed hädaolukorraks. Täpselt peab olema teada, kuidas käituda rasketes vigastuste või surma korral, osalejate kadumisel, käitumisprobleemide puhul ja rasketes ilmaoludes. Lisaks on vajalik info täpse asukoha kohta, kus üritust korraldatakse.

Veeohutuse tagamiseks on Eestis purjelauaga keelatud sõita lähemal kui 100 meetrit ujumiskohtadest ja kõigil laevatatavatel jõgedel. Purjelauduril peab seljas olema ohutusvest. (Laevatatavatel sisevetel liiklemise kord 2003, § 20 lg 2, 4)

Rekreatiivsete tegevuste osakaal veekogudel on kasvamas kogu maailmas ning selles valdkonnas töötavatel inimestel on vastutus turvalise keskkonna edendamise ja tagamise eest. Teenusepakkujad on otseselt seotud veeohutuse tagamisega, kuid ka teenuste tarbija peab võtma teatava vastutuse. (Maailma Terviseorganisatsioon 2003: 1)

1.3. Veepõhiste rekreatiivsete tegevuste mõju looduskeskkonnale

Veepõhised rekreatiivsed tegevused aitavad kaasa inimeste heaolule, kuid võivad samaaegselt mõjutada ka veeökosüsteeme (Venohr *et al.* 2018: 199). Keskkonna kvaliteet ja rekreatiivsed tegevused on tihedalt seotud ning asukoha atraktiivsus ning bioloogiline mitmekesisus meelitavad külastajaid. (Habibullah *et al.* 2016: 167). Konfliktid võivad tekkida keskkonnakaitse eesmärkide ja rekreatiivsete huvide vahel, näiteks turismi sihtkoha ja ohustatud liikide elupaiga kattumisel (Siikamäki *et al.* 2015: 2530). Euroopa Keskkonnaagentuuri (2020) hinnangul on Euroopas veepõhiste harrastustegevuste ja turismi mõju ökosüsteemidele kasvavas trendis ning raporteeritud ohtude pingereas jääb kuuendale

kohale. Potentsiaalsete mõjudena tuuakse välja taimede ja mulla tallamine, metsloomade häirimine ja prügistamine. Cole (1993: 110) on märkinud, et veepõhiste rekreatiivsete tegevuste mõjud võivad olla ka kaudsed ning väljenduda näiteks erosioonis. Küllastajate arvu kasvamisega piirkonnas võivad kaasned otsesed ja kaudsed mõjud ning rannikualadel võivad need mõjud esineda nii maismaal kui ka vees (Priskin 2003: 198).

Eestis on koostatud mereala planeeringu mõjude hindamise aruanne, kus on välja toodud ka mereturism ja rekreatsioon. Aruande põhjal on rekreatsioonil tugevad meri-maismaa seosed ning rekreatsioon on merekasutuses järjest enam mitmekülgsemaks muutuv valdkond. Purje- ja rekreatsiooniturismi valdkonnal on potentsiaal kasvada eelkõige läbi väikesadamate võrgustiku korrastamise ja rannikualade turismiteenuste arendamise. Tähtis on, et populaarsed ujumiskohad oleksid hallatud ametlike supelrandade või supluskohtadena ning sellega kaasneva veeproovide analüüsiga. Probleemina nähakse veeõitsenguid, sealhulgas vees leiduvaid sinivetikaid. Regulaarseid hoiatusi halveneva veekvaliteedi kohta annab Terviseamet. (Rahandusministeerium 2020: 101–126)

Rekreatiivsete tegevuste mõju looduskeskkonnale sõltub kasutustihedusest, kasutustüübist, hooajast, piirkonna keskkonnatingimustest, asukohast ja inimeste käitumisest (Cole 1994: 13). Mart Reimann (2010: 108,109) on kirjutanud, et koormustaluvus on üheks aluseks, millel kaitsealade külastuskorralduse meetodid põhinevad. Kuid palju olulisem looduses liikuvate inimeste arvust on see, mida nad teevad ning kuidas ning kus nad liiguvad. Küllastajate teadlikkus ja informeeritus on väiksem kui korraldajad arvavad. Kuigi infot muutuste kohta võib olla esitatud eri kanaleid kasutades, ei pruugi see info jõuda korduvküllastajateni, sest endale tavapärasel keskkonnas ei otsita aktiivselt informatsiooni.

White *et al.* (2008: 655) uurisid, kuidas korduvkülustus ning emotsionaalne side piirkonnaga mõjutab inimeste arusaamasid rekreatiivsete tegevustega seotud konfliktidest ja keskkonnamõjudest. Selgus, et mida rohkem on inimesed külasthanud antud piirkonda, seda negatiivsemalt nad suhtuvad keskkonnamõjudele ja konfliktidesse, mis on seotud rekreatiivsete tegevustega – korduvküllastajad on tundlikumad halvenevate

keskkonnatingimuste osas. Põhjuseks võib olla, et piirkonda pikema aja jooksul külastanud inimesed oskavad paremini ära tunda toimunud muutusi.

Alates 2010. aastast on Eestis iga kahe aasta järel viidud läbi elanikkonna küsitlus Eesti elanike keskkonnateadlikkuse kohta. 2020. aasta uuringu põhjal selgus, et Eesti inimestele lähevad keskkonnateemad korda, kuid probleemkohtadena tajutakse eelkõige neid valdkondi, millega on olnud isiklik kokkupuude. Lisatähelepanu vajavateks valdkondadeks peeti kõige sagedamini veekogude puhtust ning metsade majandamise jätkusuutlikkust. Kõige rohkem motiveerib elanikke keskkonnasäästlikult elama oodatav kasu tervisele, looduse tasakaalu säilimine ja teiste liikide ellujäämine. (Keskkonnaministeerium 2020a: 9,12)

Veepõhiste rekreatiivsete tegevuste regulatsioonid ja juhtimine on hetkel omavahel puudulikult seotud ja ühtlustamata. Rekreatiivsed tegevused ning veeökosüsteemid moodustavad omavahel sotsiaal-ökoloogilise süsteemi, mis peab samaaegselt tagama inimeste heaolu ja ökosüsteemi teenuste ehk looduse poolt pakutavate hüvede jätkusuutlikkuse. (Venohr *et al.* 2018: 209) Selle asemel, et võidelda inimeste rekreatiivsete tegevuste vastu, peaks neid suunama viisil, mis avaldab väiksemat mõju keskkonnale (Cole 1993: 120). Sama sõnumi annab edasi ka “Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030” (2007: 32–41), kus on välja toodud eesmärkidena loodus- ja kultuurmaastike toimivus ja säästlik kasutamise ning tervise säästmine. Parandades väliskeskkonna tingimusi ning võimalusi rekreatsiooniks on võimalik saavutada inimeste parem tervislik seisund. Vajalikud on ühiskonna tasandil keskkonnakorralduslikud meetmed, milleks on maakasutuse suunamine ja inimkasutuses oleva või kasutusse võetava keskkonna ruumiplaneerimine, riskide seire, hindamine ja juhtimine.

Kirjeldatud on selgeid seoseid surfamise ja keskkonnakaitse vahel. Selle põhjuseks on surfarite tihe kokkupuude veekeskkondadega. Maailmas leidub mitmeid keskkonnakaitseorganisatsioone, mille asutajad on surfarid. Nendeks organisatsioonideks on näiteks Surfrider Foundation, Surfers Against Sewage, Surfers for Cetaceans, Surf and Nature Alliance ja Save the Waves Coalition: World Surfing Reserves Program. Enamik nendest organisatsioonidest keskendub mereökosüsteemide kaitsele. (Scheske *et al.* 2019: 197) Mereökosüsteemides on laialt levinud mikroplastik ning selle jälgimiseks on kasutatud

uurimislauku, kuid Camins *et al.* (2020: 1) kasutas mikroplastiku uurimiseks spetsiaalset traali, mis pandi aerulaua taha ning millega oli lihtne proove koguda, kuid ei raskendanud vees edasi liikumist. Uuring viidi läbi koostöös Hispaania delegatsiooniga ja Surfrider Foundation Europe'ga. Uuringust selgus, et kerge ning suhteliselt odav aeru-traal ehk aerulaua järelveetav vahend mikroplastiku püüdmiseks aitas samaaegselt koguda andmeid mikroplastiku karakteristika ning koguste kohta, kuid tõstis ka inimestes teadlikkust veereostusest.

Surfarite kaasamine keskkonnakaitsesse on vajalik, kuna nemad oskavad anda endapoolseid hinnanguid plaanitavate keskkonnakaitseliste kavade elluviimiseks (Scheske *et al.* 2019: 209).

2. MATERJAL JA METOODIKA

Magistritöö eesmärk on kaardistada Eesti aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate profiil, peamised sihtkohad, teadlikkus veeohutusest ja mõjudest looduskeskkonnale. Täitmaks eesmärki püstitati uurimisküsimused. Milline on aeru- ja purjelauateenuste sisu, nende komponendid ning harrastusega tegelemise peamised sihtkohad? Milline on aeru- ja purjelaua harrastaja profiil ning peamised harrastamise sihtkohad? Milline on aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate teadlikkus looduskeskkonnas säästlikust toimetamisest? Milline on aeru- ja purjelauateenuse pakkujate ja harrastajate teadlikkus veeohutusest? Selles peatükis kirjeldatakse uuringute meetodeid ja korraldust ning antakse lühiülevaade Eesti aeru- ja purjelaua põhiste tegevuste teenusepakkujatest.

Eesti aeru- ja purjelauapõhiste tegevuste teenusepakkujate lühiülevaate koostamiseks kogus autor teiseid andmeid peamiselt Google otsingumootorit kasutades, kodulehtedelt ning sotsiaalmeedia kanalitest. Autori koostatud tabelis (vt lisa 4) on leitavad aeru- ja purjelauateenuse pakkujad ning meeskonnad. Enim teenusepakkujaid on Harjumaal ning seejärel Pärnumaal. Teenusepakkujate ülevaate koostamine aitas kaasa intervjueeritavate leidmisele.

Täitmaks lõputöö eesmärki, kasutas autor segameetodit (*mixed method*) ehk nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset uurimismeetodi. Segameetod tasakaalustab võimalikke piiranguid, mis võivad tekkida vaid ühte tüüpi uurimismeetodit kasutades ning võimaldab uurimistööle läheneda praktiliselt ja mitmel tasandil. (Edmonds ja Kennedy 2017: 178) Esimese uuringu puhul on andmekogumismeetodiks poolstruktureeritud intervjuu (vt lisa 2). See meetod annab võimaluse keerukate põhjuslike seoste loomiseks ning laiema pildi nägemiseks mitmeliigilistes uuringutes (Crow 2013: 91). Selgitamaks välja küsimuste kitsaskohti viis autor läbi pilootuuringu 3. märtsil, millele järgnevalt arutati koostöös töö juhendajaga küsimused uuesti läbi ning viidi sisse vajalikud muudatused (vt lisa 3). Intervjuud viis autor läbi telefoni teel, kuna antud töö kirjutamise ajal oli Eestis levimas koroonaviiruse haigus Covid-19 ja ohu ennetamise tõttu piirati võimalikult palju kontakte. Kokku viidi läbi kümme intervjuud aeru- ja purjelauateenuse pakkujatega, kelle hulka kuulusid surfikoolide omanikud, koolitajad ja matkajuhid. Lisaks käis

autor ühe intervjueeritava ettevõttes tutvumas talisurfi varustusega ning läbis talisurfi lühikursuse Harku järve jääl. Intervjuud viidi läbi vahetu suhtluse teel ning heli salvestati osalejate kokkuleppel. Sellele järgnevalt intervjuud transkribeeriti ja kodeeriti, andmeanalüüsimisel kasutati kombineeritud deduktiivset ja induktiivset meetodit. Intervjuu koostamise aluseks võeti SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse rahastatava uuringu “Rekreatiivsete, sportlike ja turismitegevuse mõjud kaitsealadel – tegevuste, huvigruppide ja tegevuspaikade kaardistamine ning külastuskorralduslike soovitude väljatöötamine“ koostajate poolt välja töötatud küsimused ning autor lisas küsimusi vastavalt magistritöö teoreetilistele allikatele (vt lisa 2). Intervjueeritavate valimi koostamisel arvestati, et kaasatud oleksid teenusepakkujad Eesti eri paigust ning nende tegevusalad oleksid eriilmelised. Intervjueeritavate kontaktid leiti tänu teenusepakkujate lühiülevaate koostamisele, lumepalli meetodil ning üks intervjueeritav võttis ise ühendust sooviga uuringus osaleda. Intervjuude keskmine pikkus oli 42 minutit.

Teise uuringu puhul kasutati küsitlusmeetodit ja andmeid koguti elektroonilise ankeedi (vt lisa 3) abil. Veebipõhine andmekogumine võimaldab juurdepääsu hajutatud elanikkonnale ning samal ajal hoides kokku nii autori kui ka vastajate aega (Lefever *et al.* 2007: 581). Samuti võimaldab veebipõhine küsitlus saada vastuseid inimestelt, kes ei oleks nõus silmast silma kohtuma (Wright 2005). Sarnaselt intervjuu koostamisele, võeti aluseks SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse rahastatava uuringu “Rekreatiivsete, sportlike ja turismitegevuse mõjud kaitsealadel – tegevuste, huvigruppide ja tegevuspaikade kaardistamine ning külastuskorralduslike soovitude väljatöötamine“ koostajate poolt välja töötatud küsimused ning autor lisas küsimusi vastavalt magistritöö teoreetilistele allikatele. Ankeedis oli kokku kolmkümmend kolm küsimust, mille hulgas oli nii avatud kui ka suletud küsimusi (vt lisa 3). Samuti oli vastusevariantidega küsimusi ning kasutatud oli vastusevariante, mis on võimalik ümber teisendada Likerti skaalale. Uuringu üldkogumi moodustasid kõik Eestis aeru- või purjelaua harrastusega tegelevad inimesed, kes kõnelevad eesti keelt. Uuringu testimiseks viis autor läbi pilootuuringu 1. märts kuni 2. märts. Sellele järgnevalt viis autor sisse muudatused, et küsimused oleksid harrastajate vaatenurgast loogilisemalt üles ehitatud. Andmeid koguti perioodil 2. märts kuni 18. aprill. Andmete kogumiseks kasutati aeru- ja purjelauaga seotud

Facebooki gruppe ning lisaks kasutati lumepalli meetodit ning saadeti ankeete inimestele individuaalselt läbi Facebooki ja e-kirjadena. Uuringus osales viiskümmend viis inimest ja kõik ankeedid olid asjakohased.

Saadud tulemuste analüüsimisel kasutati nii sisuanalüüsi kui ka statistilist andmeanalüüsi. Tulemustes, mille visuaalseks kirjeldamiseks on autor kasutanud radiaaldiagramme, on respondendid jagatud kolme gruppi (aerulauasõitjad, purjelauasõitjad, aeru- ja purjelauasõitjad) ning seejärel leitud igale grupile eraldi kõigi tunnuste aritmeetiline keskmine.

3. UURINGU TULEMUSED JA ARUTELU

3.1. Tulemused

Mõlema uuringu teemad ja küsimused kattuvad ning on koostatud lähtuvalt respondentidest, kas siis teenusepakkuja või harrastaja. Lähtudes eelkodeerimise (vt lisa 1) käigus tekkinud teemadest ja töö aluseks olevast teooriast on loodud koodid (vt tabel 3).

Tabel 3. Empiirilise uuringu kategooriad ja koodid (Autori koostatud)

Eelkodeerimine teooria ja projekti küsimuste baasil	Intervjuu ja küsitluse tulemuste põhjal loodud koodid
I teema – Teenus ja harrastaja/kliendi profiil	<ul style="list-style-type: none">• mitut tüüpi teenused;• purjelauasõitjate kõrgem liikumisharrastuslik tase;• erineva hinnaga varustus;• soov olla looduses.
II teema – Sihtkoht ja maaomand	<ul style="list-style-type: none">• surfiklubi lähedus;• aerulauad siseveekogudel; purjelauad kindlates randades;• pikad vahemaad, autoga liikumine;• maaomandi eelistused puuduvad.
III teema – Mõju looduskeskkonnale	<ul style="list-style-type: none">• minimaalsed mõjud loodusele;• erinevad regulatsioonid kaitsealadel ja väljaspool kaitsealasid.
IV teema – Häiringud/konfliktid/piirangud	<ul style="list-style-type: none">• jett, mootorpaat, kaater;• ujuvad ja suplejad, kalurid;• teised teenusepakkujad;• konfliktide vähesus.
V teema – Erialale ettevalmistus	<ul style="list-style-type: none">• iseseisev õppimine;• rohkem purjelauaga seotud koolitusi;• kesine erialane ettevalmistus.
VI teema – Veeohutus	<ul style="list-style-type: none">• ilmastikuolud;• vastandlikud arvamused seoses ohutusvesti ja jalarihmaga;• põhjalik instruktaaz;• probleemid alkoholi või muus joobes inimestega;• kirjaliku riskijuhtimisplaani puudumine.

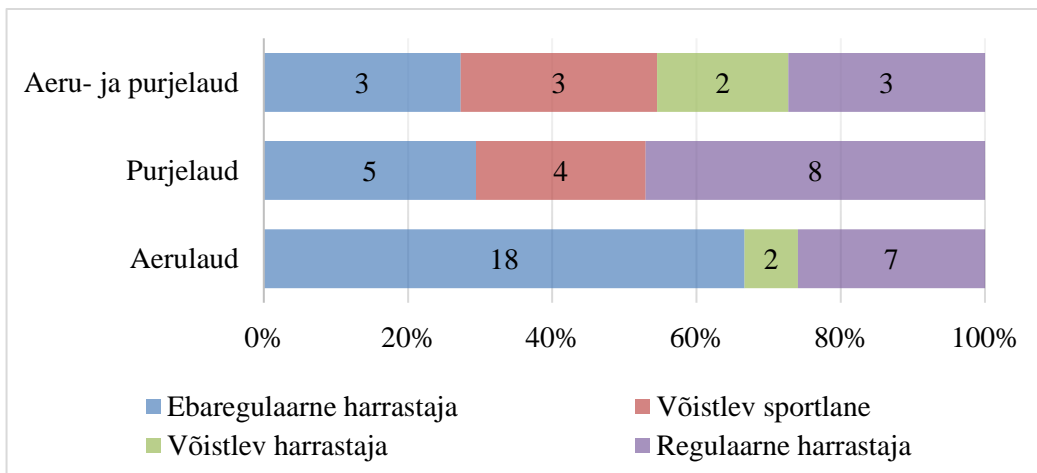
3.1.1. Teenus ja harrastaja/kliendi profiil

Intervjueeritavaid oli kokku kümme ning nende alalisteks asukohtadeks olid Harjumaa, Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa, Pärnumaa, Tartumaa ja Saaremaa. Kuna surfamise puhul ei ole tegemist kindla asukohapõhise alaga, siis sellest tulenevalt võib intervjueeritavate valimit käsitleda üleeestilisena.

Aeru- ja purjelauapõhiste tegevuste teenusepakkujate uuringust selgus, et Eestis on surfamise põhihooaeg mai algusest kuni septembri lõpuni, kuid sobivate ilmaolude korral on võimalik surfata aastaringelt. Kõik kümme vastanut tegelesid mitut tüüpi teenuste pakkumisega, nagu aerulauamatk, aerulauakoolitus, aerulaualaenus, aerulauajooga, aerulauapolo, purjelaualaenus, purjelauakoolitus, purjelauatrenn, lastelaagrid, noortelaagrid, talisurfikoolitus, talisurfilaenus ning lisaks lohesurfikoolitus, tiivasurfikoolitus, *skimboarding* laenus, kanuulaenus, elektritõukerattalaenus ja majutusteenuse pakkumine. Kümnest vastajast kaks olid teenuste pakkumisega tegelenud kolm aastat, ülejäänud kaheksa intervjueeritavat olid teenuseid pakkunud üle viie aasta.

Ankeedile vastas kokku 55 inimest kellest 21 olid naised ja 34 mehed, vanuses 16–59 aastat ning nende keskmiseks vanuseks oli 36,1 aastat. Vastanud jagunesid kolmeks grupiks ehk aerulauasõitjateks (keskmine vanus 34,6 a), purjelauasõitjateks (36,5 a) ning mõlema tegevuse harrastajateks ehk aeru- ja purjelauasõitjateks (39,4 a). Küsitlusele vastanute alalisteks asukohtadeks olid Harjumaa, Pärnumaa, Viljandimaa, Ida-Virumaa, Läänemaa, Tartumaa ja Muhu saar. Aerulauasõitjad olid keskmiselt tegelenud enda harrastusega 2,5 aastat ja purjelauasõitjad keskmiselt 12,4 aastat. Aeru- ja purjelauasõitjate keskmiseks harrastusega tegelemise ajaks kujunes 11,7 aastat. Võrreldes kolme grupi liikumisharrastuslikku taset on näha, et aerulauasõitjate näol on enamuses tegemist ebaregulaarsete harrastajatega, neile järgnevad regulaarsed harrastajad ning seejärel võistlevad harrastajad (vt joonis 3). Purjelauasõitjate hulgas on enim regulaarseid harrastajaid ning seejärel ebaregulaarseid harrastajaid. Erinevalt aerulauasõitjatest liigitavad purjelauasõitjad ennast ka võistlevateks sportlasteks. Mõlema spordiala esindajate juures on peaaegu võrdselt esindatud kõik neli kategooriat ehk ebaregulaarsed harrastajad, regulaarsed harrastajad, võistlevad harrastajad ja

võistlevad sportlased. Lisaks aeru- ja purjelauapõhiste tegevustele oli intervjueeritavate seas ka üks pikaajaline talisurfitreener ning kolm harrastajat. Talisurfi kirjeldati kui võimalust hooaja pikendamiseks, kuid miinusena toodi kallist varustust ning ettearvamatuid ilmaolusid. Talisurfile kui harrastusele autor eraldi kategooriat ei loonud ning käsitleb seda antud töös lisateenusena.

Joonis 3. Küsitlusele vastanute liikumisharrastuslik tase, n=55. (Autori koostatud)

Mõlemas uuringus küsis autor, millise varustusega sõidetakse. Uuringute põhjal saab väita, et Eestis kasutatavad aerulauad on peamiselt täispuhutavad. Täispuhutavate laudade positiivse poolena toodi välja nende kompaktsus ja kergus, mis võimaldab need panna seljakotti ning kõndida kasvõi kilomeetreid. Harrastajate poolt nimetati enim aerulaua tootjaid Aztron, Aqua Marina, Brunotti ja Red Paddle. Intervjuudest teenusepakkujatega selgus, et vanad aerulauad müüakse üldjuhul maha järelturul ning nende kasutamisega sõltub mitmetest teguritest (kasutustihedus, tootja, koos lemmikloomadega sõitmine). Üks teenusepakkuja tõi välja, et tema rendib välja jäikasad aerulaudu, kuna teenuse eripäraks oli iseteenindus, kus puudub otsene kontakt teenusepakkuja ja aerulauasõitja vahel. Kuna täispuhutava laua puhul ei saa kindel olla, mis seisus see eelmise kasutaja poolt tagasi tuuakse ning kas see ka õhku peab, on kindlam kasutada jäikasad laudu.

Purjelaudade puhul on tegemist jäikade laudadega, millest nimetati enim tootjaid BIC class, Fanatic ja Tabou. Kaks võistlevat sportlast tõi välja, et on sõitma asumis IQfoil varustusega,

mis on järgmise Olümpia jaoks ette antud varustus. Nimetatud purjed olid näiteks Gaastra, Severne, Loftsails ja Neilpride. Üks teenusepakkuja täpsustas, et mida kõvem tuul, seda väiksem puri võetakse ning sellest tulenevalt võivad olla purje suurused väga erinevad. Olemas on ka monotüüp klasse nagu Olümpia klass või Techno, kus vanuseklassil on kõikides tuuletugevustes sama purjesuurus.

Aeru- ja purjelauaüritustel või -võistlustel oli küsitluse põhjal osalenud 5 aerulauasõitjat, 8 purjelauasõitjat ning 8 aeru- ja purjelauasõitjat. Aerulauasõitjad tõid välja ainult Eesti-sisesed üritused ja võistlused, milleks oli Võhandu maraton, Aegna maraton, Tour d'Sup, Aerulaua Klubide Karikasari ja SUP Eesti meistrivõistlused. Purjelauasõitjad (sh aeru- ja purjelauasõitjad) tõid välja Eestis: Fun sarja, Eesti meistrivõistlused ja Aegna maratoni; välismaalt: Euroopa meistrivõistlused, Maailmameistrivõistlused ja PWA World Touri. Purjelauateenuse pakkuja arvates on Eestis konkurents väike ning kuigi järelkasv on olemas, siis Eestis võisteldes peavad noored arvestama, et kodumaised esikohad võivad tähendada maailma mastaabis kohti hoopis kaugemal pingereas.

Kui intervjuudest selgus, et üldjuhul pakutakse mitmeid erinevaid teenuseid korraga, siis ka küsitluste tulemused näitavad, et vastajate puhul on tegemist samuti aktiivsete inimestega. Kõige populaarsemate hooajaväliste tegevustena toodi välja murdmaa- ja mäesuusatamine (19 inimest), jooksmine (14), jõusaal või üldkehaline treening (13), jalgrattasõit (12), lumelauasõit (7) ja matkamine (7).

Intervjuudest selgus, et Eestis võib surfamise sihtgrupiks pidada kõiki inimesi, keda see ala huvitab ning kes on vähegi füüsiliselt võimekad. Tüüpiliseks aerulaua laenutajaks on lastega perekond või paar, kellelt oodatakse eelkõige vastutustundlikkust, vee peal mõistlikku käitumist, terve varustuse tagasitoomist ja ohutusreeglitest kinnipidamist. Plussina nähakse eelneva kogemuse olemasolu. Vastandina, aerulaua matkade puhul ei peetud vajalikuks eelneva kogemuse olemasolu. Üks intervjuueeritav mainis, et lastega ei sooviks ta aerulaua matkale minna ning tema sihtgrupiks on ainult täisealised inimesed. Kõige populaarsemaks aerulaua matkaks osutusid päikeseloojangu matkad ning kõige suuremaks grupiks, kellega matkale minna, oli kolmkümmend inimest. Leiti, et grupil silma peal hoidmiseks on ühe matkajuhi kohta

optimaalne kümme kuni kaksteist matkalist. Küsimusele, kui pikad on üldjuhul matkad, oli kõige sagedasem vastus poolteist kuni kaks tundi, kõige pikema matka pikkuseks toodi välja viis tundi.

Aerulaua teenusepakkuja (edaspidi AT): *“Mul on olnud paar sellist vahvat kogemust, et on tulnud täitsa vanaemad. Üldiselt, kui ei ole tuult ka, siis selle supilauuga aerutamine-liiklemine on hästi lihtne ning sellepärast on see ka nii levinud.”*

AT: *“Meie sihtgrupina võtame kõiki, kes vähegi füüsiliselt piisavalt võimekad on seda ala tegema, kuna see on kõigile sobilik.”*

AT: *“Põhilised on muidugi lastega pered, lastele see tegevus väga meeldib ja siis julgevad vanemad ka proovida.”*

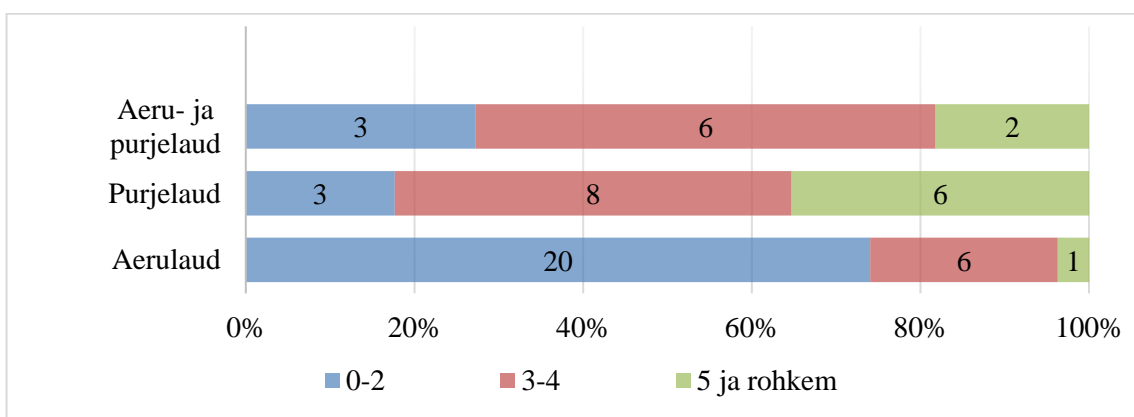
Purjelaua koolitusi viiakse läbi nii lastele kui ka täiskasvanutele ning lisaks on lastel võimalik laagrites proovida ka teisi surfialasid nagu lohesurf ja aerulauaga sõitmine. Erinevalt aerulauaga sõitma õppimisest vajab purjelauad rohkem aega ning õppimisprotsess on intiimsem. Purjelauakoolitusel on üldjuhul üks instruktor ühe või kahe inimese kohta. Purjelauatreennid on üldjoontes pikaajalised, kuna purjelauavarustus on mitmetuhande eurone väljaminek ja inimesed soovivad enne isikliku varustuse ostmist endale eelnevat baasi alla saada. Purjelaua laenutajatena toodi välja algajad, kes ei ole endale veel varustust otnud. Purjelauasõitjad võivad olla nii harrastajad kui ka professionaalsed sportlased ning nende elu juurde kuulub tihti klubiline tegevus, mis võib olla hägustunud sõprussuhetega.

Purje- ja aerulaua teenusepakkuja (edaspidi PAT): *“Eesmärk on kindlasti professionaalne sport. Meie klubi on siiski praegu üks ainuke siin klubisid, kus toimub võistlussport ning seda ka väljaspool Eestit. See on kindlasti üks suur ja tähtis sihtrühm. Teisalt on meie sihtrühmaks ka need inimesed, kes ikkagi tahavad surfama jääda, meie eesmärk ei ole kiire raha.”*

Ankeedile vastanutest 9 kuulusid harrastusega seotud klubisse. Nende klubide hulgas oli Motus Spordiklubi, RTG Spordiklubi, Stroomi Surfiklubi, Surftown Surfiklubi, Pirita Surfiklubi,

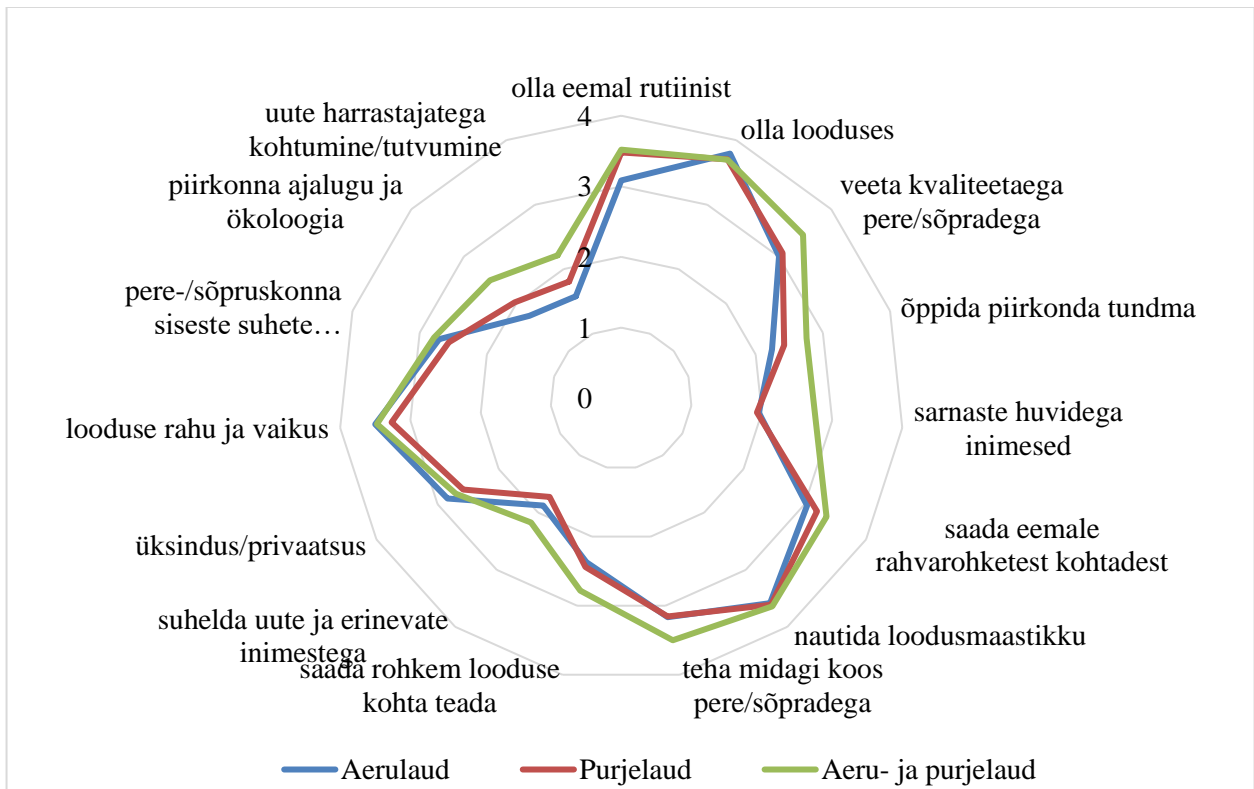
Pärnu Surfiklubi, Aloha Surf, Surfy MTÜ, Team Surfhouse ja Eesti Purjelaua Koondis. Üks vastanu kuulus alles loodavasse No Work SUP Clubi, mis hakkab ühendama aerulauasõitjaid.

Aeru- ja purjelauasõitjate harrastustegevuse sagedus põhihooajal (vt joonis 4) kinnitab liikumisharrastusliku taseme küsimusest saadud vastuseid. Kui eelnevalt selgus, et aerulauasõitjate puhul on tegemist ebaregulaarsete harrastajatega, siis seda kinnitab nende harv harrastusega tegelemise sagedus, mis on vaid null kuni kaks korda nädalas. Sarnane muster on omane ka purjelauasõitjatele, kelleks on peamiselt regulaarsed harrastajad või võistlevad sportlased. Nimelt nende harrastusega tegelemise sagedus on kordades suurem kui aerulauasõitjate oma, olles põhihooajal kolm kuni neli või isegi üle viie korra nädalas.

Joonis 4. Aerulauatamisega, purjelauatamisega tegelemine põhihooajal, n=55. (Autori koostatud)

Uuringus sooviti välja selgitada harrastajate motivaatoreid aeru- ja purjelauaga sõitmisel. Iga väite juures oli võimalik vastata Likerti skaalal, kus hinnang “1” näitab täiesti tähtsusetut väidet ja hinnang “4” väga tähtsat väidet. Vastusevariantide seast oli võimalik valida ka “raske öelda”, millele autor andis hinnangu “0”. Autor koondas eraldi kolme grupi vastused ning seejärel leidis keskmised hinnangud igale väitele. Kõige olulisemateks pidasid kõik kolm gruppi järgmisi asjaolusid: olla looduses, nautida loodusmaastikku ning looduse rahu ja vaikust. Kõik kolm gruppi pidasid täiesti või pigem tähtsusetuks õppida midagi aeru- või purjelauatamiseks valitud piirkonna ajaloo ja ökoloogia kohta ning suhtlemist uute ja erinevate inimestega. Grupp, kes liigitas ennast aeru- ja purjelauasõitjateks, hindas teistest tähtsamaks kõiki väiteid, mis puudutasid pere, sõprade ja teiste sarnaste huvidega inimestega ühise aja veetmist (vt joonis 5).

Joonis 5. Harrastajate motivaatorid ja nende olulisus aeru- ja purjelauaga sõitmisel küsitletute seas, kus “0” raske öelda, “1” täiesti tähtsusetu, “2” pigem tähtsusetu, “3” tähtis, “4” väga tähtis. (Autori koostatud)

Muutusi teenuse pakkumises tajusid intervjueeritavad väga erinevalt. Aerulaua puhul toodi välja konkurentsi kasv, inimeste kasvavad ootused, suurem rõhk matkadele, isiklike laudade olemasolu ja vajadus uute teenuste järele (nt aerulauajooga). Huvitaval kombel ainult üks intervjueeritavatest nägi suurt muutust seoses koroonaviirusega ning tõi välja peamise sihtrühma muutumist venelastest eestlasteks ehk väliturismist siseturismiks. Purjelaua puhul toodi välja kasvav nõudlus mudilaste ja täiskasvanute trennidele.

AT: “Kuna eelmine suvi pandi piirid kinni ja Vene turisti ei olnud üldse, siis oli eestlasi väga palju.”

AT: “Hästi paljud on ostnud endale juba ise laudad, aga alati leidub neid, kes alles ise avastavad ja kui on ilusad ilmad, siis meil jääb laudadest puudu.”

PAT: *“Tehnika arengust juba tuleneb see, et asjad muutuvad ja näiteks, kuidas peab koolituse tegema, kuna ma olen rahvusvaheliselt litsenseeritud instruktor, siis ma pean nende reeglite järgi koolituse tegema. Võib-olla aerusurfi klient on praegu teadlikum kui 2012. aastal. Siis oli niiviisi, et ta tuli matkale ja ei osanud midagi oodata. Nüüd on juba aastaid läinud, aga on endiselt ikka täitsa uusi. “*

PAT: *“SUP on rohkem raha tegemiseks, kõik ostavad ja rendivad neid laudu. Nüüd juba isegi ehituspoodides müüakse neid. “*

Küsimusele, mis on põhikanaliks, kuidas inimesed teenusepakkujateni jõuavad, ilmnes selge erisus eri harrastuste vahel. Turundust ei tehta purjelauaga seotud teenustele ning info liigub läbi inimeste, kuid ettevõtetel on siiski olemas vajalik informatsioon kodulehtedel, Facebookis ja Instagramis. Seevastu aerulauapõhiste tegevustele keskendunud teenusepakkujad turundavad ennast erinevaid kanaleid pidi. Lisaks kodulehele, suust-suhu turundusele, Facebookile ja Instagramile, pannakse enda pakkumised üles kingitus.ee ja chilli.ee lehtedele. Eduka turundusmeetmena toodi välja ka Google My Business, flaierid, plakatid ja koostöö partneritega (majutus- ja toitlustusteenuste pakkujad).

3.1.2. Sihtkoht ja maaomand

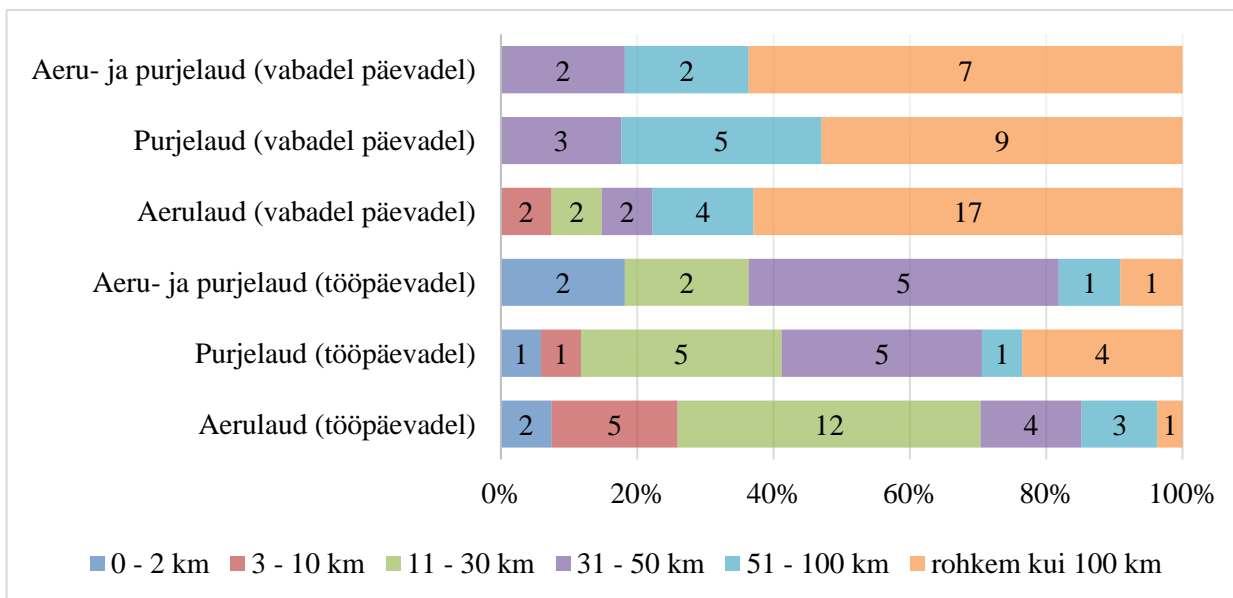
Küsimusest, millistes piirkondades sõidetakse ja matku korraldatakse, selgus, et teenusepakkujad, kellel on olemas oma surfiklubi, viivad enda teenuseid enamik ajast läbi just selle klubi vahetus läheduses. Purjelaua puhul toodi välja, et varustust on raske tassida ning tihti hoiustatakse seda surfiklubides. Teenusepakkujad, kes lisaks purjelauateenustele pakuvad ka aerulauateenuseid, mainisid, et kõrghooajal on kiire ning sellest tulenevalt ei ole neil aega sõita erinevatesse kohtadesse, et korraldada aerulauamatku. Ainult aerulaudadega seotud teenusepakkujad on palju altimad liikuma erinevate sihtkohtade vahet ning seda eriti, kui neil puudub enda surfiklubi ja varustust veetakse alati endaga kaasas. Kaks aerulauamatkade korraldajat tõid välja, et viivad inimesi sõitma ainult siseveekogudele, kus on lihtsam gruppi koos hoida ning tagada ohutust.

AT: “Ma ise soovitan minna Võrus Tamula järvele ja siis sealt Vagula järvele. Seal on hästi tore, sest saad sõita järvel, jõel ja jälle järvel.”

PAT: “Purjelauaga ma teen tavaliselt ainult enda kodurannas, kus mul varustus on. Ma reeglina nende asjadega ringi ei käi ja aerulauaga on enam-vähem sama. Aerulaua puhul on mul kaks varianti, tüüine merega hommikul või õhtul päikeseloojangu ajal.”

AT: “Mereäärsed kohad on kehvem variant, sest lainetusega sõitmine väga meeldiv ei ole. Teine asi on, kui sa oskad aerulauaga lainet võtta, siis on see väga huvitav. “

Küsitlusele vastanute ehk harrastajate seisukohad ei ole päris ühtsed teenusepakkujate vastustega. Kui purjelaua trennide, koolituste ja laenutuste pakkujad tegutsevad enamasti ühes ja samas kohas, siis harrastajad on nõus olema liikuvamad (vt joonis 6). Üle poolte purjelauasõitjatest on nõus tööpäevadel minema rohkem kui 31 kilomeetri ja vabadel päevadel rohkem kui 100 kilomeetri kaugusele, et tegeleda enda harrastusega. Seevastu küsitlusele vastanud aerulauasõitjad on tööpäevadel pigem kodu lähedasemad, kõige populaarsemaks kauguseks oli nende puhul 11 – 30 km. Vabadel päevadel on koguni üle 60% aerulauasõitjatest nõus minema rohkem kui 100 km kaugusele, et tegeleda enda harrastusega.

Joonis 6. Küsitluses osalenute maksimaalne kaugus harrastusega tegelemiseks, n=55. (Autori koostatud.

Lisaks kõik vastanud, kes liigitasid ennast võistlevaks sportlaseks (7 vastajat) või võistlevaks harrastajaks (4) on käinud sõitmas ka välismaal. Regulaarsetest harrastajatest (18) on välismaal sõitnud üle poole vastanutest (10) ning ebaregulaarsetest harrastajatest (18) on kõige vähem käinud inimesi (7) sõitmas välismaal. Erinevusteks Eestis ja välismaal sõitmise vahel nähti peamiselt välismaa soojemat kliimat, ja pikemat hooaega. Välismaal sõitmise põhjusteks toodi treeninglaager, toetav infrastruktuur, kõrgem tase, korralikud laenutused ja turvameeskond. Küsitlusele vastajad on esile toonud järgmised asjaolud:

“Oluline erinevus on selles, kuidas tuul ja lained käituvad. Ookeani laine on palju pikem ja laugem kui Eestis, mis võimaldab ka tugevama tuulega natuke kindlamalt sõita. Ookeanil on ka hoovused, millega tuleb arvestada. Tegelikuses on aga ka Eestis ja Baltimaades iga koht natuke erinev, nii et enne sõitma minemist tuleb natuke uurida, mis on koha eripärad, kuidas tuul käitub, kus on kivid ja madalikud.”

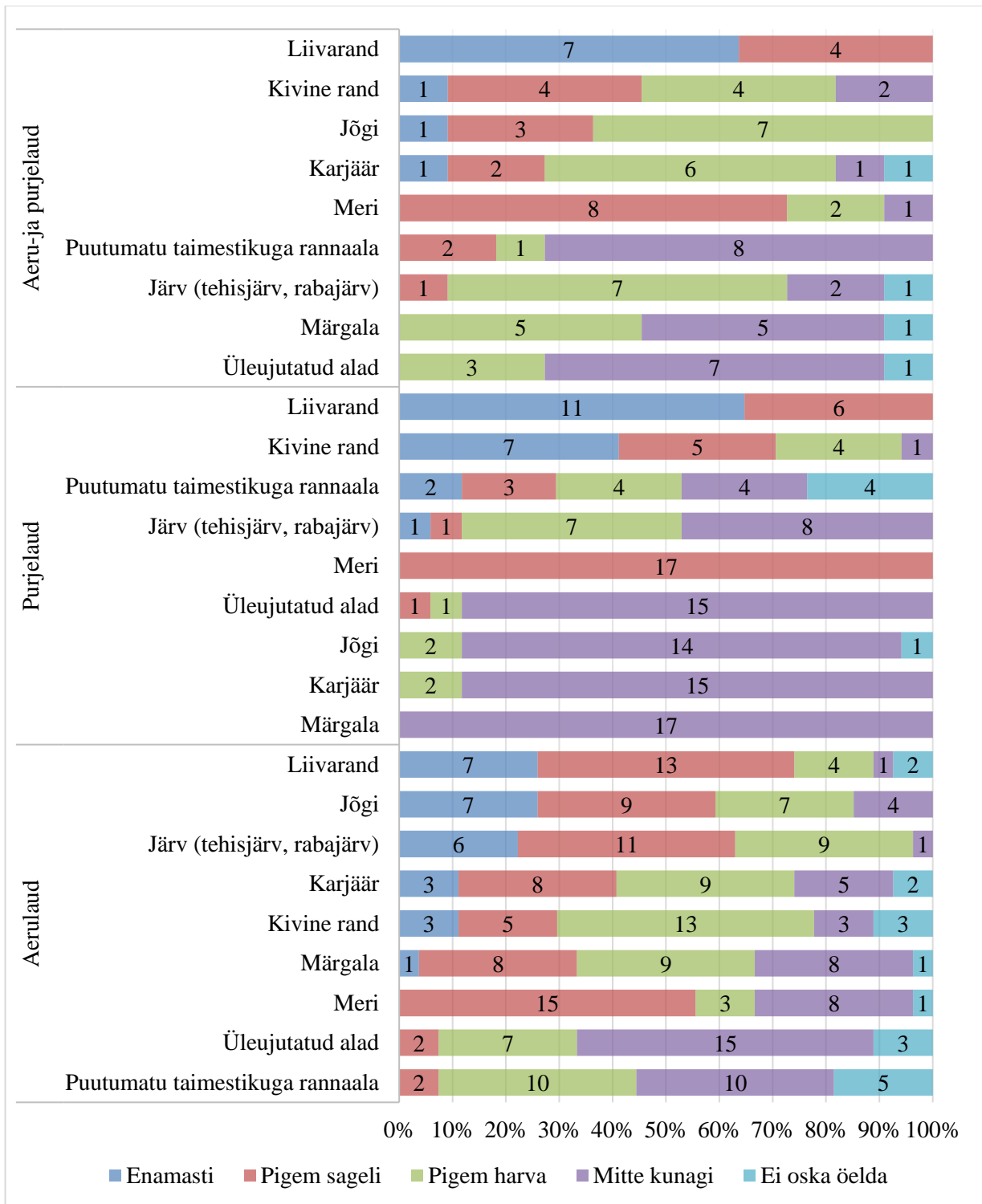
“Surfikohtades on korralikud laenutused ja turvameeskond. Eestis see praktiliselt puudub.”

Intervjuude põhjal ei selgu otsest seost erinevate surfiteenuste pakkumise ja kaitsealade vahel. Pigem sõltub, kas teenuseid pakutakse kaitsealadel või mitte, surfiklubi üldisest asukohast ning teenusepakkuja isiklikust nägemusest. Rahvuspargis ja Natura alal tegutsevad teenusepakkujad ei näinud kaitsealal paiknemises probleemi. Toodi välja, et surfiklubi ise võib küll paikneda piirangutega alal, kuid need piiranguid ei pruugi alati piirata rannaala, kus tegelikke tegevusi harrastatakse. Eestis asuvad surfiklubid eelkõige rannikul ja nende tegevused toimuvad merel. Seevastu teenusepakkujad, kes ei ole seotud surfiklubidega, pakuvad teenuseid pigem siseveekogudel. Keeruka protsessina kirjeldati vajalike lubade saamist rabajärvedel aerulaua matkade korraldamiseks. Samas oli ka teenusepakkujaid, kes ei pidanud üldse vajalikuks teenusepakkumist kaitsealadel.

PAT: *“Ma suurelt osalt asun Natura alal ja igatepidi ära piiratud, aga jällegi merd see ei piira. See ranna osa on Natura alast väljas ja seal ei ole neid kaitstavaid liike ja biotoope, rand on mul täiesti tavaline”* (surfiklubi)

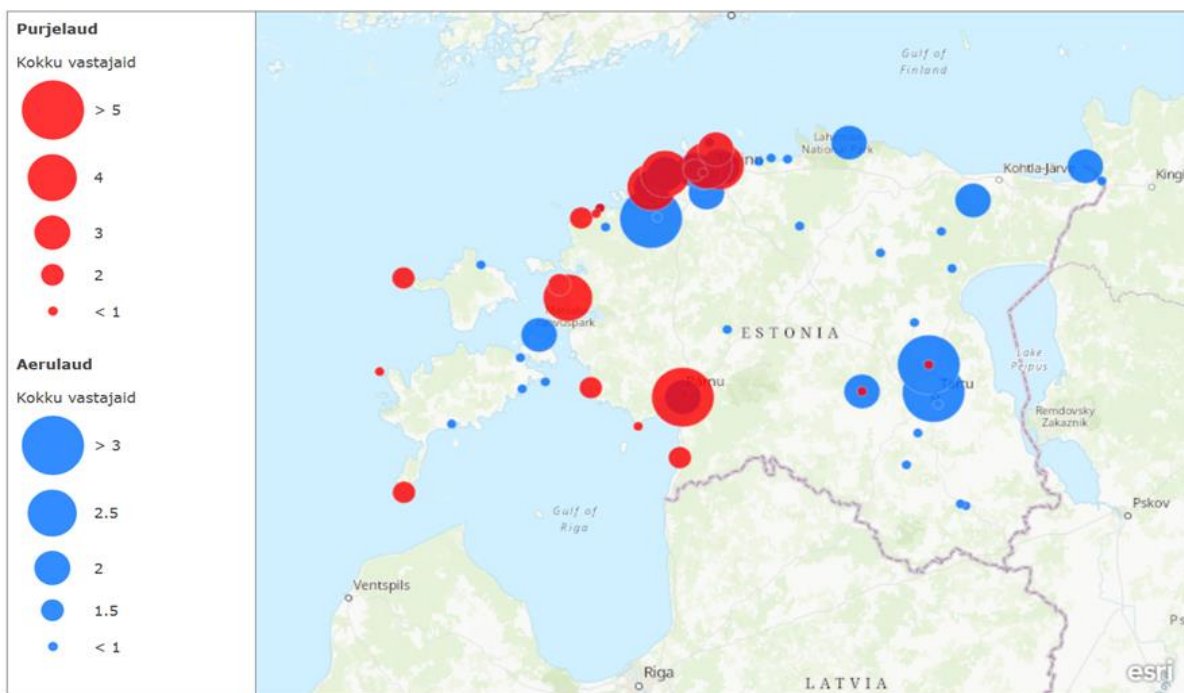
AT: *“Ma pidin korraldama aerulaua joogat rabas, aga keskkonnainspeksioon helistas mulle ja ütles, et seal ei tohi seda teha.”*

Küsitluses uuriti, milliseid veekogusid eelistatakse aerulauaga ja purjelauaga sõitmiseks (vt joonis 7). Purjelauasõitjate puhul oli eranditult kõige populaarsemaks vastuseks meri ning liivast randa eelistati kivisele rannale. Kõige ebapopulaarsemateks vastusteks olid märgalad, karjäärid, üleujutatud alad ja jõed. Erinevalt purjelauasõitjatest võib aerulauasõitjaid näha väga erinevatel veekogudel, mida kinnitavad ka intervjuud teenusepakkujatega. Küsitletud aerulauasõitjate eelistatumateks veekogudeks olid peaaegu võrdselt jõed ja järved, sealhulgas tehis- ja rabajärved. Nendele järgnesid karjäärid, märgalad, meri ning viimasena üleujutatud alad. Sarnaselt purjelauasõitjatele eelistasid ka aerulauasõitjad liivaranda kivisele rannale, kuid nende puhul ei olnud vahe nii märgatav. Mõlemal grupil on vastused puutumatu taimestikuga rannaala kohta väga erinevad ning kokku 20% kogu vastanute arvust ei osanud enda eelistust öelda.

Joonis 7. Küsitluses vastanute veekogu eelistus aerulauatamiseks ja purjelauatamiseks, n=55.
(Autori koostatud)

Harrastajatel ja teenusepakkujatel paluti nimetada enda meelispaiku aeru- ja purjelauaga sõitmiseks. Autor koostas nende vastuste põhjal Exceli tabeli, milles lisas iga kohanime juurde X ja Y koordinaadid ning seejärel kasutades ArcGIS Online programmi lõi ühtse kaardi. (vt joonis 8) Kaardilt on näha sihtkohtade kattumist Tallinnas ja selle ümbruses ning samuti Pärnus. Kui aerulauasõitjad on jagunenud üle Eesti ning paljusid kohanimesid nimetas ainult üks vastanu, siis purjelauasõitjate puhul on tegemist kindlate randadega (Pärnu, Laulasmaa, Pirita, Topu, Vääna), kus enda meelistegevust harrastatakse.

Joonis 8. Aeru- ja purjelauaga sõitmise sihtkohad Eestis vastavalt harrastajate küsitlusele ja teenusepakkujate intervjuudele. (Autori loodud kaart, Kaardipõhjaallikas: ArcGis Online)

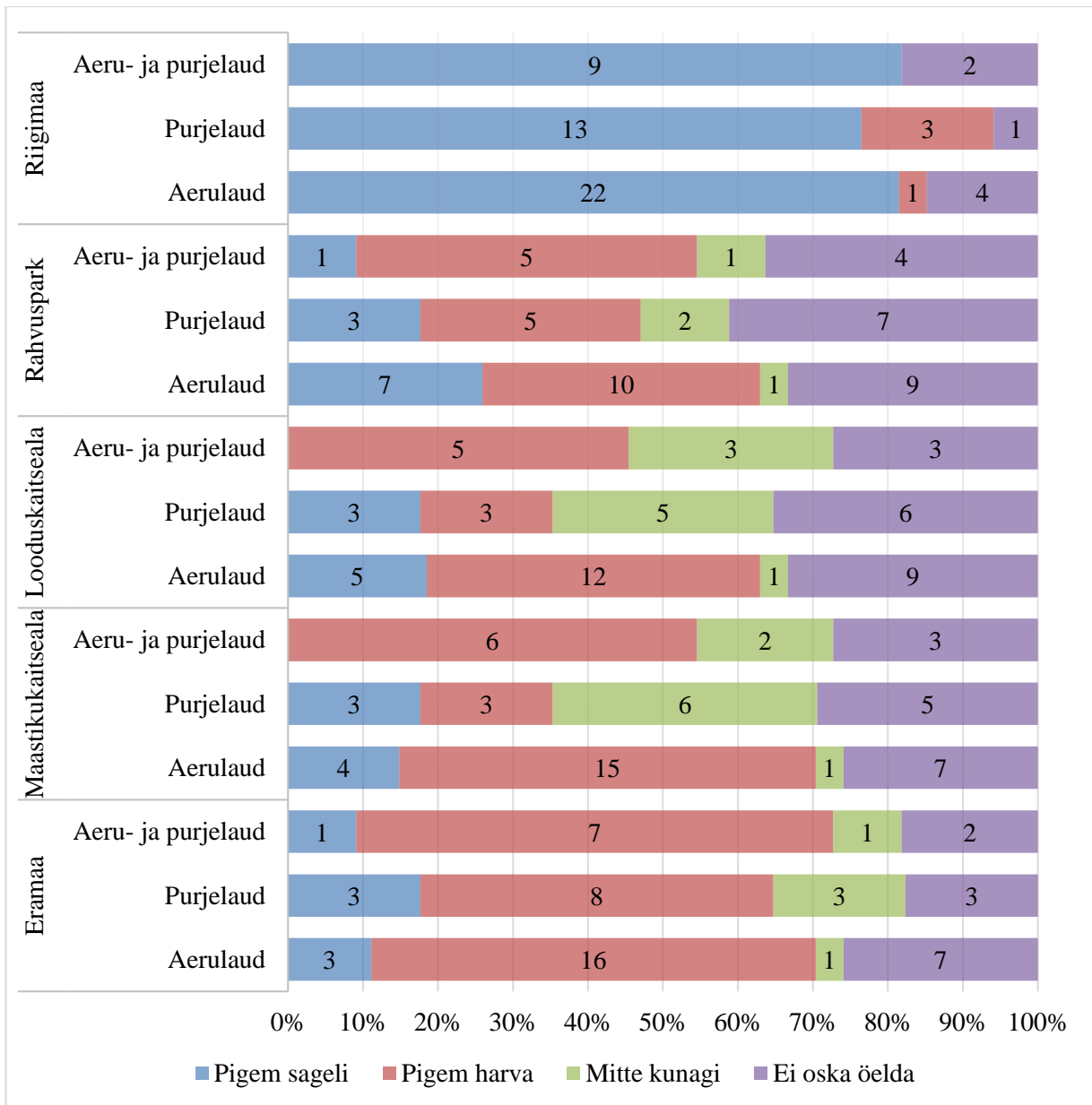
Intervjuudest ei selgunud ühtset maaomandi eelistust, kuid tähtsaks peeti eelnevaid kokkuleppeid ning planeerimist, seda nii aerulauateenuste kui ka purjelauateenuste puhul. Leiti, et sobivate tingimuste korral ei mängi rolli, kellele maa kuulub. Probleemidena toodi Tallinna surfiklubide puhul välja, et kuigi ligipääs randa on hea, siis parkimiskohti kipub tihti nappima. Muhu ja Saaremaa murekohana nähti probleemi eramaadega, mis seavad piirid merele pääsuks.

Vastaja Narvast sooviks korraldada rohkem aerulaua matku Narva jõel, kuid keerukas planeerimisprotsess seab sellele omad piirangud.

ATP: *“Ega mul otsest eelistust ei ole, kuna me kasutame laevatatavat teed, siis seal on kallasrada ning mingit piirangut ei ole, ning kellegi hoovi ronima ei hakka. Randumiseks kasutame selleks ettenähtud kohtasid”*

AT: *“Mitu korda oleme korraldanud aerulauamatka Narva jõel ja see oli suhteliselt populaarne, aga korraldamine on keeruline, kuna seal on piir ligidal. Vaja on erinevaid kooskõlastusi, isikukoodid ja lubade saamine. Saatvat kaatrit on vaja meditsiiniga. Ehk see on suhteliselt keeruline, aga samas huvipakkuv inimestele.”*

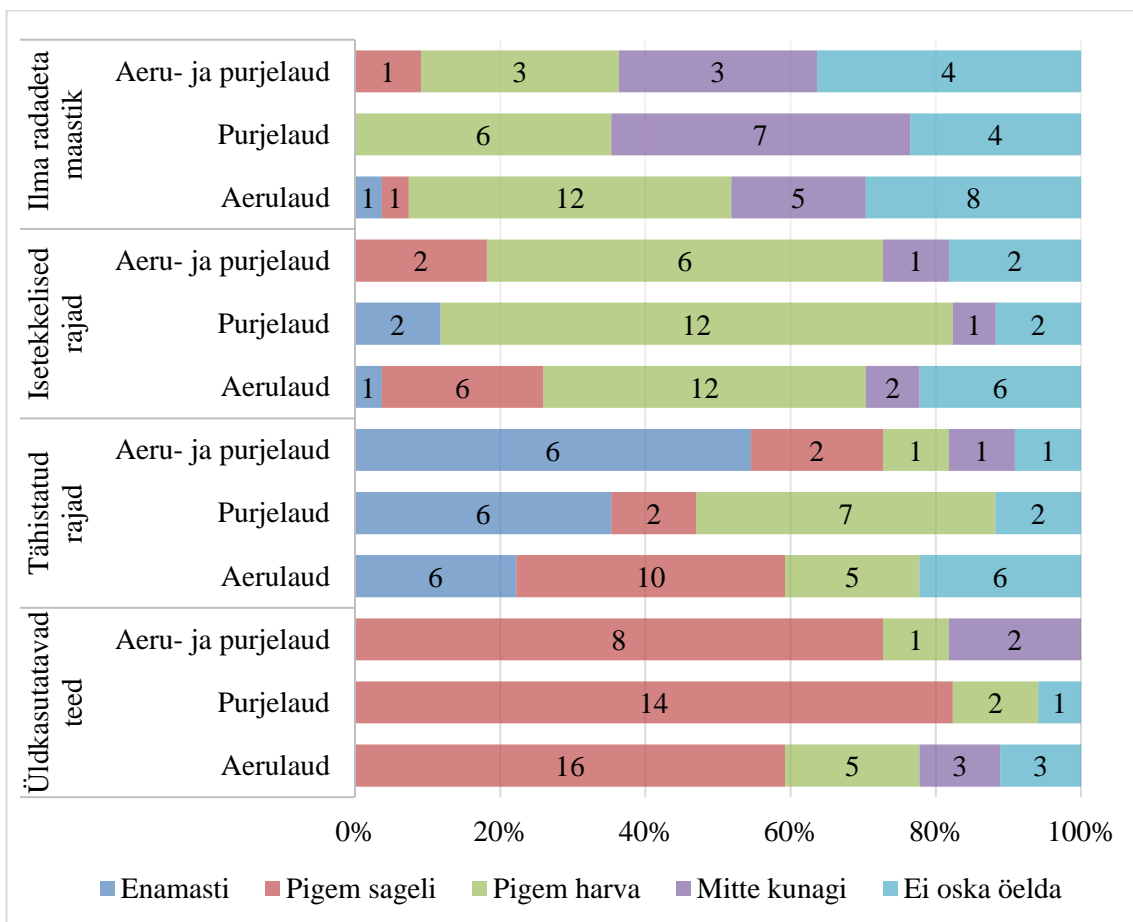
Küsitluses osalenute käest uuriti, millise staatusega maa-alal nad valdavalt enda tegevust harrastavad. (vt joonis 9) Kõigi kolme grupi puhul oli enim eelistatud riigimaa, millel viibimist hinnati pigem sagedaseks. Kui riigimaa puhul oli kõigi vastanute peale 7 inimest, kes ei osanud öelda, kas ta viibib riigimaal, siis kaitsestaatusega alade kohta ei osanud oluliselt rohkem inimesi vastust anda. Purjelauasõitjate vastustest selgus, et mitte kunagi ei sõida maastikukaitsealal 6 vastanut, looduskaitsealal 5, rahvuspargis 2 ja eramaal 1. Kõigist eelpool nimetatud maa-aladest ei sõida mitte kunagi 1 aerulauasõitja. Kuigi antud küsimusele oli võimalik vastata ka “enamasti”, siis seda valikut ei teinud mitte ükski vastanutest. Lisaks küsiti harrastajatelt, kas nende jaoks on oluline teada, kellele kuulub maa, kust nad enda aerulaua või purjelaua vette lasevad. Aerulauasõitjatest pidas 16 oluliseks, kellele maa kuulub ning 11 vastasid eitavalt. Purjelauasõitjatest pidas 8 oluliseks, kellele maa kuulub ja 9 mitte. Aeru- ja purjelauasõitjatest 8 pidas oluliseks, kellele maa kuulub ning 3 vastas eitavalt.

Joonis 9. Harrastustegevusega tegelemine vastavalt maa-ala staatusele, küsitluse põhjal, n=55. (Autori koostatud)

Kõik 55 küsitlusele vastanut liiguvad enda meelisharrastuspaika tavaliselt autoga (sealhulgas surfibuss), üks inimene liigub lisaks jala ning üks inimene bussi, rongi või jalgrattaga. Küsitletute eelistatumateks teedeks looduses liikumiseks, et suunduda aeru- või purjelauatama, on üldkasutatavad teed ning tähistatud rajad (vt joonis 10). Isetekkeliste radade juures märkisid

kõik kolm gruppi populaarseimaks vastuseks pigem harva. Vastanutest 16 inimest ei osanud öelda, kas nad liiguvad ilma radadeta maastikul või mitte.

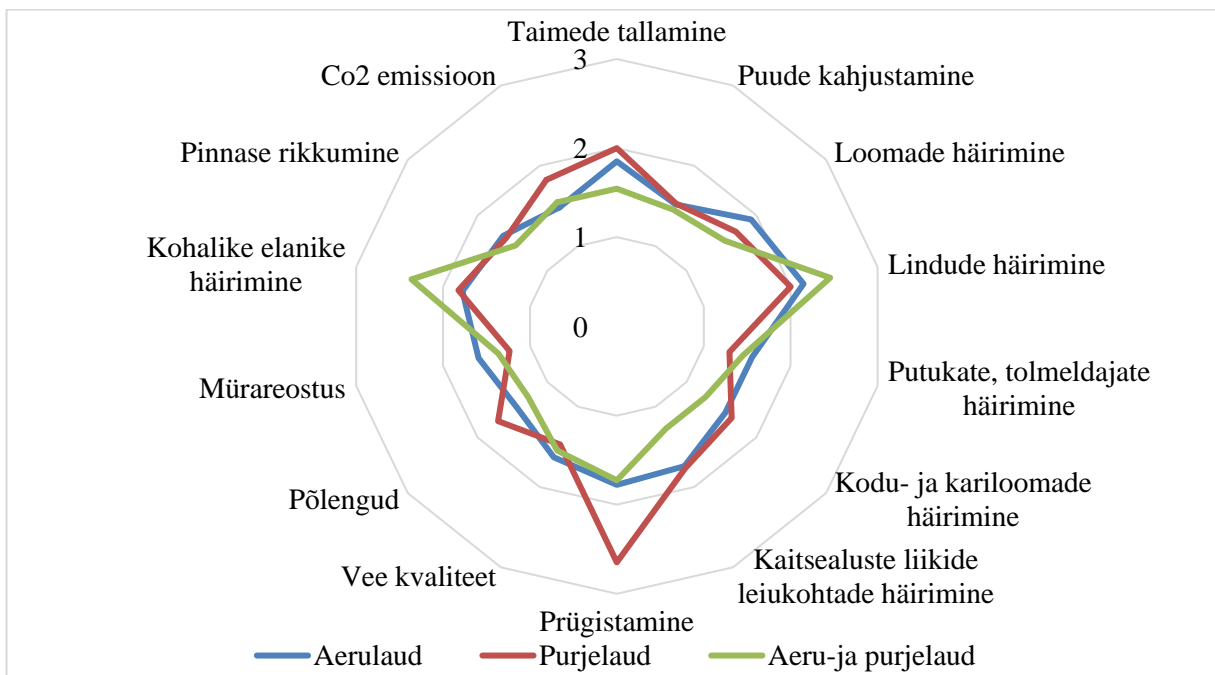

Joonis 10. Küsitletute eelistused teede suhtes looduses liikumiseks, et suunduda aerulauatama/purjelauatama, n=55. (Autori koostatud)

3.1.3. Mõju looduskeskkonnale

Teenusepakkujate üldine arvamus oli, et nende teenustega kaasnevad loodusemõjud on minimaalsed või puuduvad täielikult. Peamiselt toodi välja, et ei prügistata, kasutatakse taaskasutatavaid joogipudeleid ning looduses ringi liikudes korjatakse ka teiste inimeste prügi. Üks intervjuueritav tõi välja, et proovitakse olla nii rohelised kui võimalik, kuid sportlaste turvalisuse tagamiseks on vajalik merel kasutada kaatrit. Ainult üks vastanu nägi enda teenustega kaasnevaid otseseid mõjusid loodusele väiksena, aga tegelikku jalajälge suurena.

Probleemiks pidas ta varustuse tihedat väljavahetamist, millele ei ole leitud taaskasutust. Kuna teenusepakkujaid valitakse ka olemasoleva varustuse järgi, siis uued kalipsod ja purjed meelitavad uusi kliente. Ka harrastajatele anti küsitluses võimalus hinnata enda harrastustegevusega kaasnevaid mõjusid keskkonnale. Kõigi kolme grupi hinnangud (vt joonis 11) kinnitavad intervjuude tulemusi ehk mõlemas uuringus osalenute arvates on aeru- ja purjelauapõhiste tegevustega kaasnevad mõjud keskkonnale minimaalsed. Autori poolt esitatud väidetest ei osutunud pigem või väga oluliseks mitte ükski. Vähe olulisteks mõjudeks peeti prügistamist, lindude häirimist, kohalike elanike häirimist ja taimede tallamist.

Joonis 11. Aerulauatamisega, purjelauatamisega tegelemise mõju keskkonnale küsitluses osalenute hinnangul, kus “0” ei oska öelda, “1” mõju puudub, “2” vähe oluline, “3” pigem oluline, “4” väga oluline. (Autori koostatud)

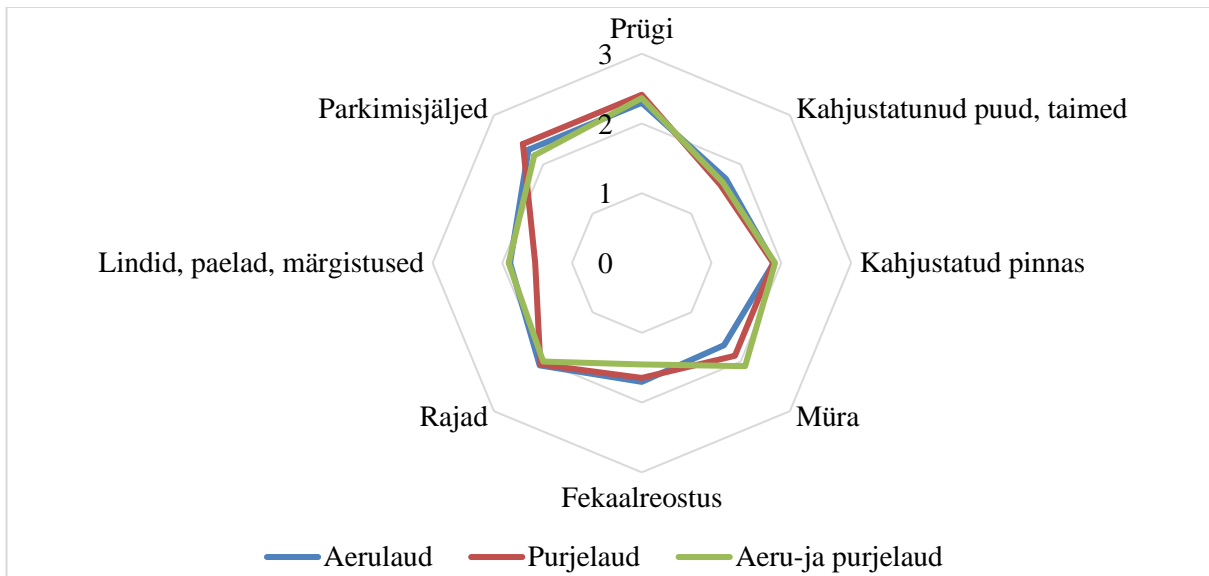
AT: “Ma arvan, et tehes enda tegevusi nii nagu me seda praegu teeme ehk oleme suuremjaolt ikkagi enda rannas, siis ei mõjuta. Keegi ei võta vee peale kaasa lisatoitu või midagi, mis võiks saastada. Kevadeti Pirita jõel sõitmas käies oleme enda prügikoti kaasa võtnud ning välja sulanud prügi korjanud. Aga oleme käinud ka Mukri rabas ja just rabades käimisega on see, et peab vaatama, et loodusele liiga ei teeks.”

AT: *“Null, oleme nii rohelised kui võimalik. Me ei kasuta fossiilseid kütuseid. Kasutame ainult tsipake elektrit, et rannas muusikat mängida. See on kõik.”*

Lisaks aeru- ja purjelauapõhiste tegevuste mõjude hindamisele, uuriti kui tihti märgatakse looduses teiste harrastajate poolt tekitatud jälgi. Nendest vastustest on näha, et vastajate arvates on ka teiste harrastustegevusega kaasnevad jäljed vähe märgatavad (vt joonis 12). Enim märgatavateks jälgedeks kõigi kolme grupi puhul oli prügi, parkimisjäljed ja rajad. Intervjuueritavatel paluti hinnata tegevustes osalejate keskkonnateadlikkust, mis tekitas paljudes mõttepausi, kuna selle üle ei oldud mõtiskletud. Leiti, et osalejate keskkonnateadlikkus võib olla varieeruv, sest inimesed on oma loomult väga erinevad, kuid tahtlikeks reostajateks neid kindlasti ei peeta. Teenusepakkujad tõid välja, et ka neil endil on võimalus osalejate keskkonnateadlikkust tõsta, juhtides osalejate tähelepanu keskkonda puudutavatele teemadele. Samuti leiti, et osalejate keskkonnateadlikkuse tõstmiseks on hea viis olla neile ise eeskujuks.

AT *“Mõnel juhul tahetakse autoga päris veepiirile sõita, kas see on vajalik? See on mõtlemiskoht, aga ma ei oska isegi niimoodi hinnata. Üldiselt on mu teele sattunud sellised täiesti mõistliku suhtumisega inimesed.”*

PAT: *“Mina olen ise päris suur loodusesõber, ühekordseid pakendeid üritan nii vähe kui võimalik tarbida. Lastega on meil muidugi väike tarbimine, aga õnneks on meil selline koostööpartner, kes kasutab selliseid häid pakendeid juba ammu enne seda, kui see siin kohustuslikuks hakkas minema. Mul on ka üks hea tuttav, kes käib lastelaagrites rääkimas, kuidas enda ümber puhtust hoida ja loodusmatkal me räägime, et ei tohi oksid murda ja nii edasi. Lastelaagrites üritan neid pisikesi inimesi ikka natuke kasvatada. Täiskasvanute ja noorte puhul samuti, kui ma ikka näen, et midagi taskust pudeneb, siis ma palun üles võtta ja ära visata. Rannaroostikus me ragistamas ei käi ning linde ei häiri, üritan saada loodusega koos hakkama.”*

Joonis 12. Teiste harrastajate poolt tekitatud jälgede märkamise looduses, küsitluse põhjal. Kus “0” ei oska öelda, “1” mitte kunagi, “2” pigem harva, “3” pigem sageli ja “4” enamasti. (Autori koostatud)

Veel uuriti teenusepakkujatel, kuidas nad suhtuvad looduses tundlikul ajal oma teenuste korraldamisse ja kas see peaks toimuma kaitsealadel ja väljaspool kaitsealasid sarnastel alustel. Enamus vastajatest mainisid, et lindude pesitsusajal väldivad nad roostikku sõitmist või ei korralda enda tegevusi kaitsealadel. Ühe vastaja sõnul hakkas ta peale küsimuse kuulmist esmakordselt nende teemade üle mõtlema. Vajalikuks peeti regulatsioone kaitsealadel, kuid olenevalt grupi suuruselt ehk paarile inimesele ei peaks ilmtingimata kehtima samad reeglid, mis suurürituste puhul. Lisati, et ka praegu ei väljasta RMK kõigile lubasid. Ühe teenusepakkuja arvates on kaitsealade eeskirjad iganenud ja neid võiks üle vaadata. Lisaks tõi ta paralleele hoiualade raiumisega ega mõistnud, miks neid reegleid lõdvendatakse, aga temale aerulauajooga tegemiseks rabajärvel luba ei antud. Kõlama jäi vajadus teadlikkuse tõstmisest ja uuringute puudulikkusest, näiteks ei ole kinnitatud aerulauaga sõitmise kahjulikkust loodusele.

PAT: *“Mina arvan, et ei pea üldse kaitsealadele minema. Meil on nii palju merd Eestis ja kohti kus supitada või purjelauaga sõita.”*

AT: *“Mina isiklikult ei ole ülereguleerimise poolt. Kui nii-öelda juhtumisi satud linde segama, siis tead, et järgmine kord väldid seda. Mina ei ole sattunud sellistesse kohtadesse, kus oleks kokku sattunud suuremat sorti nii-öelda lindude pesitsuspaigaga või nende häirimisega. “*

Harrastajate käest küsiti, kas tundlikul ajal või tundlikel aladel peaks rekreatiivsetel eesmärkidel olema liikumine peatatud, reguleeritud või lubatud. Kõige karmimalt suhtuti suurüritustesse kaitsealadel, kus 21 inimest leidis, et need peaksid olema keelatud, 32 arvates reguleeritud ja 2 arvates lubatud. Lindude pesitsusperioodil peaks liikumine olema keelatud 14, reguleeritud 23 ja lubatud 18 inimese arvates. Loomade pesitsusperioodil peaks liikumine olema keelatud 11, reguleeritud 34 ja lubatud 10 inimese arvates. Leebemalt suhtuti haruldaste taimede õitsemisaega, mil liikumise peatamist pidas vajalikuks 6, reguleerimist 31 ja lubamist 18 inimest.

3.1.4. Häiringud, konfliktid, piirangud, eeskirjad, regulatsioonid

Mõlema uuringu põhjal on aeru- ja purjelauaga sõitmisel kõige rohkem kokkupuuteid ujujate ja suplejatega. Teenusepakkujad tõid välja juhtumid avalike randade surfi- ja ujumisala vahel, kus ujujad ei austa alati piire. Samas oldi arvamusel, et tuleb ette ka olukordi kus surfarid eksivad ujumisalasse ning peamine on sõbralik suhtlus ning teineteise mõistmine. Harrastajad (vt lisa 5) lisasid kommentaaridena rannas pidutsejad, kes jätavad endast maha prügi ning ei hoia ohutut vahet purjelaua purjetest ega aerulauast. Kuigi jeti-, mootorpaadi- ja kaatrisõitjatega on kõigil kolmel grupil harv või hooajaline kokkupuude, siis just need tegevused said küsitluses kõrgeimad häiringu tulemusi. Kommentaarideks oli tekitatav müra, järelkäruga otse randa sõitvad autod ja isekad juhid tiheda liiklusega Emajõel. Samuti tõid kaks teenusepakkujat konfliktidena välja just jetisõitjad, kes on tunginud purjelaudurite treeningalasse ning häirinud aerulauasõitjate rahulikku sõitu, tekitades läheduses ebasobivaid laineid. Võrreldes küsitluses osalenud kolme gruppi on näha, et aerulauasõitjate kokkupuude teiste harrastustegevustega on väiksem kui purjelauasõitjatel ning purje- ja aerulauasõitjatel. Kalurite puhul toodi purjelauasõitjate poolt ohuna välja kalavõrgud, millesse võib kinni jääda. Üks talisurfi teenusepakkuja tõi probleemiks välja jääpüügi harrastajad, kes auke puurides jätavad maha külmunud mügarikud, millele otsa sõites võib õnnetus juhtuda.

AT: *“Siin on lihtne, et on olemas ujujate pool ja surfarite pool. Küll juhtub nii, et mõni ujuja eksib seal ära. Kui meie eksime ujujate poolele, siis on õudne kisa, aga kui nemad eksivad meie poolele või päevitavad, siis sellest nad ei saa aru.”*

AATP: *“Ujumisala on määratud suurtes randades ja rannavalvurid on ka toredad, aga piirab inimeste teadlikkus. On küll pandud teadetetahvlid ülesse, kust maalt jookseb ujumisala, aga inimesed ei viitsi seda endale teadvustada. Oleme küll aastate jooksul igasuguseid asju välja mõelnud, aga seal annab veel kindlasti teha, et inimesed oleksid rohkem teadlikumad.”*

Kahel juhul toodi intervjuudes pahameele tekitajana välja teine teenusepakkuja. Üheks intsidendiks olid lohesurfariid, kes ei arvestanud aerulaudadel sõitvate laste ega rannas viibivate inimestega ning seeläbi tekitasid ohtlikke olukordi. Teiseks oli konkurentsist tingitud konflikt, kus kauem tegutsenud teenusepakkuja ja uue samal maaomandil asuva teenusepakkuja vahel tekkisid lahkkelid. Eramaal tegutseva teenusepakkuja mureks olid teised hoolimatud rannakülastajad, kes erinevalt temast ei ole sõlminud kokkuleppeid maaomanikuga ning seavad ohtu edaspidised loa saamised teenusepakkumiseks eramaal.

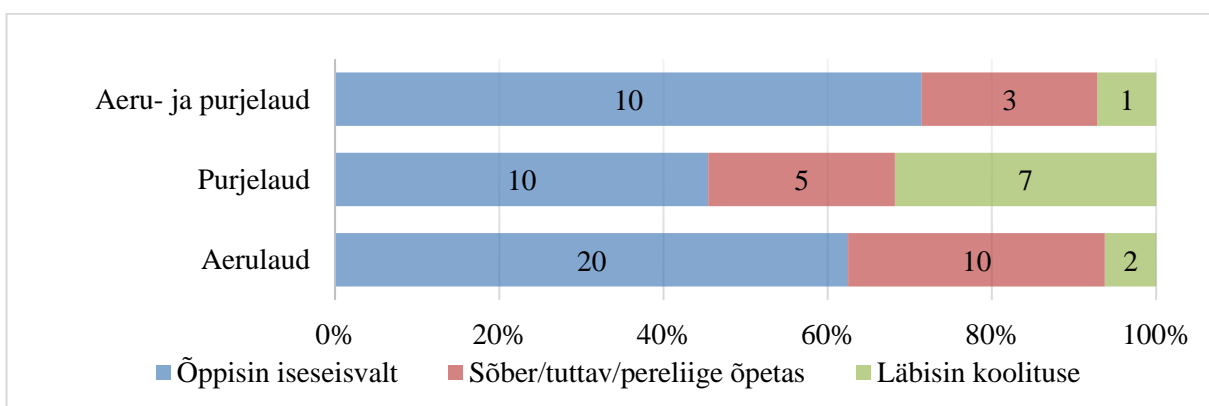
AT: *“Üks suvi siin rannas sai teine teenusepakkuja endale lihtsalt ideaalse koha, kus enda supilauad hunnikusse panna. Samal ajal, kui mina olin aastaid hambad ristis, pisar silmis vaeva näinud, et mul oleks see surfikooli asukoht olemas ja ma saaks siin tegutseda. Mul on surfiala, kus ma saan supitajad vette lasta, lohetajad vette lasta. Siis tuleb mingi vend, paneb enda asjad hunnikusse vetelpääste maja kõrvale pearanda ja rendib neid seal terve suve ehk võttes ära pooled minu klientidest.”*

Küsimused: “Millised regulatsioonid teie tegevust toetavad või segavad?” ja “Kas ja milliseid eeskirju jälgite teenuse pakkumisel?” tekitasid intervjuueeritavates segadust ning paluti autori poolseid näiteid. Oli vastajaid, kes ei osanudki kummalegi küsimusele vastata ning pidasid peamiseks tervet mõistust. Kolm teenusepakkujat jõudsid tagasi maaomandi juurde, leides, et see reguleerib nende tegevusi. Eeskirjad, mida jälgitakse, on ettevõttesisesed, kuid alati ei ole need kirjalikud vaid töötajate omavahelised kokkulepped. Mitte keegi ei osanud nimetada riigi

poolt sätestatud eeskirju. Üks teenusepakkuja, kes on seotud sportlaste treeningutega, nimetas spordi arengukava, Covid-19 reeglid, spordi eeskirjad ja talisurfi jääohutuse.

3.1.5. Erialane ettevalmistus

Küsitluses uuriti, kuidas on harrastajad õppinud aeru- või purjelauaga sõitma (vt joonis 13). Selles küsimuses oli võimalik valida mitu vastusevarianti. Kõigi kolme grupi puhul oli populaarseimaks iseseisev õppimine. Purjelaudureid eristab teistest suurem koolituse läbinud inimeste arv (7), mis on kolm korda suurem koolituse läbinud aerulauasõitjatest. Kuigi antud küsitluse valim on väike, siis saadud vastused kinnitavad intervjuude tulemusi.

Joonis 13. Aerulauatama ja purjelauatama õppimise kogemus küsitletute seas. (Autori koostatud)

Erialase ettevalmistuse tulemused intervjuude põhjal saab jagada kaheks. Selgelt saab eristada ainult aerulaua esindajaid ning aeru- ja purjelaua esindajaid. Ainult aerulaua esindajad on iseõppijad või neid on koolitatud ettevõttes kohapeal. Toodi välja, et Eestis ei olegi võimalik otseselt õppida aerulaua instruktoriks ning tuleb omal soovil läbida erinevaid koolitusi ning nippide saamiseks võtta ühendust näiteks merepäästjatega. Üks vastanu oli õppinud Tartu Kutsehariduskeskuses rekreatsioonikorraldust ning paar tema töötajat Tallinna ülikoolis rekreatsioonikorraldust.

PAT: *“Aerulauainstruktorile ei ole mitte mingisuguseid nõudmisi, see on täiesti reglementeerimata maailm Eestis. See on sisetunde küsimus.”*

AT: *“Ei ole mingit erialast ettevalmistust, need on noored poisid ehk gümnaasiumi õpilased, kaheksateist pluss, tavaliselt viimane klass. Ise koolitame nad välja ja räägime meditsiinist ja veeohutusest.”*

PAT: *“Eestis ei ole head süsteemi, tegelikult ei ole üldse süsteemi. Võid purjetamistreeneriks õppida, aga aerusurfi mõttes ei ole nagu üldse tähtis.”*

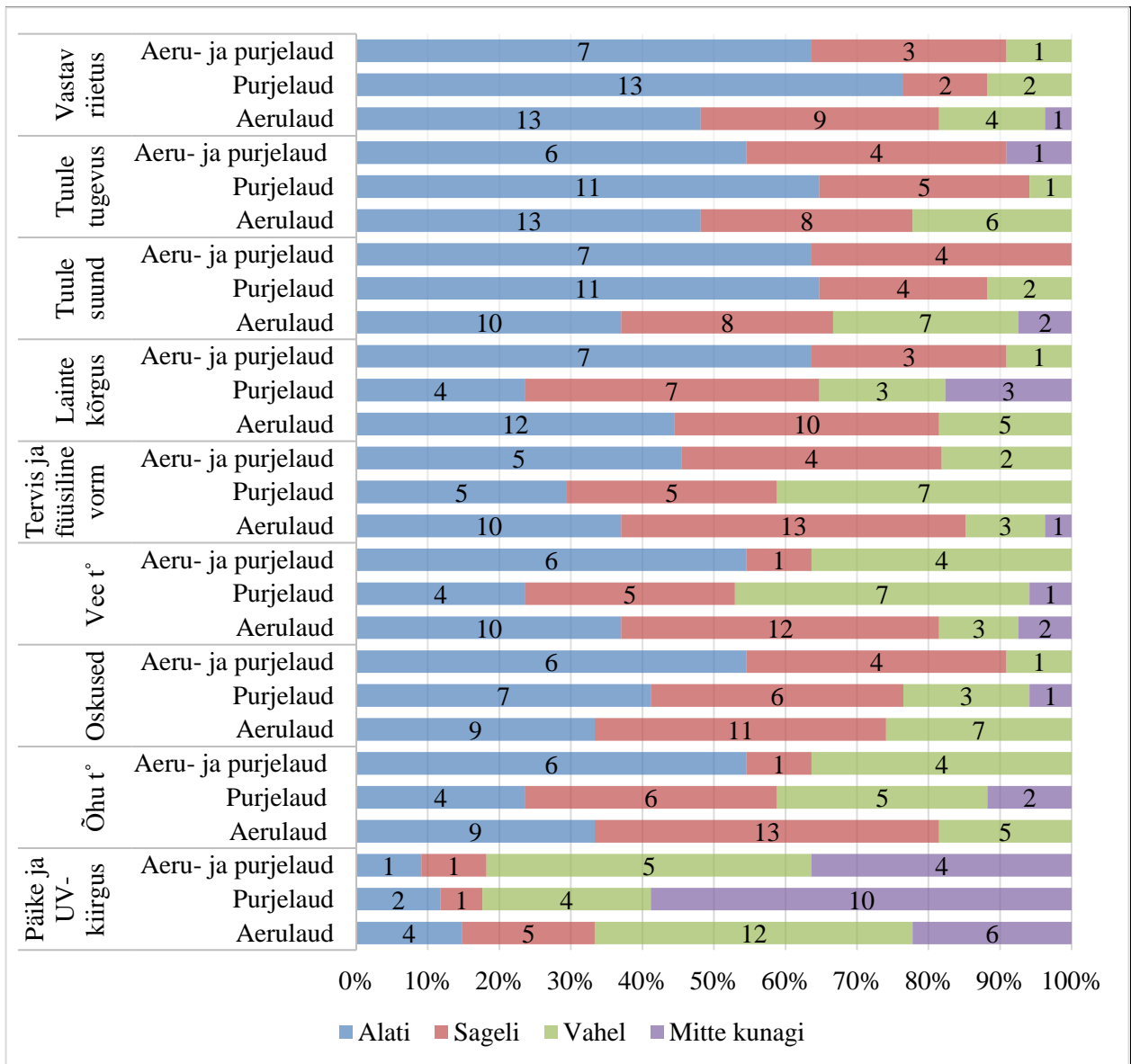
Aeru- ja purjelaua esindajad olid kõrgemalt kvalifitseeritud ja seda just purjelaua alal. Erialase ettevalmistuse kohta küsides nimetati treeneri ja instruktori atesteeringuid. Üks vastanu oli saanud instruktori paberid Inglismaa Kuninglikust Jahtklubist. Eesti Purjelaualiidu poolt korraldatavaid instruktorikoolitusi peeti heaks võimaluseks, et uusi teadmisi saada, kuid toimumist kaootiliseks ning liiga harvaks. Erialast ettevalmistust tehakse ka surfiklubides kohapeal ja läbitakse erinevaid koolitusi, näiteks esmaabikoolitus. Aerulauamatkade juures kasutatakse vähem kogenud instruktoreid kui purjelauakoolitustel.

3.1.6. Veeohutus

Mõlema uuringu põhjal on aeru- ja purjelaua veeohutuses kõige tähtsam ilmastikuolude jälgimine, eriti tuule suund ja kiirus (tugevus). Peamiseks teenusepakkumise keeldumise põhjuseks on maatuul. Kui purjelauasõitjad käivad vees ka tugevama tuulega, siis aerulauasõitjate jaoks võib oskamatus korral tuule kiirus 5 m/s muutuda juba keeruliseks. Instruktor peab oskama hinnata ilmaolusid vastavalt sõitja oskustele, nii võivad professionaalid käia merel sõitmas ka tormise ilmaga, aga soovitatav on kaatri juuresolek. Kaks aerulauamatka korraldajat tõid just tuulega seonduvad muutlikud ilmaolud põhjuseks, miks nad ei korralda enda üritusi merel, vaid valivad selleks pigem jõed ja järved. Toodi välja, et ka järvedel võib aerulauasõitja tugeva tuule korral kergesti triivima minna. Üks aerulauamatka korraldaja ei näinud tormist ilma põhjuseks enda ürituse ärajätmiseks siseveekogudel, kuna sealt võivad saada osalejad erilise emotsiooni. Küsitluses vastanud (vt joonis 14), aerulauasõitjatest hindab tuule suunda vahel 7 inimest ja mitte kunagi 2 inimest.

PAT: *“Juhul kui on keerulisemad tingimused, siis on alati kaater peal ja treener peab turvama ja tagama ohutuse. Läänetuultega tulevad meil hästi tugevad lained ja renti ei toimu supile. Algajate treeningud samamoodi ei toimu, et hoida varustust”*

AT: *“Sellise raju ilma korral, kus on oht murduvatele puudele, äike, vihmasadu või hoovihm, ei ole kindlasti meie jaoks põhjus, mis üritust ära jätta. Mõnikord saavad inimesed sealt veel toredama emotsiooni,”*

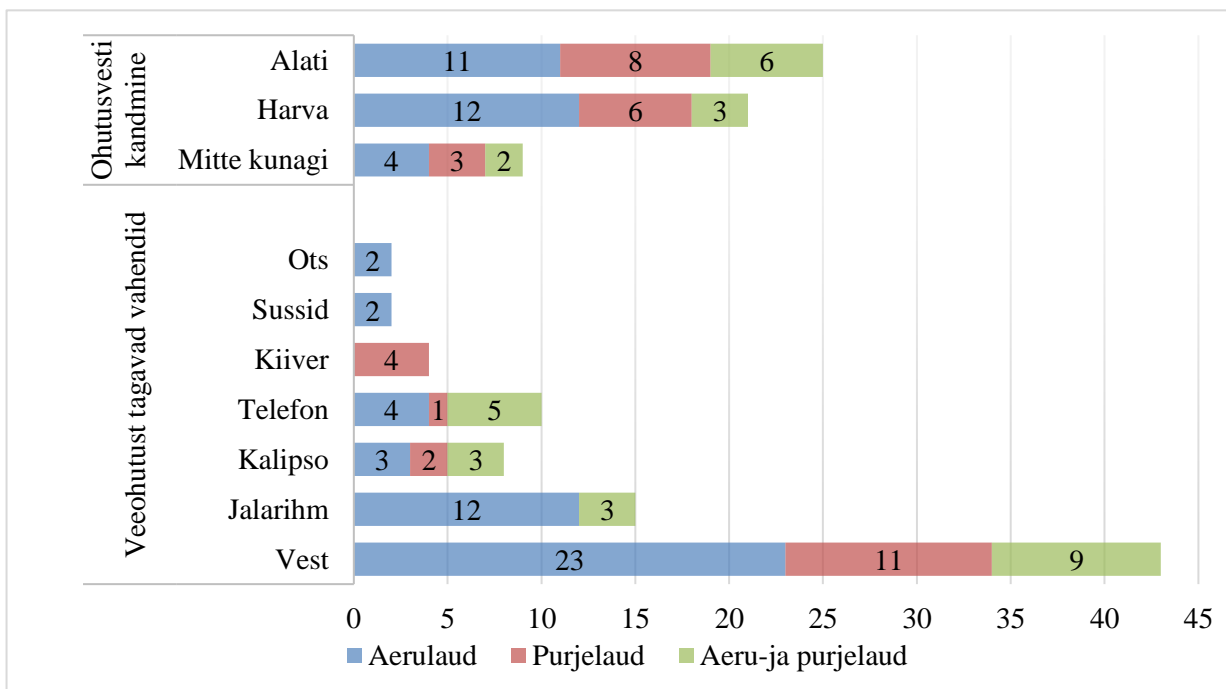

Joonis 14. Küsitluses osalenute võimalike riskifaktorite hindamine enne aeru- või purjelauatama minekut. (Autori koostatud)

Väikest vihma, jahedat vee- ja õhutemperatuuri ei pidanud teenusepakkujad ohuks, kuna on olemas kalipsod, sussid ja mütsid, mis kaitsevad alajahtumise eest. Samuti on põhihooaeg maist oktoobrini ning talvel käivad vees vähesed sõitjad. Aerulauasõitjatest üle 80% (vt joonis 14) hindavad riskifaktorina alati või sageli õhu- ja veetemperatuuri, lainte kõrgust, enda tervist ja füüsilist vormi ning vastavat riietust. Riskifaktorina alati või sageli hindavad purjelauasõitjatest

üle 90% tuule tugevust ja 100% tuule suunda. Kõigist kolmest grupist enim hindavad riskifaktorina enda oskusi, tervist ja füüsilist vormi aeru- ja purjelauasõitjad. Madalaimaks riskifaktoriks oli päike ja UV-kiirgus, millele vastas “alati” vaid 5 inimest kõigist vastajatest. Samuti ei toonud seda välja ükski intervjueeritavatest.

Harrastajatel paluti nimetada, millised veeohutust tagavad vahendid kuuluvad nende varustuse hulka. Kõige populaarsemaks oli vest (päästevest, ohutusvest ja PFD ehk *personal floating device*), mida nimetas 23 aerulauasõitjat, 11 purjelauasõitjat ja 9 aeru- ja purjelauasõitjat (vt joonis 15). Sellele järgnes jalarihm (*leash*, jalanöör), mida nimetas 12 aerulauasõitjat ja 3 aeru- ja purjelauasõitjat. Telefoni nimetas kokku 10 ja kalipsot 8 inimest. Kuigi vest oli kõige populaarsem vastus, siis ohutusvesti kandmist puudutavas küsimuses selgus, et aerulauasõitjatest kannab ohutusvesti alati ainult 11, purjelauasõitjatest 8 ja aeru- ja purjelauasõitjatest 6 inimest.

Joonis 15. Küsitletute ohutusvesti kandmine ja teised veeohutust tagavad vahendid, n=55. (Autori koostatud)

Intervjueeritavate puhul oli sarnaselt harrastajatele enim ära märgitud vestid, mille hulka kuulusid sportvestid, ohutusvestid ja päästevestid. Kõige rangemat vesti kandmise kohustust kirjeldas suure surfiklubiga seotud teenusepakkuja, tuues välja 100% vestikandmise kohustuse aerulauasõitjatel ja alaealistel purjelauasõitjatel. Lisaks käib sealses klubis purjelaua sportlastega kaasas kaater, kus on olemas päästevest, tööriistakast ja sportlastel on trapetsi küljes ots, et vajadusel visata see treenerile. Kuigi ka kõik teised intervjueeritavad tõid välja vesti kandmise, siis lõplik vastutus jääb nende hinnangul siiski osaleja kanda ja seda eriti laudade laenutuste puhul. Üks intervjueeritav oli merepäästjatelt kuulnud, et aerulauaga sõites ei ole päästevest kohustuslik, kuid enda teenust pakkudes ta siiski seda nõuab. Üks intervjueeritav ütles, et kui algusaastatel ei suhtunud ta vesti kandmisesse nii tõsiselt, siis viimastel aastatel on ta hakanud ennast rohkem kehtestama ning jälgib vesti kandmist hoolsamalt. Vestist olulisemaks peeti korrektseid juhiseid ja sõitjate tervet mõistust.

PAT: “Juhised on kõige tähtsamad, väga konkreetseid. Kui inimene jääb minigil põhjusel lauast ilma, siis vest hoiab lõpuks tema jahtunud keha pinnal. Meil on lihtsam laipa leida.”

AT: “Kui meil on matkalised ja instruktor juures, siis instruktor loomulikult juhendab kõik ära. Kui lihtsalt meilt laenutatakse supilaud, siis kaldal räägime küll kõik ära, aga see kui matkaline võtab seal kaldal päästevesti seljast ära, siis tegelikult on see ikkagi tema enda vastutus.”

AT: “Tähendab see ei ole kohustuslik, see on rangelt kohustuslik, aga ütleme nii, et ma ei saa inimesele seda vesti selga panna, kui ta selle ära võtab vee peal. Tal on palav või ebamugav või mis iganes, hakkab hõõruma. Aga lastel on see kindlasti kohustuslik, täiskasvanud teavad ise, mida teevad. “

Ohutusvahendite puhul tekitas enim vastakaid arvamusi intervjueeritavates aerulaua küljes olev jalarihm. Üks osa leidis, et jalarihma kasutamine on isegi olulisem vesti kandmisest, kuna vette kukkudes võib laud eemale triivida ja jahedas vees tekib kiiresti alajahtumine. Teise osa arvamusel ei ole Eestis nii suuri hoovuseid ning sisevetel ei oma jalarihm mitte mingit tähtsust. Ühe inimese arvates võib jalarihm tekitada paanikat ning on need hoopiski kõigilt enda laudadelt eemaldanud. Veeohutust tagavatest vahenditest nimetas küsitluses jalarihma 12

inimest 27-st (vt joonis 15) Üksmeelsed oldi talisurfiga tegelemises, kus kõik pidasid vajalikuks kiivrit ning põlve- ja küünarnukikaitsmeid. Purjelauasõidu puhul mainiti kiivri kandmist tuulise ilmaga ning *foil*-lauaga sõites. Väliste turvameetmetena toodi avalikes randades välja rannapääste. Ühe intervjuueritava vahetus läheduses on jetid ja paadid, mida saab hädaolukorra puhul kasutada ning üks kuulus ise merepäästesse. Üritustel ja võistlustel on olemas turvameeskond koos kaatri või paadiga.

AT: *“Jalarihmad on olemas, aga mina neid kasutada ei luba. Sellepärast, et see on ohtlik asi. Meil ei ole Eestis selliseid hoovuseid ega laineid, miks peaks olema selline nõõrijupp sul laua küljes. Esiteks kui sa ujuda ei oska, siis sa üle naba vette ei lähegi. Teiseks kui sa ujuda oskad ja kukud, siis usu mind, see laud ei kao mitte kuskile, sa jaksad see 10 meetrit ujuda küll. Aga kui see meetrine nõõrijupp on sul jala küljes, siis oleme ausad supilaud on küllaltki suur asi tegelt ja raske kohati. See võib muuta olukorra ohtlikumaks, kui see sul jala küljes kinni on ja sa ujuda tahad ja oled seal kõhuli-selili, võib paanika tekkida hoopis sellest. Aga see on minu seisukoht, ma tean, et paljud koolid seda kasutavad. Mina ei luba panna, ma võtan selle üldse laua küljest ära.”*

AT: *“Meil on päästevest ja eelmine aasta said kõik lauad jalanõõri, sest läbides ise ühte koolitust sain teada, et päästevest on küll väga oluline, aga tegelikult kui sa kukud jääkülma vette või isegi 13°C vette ja sul laud ära läheb vees, siis päästevestist ei ole mitte mingisugust kasu. Kui sul on päästevest, siis see hoiab sind lihtsalt pinnal, et on võimalik su surnukeha leida kunagi. Su keha alajahtub 13°C vees. Olulisem varustuses on ikkagi see jala külge kinnitatav rihm, et sul laud ära ei läheks ja sa saaksid tulla kohe külmast veest pinna peale.”*

Kõik vastanud teenusepakkujad viivad enne vette minekut läbi instruktaaži, kus räägitakse ujuvvahendiga sõitmise põhitõdetest, vee ohutusest ja ohtlikest kohtadest. Vajadusel jagatakse lisa näpunäiteid ka vees olles. See käib nii matkade, koolituste kui ka treeningute kohta. Kuna purjelauad on oma olemuselt keerukam kui aerulaud, siis ka sellealane instruktaaž võtab kauem aega. Neli intervjuueritavat tõid eraldi välja, et enne aerulaua matka peavad osalised allkirjastama paberi, mille põhjal nad vastutavad ise enda tervise eest. Lepingud tuleb allkirjastada ka varustuse rendi puhul, kuid siinjuures jääb koguvastutus rentija kanda.

APT: *“Nüüd kõikidel asjadel on erinev protsess. Kui nüüd võtta kokku, siis kõik räägitakse kaldal. Personaalsete koolituste puhul on tavaliselt tund aega teooria koos ohutusega ja siis on umbes kaks tundi merel. Purjelaua treeningute puhul on esimesed kaks tundi teooria ehk esimene pool tunnist. Trennidel on üldse rohkem teooriat kui personaalkoolitustel. Kuna trennid kestavad ikkagi nelja kuu vältel, siis alati räägime midagi. Aga kahel esimesel trennil on alati põhirõhk ohutusel.”*

Autor küsis teenusepakkujatelt, kas neil on tulnud ette probleeme alkoholi või muus joobes inimestega, millele vastas jaatavalt 7 teenusepakkujat. Kõik nimetatud kokkupuuted on aset leidnud surfiklubide juures või suvituspiirkondades, kus liigub palju inimesi. Kõigi intervjuueeritavate vastustest selgus, et nad ei tolereeri joobeseisundis vette minekut. Vastanutest kolm tunnistas, et nende aerulauamatkadel on osalenud joobe tundemärkidega isikud. Ühel juhul märgati inimeste joovet peale teenuse osutamist ja kahel juhul enne. Kuna kedagi alkomeetrise puhuma ei panda, on mõndadel juhtudel keeruline tuvastada, kas inimesed on tarbinud mõnuaineid või mitte.

AT: *“Probleeme ei ole olnud. Juhtumeid on olnud, kus inimesed on tulnud ja hiljem avastasime, et nad on joobes. Aga probleeme ei ole olnud.”*

AT: *“Jaa, mõnikord on ilusal suveõhtul inimesi, kes soovivad vee peale pääseda, aga see on instruktori otsus kohapeal. Enamasti inimesi purjus peaga vee peale me ei lase. Kui neil on lihtsalt võetud õlu näppu ja see jäetakse kaldale, siis me seda inimest otseselt eemale ei ole jätnud. Nad peavad olema ikkagi silmnähtavalt konditsioonis, siis nad pääsevad peale.”*

AT: *“Kindlasti, neid tuleb kogu aeg ette. Kui on ikka silmnähtavalt näha, et inimene on enda jaoks ohtlik ja võib-olla ka teiste jaoks, siis ei tohi talle teenust osutada. Määrab palju, et me asume kuurordis ja nädalavahetusel käivad inimesed seal puhkamas, pidutsemas, nautimas erinevaid tegevusi, sööke, jooke ja siis paratamatult tuleb neid asju ette.”*

PAT: *“Meil ei tule kõne allagi purjus peaga supitamine või lauatamine. Ütleme nii, et me ei pane kedagi puhuma ja kui keegi on silmnähtavalt joonud, siis me ei lase teda merele. Selle*

kohta ma ei oska öelda, kas inimene on ühe klaasi õlle või veini teinud, siis ma teda vahele ei võta.”

Intervjuudes ja küsitluses nimetatud markantsemateks aeru- ja purjelauapõhiste tegevustega seotud õnnetusteks on üksikud luumurrud, jala väänamine, kergemad põrutused ja löikehaavad. Õnnetustena toodi välja ka ehmatused ja tuulega minema triivimine. Küsitlusele vastanutest on harrastusega tegeledes tulnud ette õnnetusi aerulauasõitjatel (4 inimest), purjelauasõitjatel (10) ning aeru- ja purjelauasõitjatel (7). Mitte ühelgi intervjuueeritaval ei olnud kirja pandud riskijuhtimise plaani. Nimetati verbaalseid juhendeid, päheõpitud merepääste valdkonda, meespead enda töötajatele, seina peal olevat esmaabi infolehte, vee peal kaasas olevat telefoni ja administraatorit, kes teab kuhu helistada. Üks aerulauateenuse pakkuja rääkis läbitud koolitusest, kus tutvustati riskide hindamise mudelit ja ohu korral käitumist, mida ta hakkas alates eelmisest suvest rakendama. Üks teenusepakkuja nimetas autoripoolset küsimust heaks informatsiooniks ja sisendiks, et tulevikus riskijuhtimise plaan ka dokumenteerida.

3.2. Arutelu

Aeru- ja purjelauateenuste põhihooajaks Eestis on mai algus kuni septembri lõpp. Teooria (Lopes ja Bicudo 2016: 46; Westwick ja Neushul: 14,15; Sedlazcek 2009: 117) ja uuringute põhjal saab öelda, et surfamine Eestis on üha enam populaarsust kogumas ja seda just tänu aerulaua mitmekülgetele võimalustele ja üha enam soodsa hinnaga varustusele. Erinevalt aerulauast on purjelaud maailmas tuntust kogunud kauem ning ka autori poolt korraldatud uuringute tulemusena on purjelauasõitjad enda harrastusega tegelenud keskmiselt 12,4 aastat ja aerulauasõitjad 2,5 aastat. Ankeetküsimustikus oli võimalik ennast liigitada ka aeru- ja purjelauasõitjaks ning nende keskmiseks tegutsemise ajaks oli 11,7 aastat. Küsitluse nõrga kohana toob autor välja, et ennast aeru- ja purjelauasõitjateks liigitanud vastanutel puudus edaspidistes küsimustes võimalik täpsustada, millist harrastustegevust nad antud küsimuste juures silmas peavad. Kuid siiski oli võimalik võrreldes kõigi kolme grupi vastuseid ning teooriat. Sellest tulenevalt on autori hinnangul Eestis tegutsevad aeru- ja purjelauasõitjad alustanud enda harrastustegevust purjelauasõidust ning edasi liikunud aerulauaga sõitmiseni.

Aeru- ja purjelauateenuse pakkujad on väga eriilmelised ning ei keskenduta ainult ühe teenuse pakkumisele (matkad, koolitused, treeningud, laagrid, laenutused). Sihtrühmade puhul ei mängi vanus rolli ning tähtsaks peetakse soovi surfama õppida. Purjelauasõitjate puhul on märgatav kõrgem liikumisharrastuslik tase ning lisaks Eesti-sisestele võistlustele käiakse sõitmas ka välismaal. Aerulauasõitjad on seevastu ebaregulaarsed harrastajad ning neid võib võistlemas näha harvemini. Autori arvates võib selle põhjuseks olla aerulaua uudsus, võistluste vähesus ning harrastajate enda puudulik huvi. Ka Frank *et al.* (2015: 102) ja Ranniku *et al.* (2016: 1093) uuringud kinnitavad, et aeru- ja purjelauaga sõitmine on pigem osa elustiilist.

Eestis asuvad purjelauateenuse pakkujad üldjuhul rannikualadel ning sõidetakse merel ja välja on kujunenud kindlad surfikohad. Aerulaudadega seevastu käiakse sõitmas väga erinevatel veekogudel ning nende puhul ei oma tähtsust ka ligipääs, kuna Eestis on kõige populaarsemad täispuhutavad lauad, mida on võimalik endaga ka pikka maad kaasas kanda. Surfamise üheks tähtsamaks eelduseks võib pidada õigeid ilmaolusid (Hutt *et al.* 2001: 73–76). Nii aeru- kui ka purjelauad on suuresti ilmastikust sõltuvad ning harrastajad on nõus sõitma enam kui 100 km kaugusele, et lasta enda alused vette. Teenusepakkujate puhul ei mängi rolli, kellele maa kuulub, vaid tähtsaks peetakse eelnevaid kokkuleppeid ning sobivaid tingimusi. Purje- ja aerulaua harrastajate puhul on sage riigimaa külastamine, kuid murettekitavaks on suur vastanute arv, kes ei osanud öelda, millise staatusega maa-ala nad valdavalt külastavad. Kuigi enamus küsitlusele vastanutest pidas oluliseks teadmist, kellele maa kuulub, näeb autor siinkohal külastuskoormuse kasvamisel võimalike probleemide tekkimist. Siinkohal peab autor vajalikuks teadlikkuse tõstmist maa-ala staatuse ja selle juurde käivate piirangute osas. Eriti puudutab see alles alustavaid surfareid ning teenusepakkujaid. Ka Mart Reimann (2010: 108,109) on kirjutanud, et olulisem looduses liikuvate inimeste arvust on see, mida nad teevad ning kuidas nad liiguvad. Autori ettepanekul võiks tulevikus surfikohtade kaartide tegemisel lisada igale kohale juurde ka maaomandit ja looduskaitseteemasid puudutava info.

Uurijate (Cole 1993: 110; Priskin 2003: 198) sõnul võivad olla veepõhiste rekreatiivsete tegevuste mõjud looduskeskkonnale otsesed ja kaudsed. Uuringute tulemused ei anna kinnitust aeru- ja purjelauapõhiste tegevustega kaasnevatest otsestest keskkonnamõjudest. Teenusepakkujate üldine arvamus oli, et nende teenustega kaasnevad loodusmõjud on

minimaalsed või puuduvad täielikult ning samad tulemused olid harrastajate uuringus. Väheolulisteks probleemideks peeti prügistamist, lindude häirimist, kohalike elanike häirimist ja taimede tallamist. Samuti on uuringu tulemusena aeru- ja purjelauasõitjate eelistatumateks teedeks üldkasutatavad teed ja tähistatud rajad ning isetekkelisi radu kasutatakse harva, võib öelda, et taimede tallamine ei ole nende puhul suureks probleemiks. Ka teised uurijad (Camins *et al.* 2020: 1; Scheske *et al.* 2019: 197,209) on välja toonud selged seosed surfamise ja keskkonnakaitse vahel ning autori hinnangul on surfarite puhul tegemist keskkonnasäästlike inimestega, kes saavad keskkonnateadlikkust edasi anda teenusepakkumisel ning võiksid endapoolseid hinnanguid esitada plaanitavate keskkonnakaitseliste kavade elluviimisel. Samuti tõid teenusepakkujad välja, et vana varustus müüakse maha järelturul ning autori arvates on see hea näide kaudsete keskkonnamõjude vähendamisest. Siiski ei ole jätkuvalt välja mõeldud viisi sõidukõlbmatu varustuse ümbertöötlemiseks. Siinkohal pakub autor välja võimaluse materjalitehnoloogia või tarbekunsti tudengitel leida antud küsimusele lahendus.

Autori hinnangul peab aeru- ja purjelauaga sõitmine olema reguleeritud kaitsealadel ning sama arvasid ka intervjueeritavad. Siiski on hetkel puudulikud uuringud, mis otseselt kinnitaksid aeru- ja purjelauaga sõitmise kahjulikkust loodusele, kuna antud magistr töö uuringud annavad teadmise harrastajate ja teenusepakkujate hinnangutest ja arvamustest, kuid mõõtmisi ei ole selles osas tehtud. Antud magistr töö on osa SA KIK rahastatud projektist: “Rekreatiivsete, sportlike ja turismitegevuse mõjud kaitsealadel - tegevuste, huvigruppide ja tegevuspaikade kaardistamine ning külastuskorralduslike soovitusete väljatöötamine” ning lõpliku vastuse aeru- ja purjelauaga sõitmise mõjudest saab anda alles projekti lõppedes.

Purjelauasõitjad on kogunenud kindlatesse randadesse ning sellest tulenevalt on neil aerulauasõitjatest rohkem kokkupuuteid teiste harrastajatega. Peamised kokkupuuted on ujujate, suplejate, kalurite, jettide, mootorpaatide ja kaatritega. Jettide puhul on probleemiks liiga väikesed vahemaad surfaritega, mis tekitavad ebasobivaid laineid ning järelkäruga otse randa sõitmine. Ujujad ja suplejad ei pea alati avalikes randades kinni ujumisalast ning nii võivad tekkida ohtlikud olukorrad. Kuna muudest uuringutest ei selgunud suuri häiringuid ning avalikes randades juba on kasutusel erinevad tsoonid, siis vältimaks ülereguleerimist on vaja kõigi osapoolte mõistvat suhtumist ning omavahelist asjade arutamist.

Venohr *et al.* (2018: 209) põhjal on veepõhiste rekreatiivsete tegevuste regulatsioonid ja juhtimine omavahel puudulikult seotud ja ühtlustamata. Seda kinnitavad ka intervjuud Eesti teenusepakkujatega, kus ei osatud nimetada eeskirju või asjassepuutuvaid regulatsioone. Kolm vastanut leidsid, et nende tegevusi reguleerib maaomand ja üks nimetas spordi arengukava, Covid-19 reegleid, spordi eeskirju ja talisurfi jääohutust. Võimalik on, et tegu oli keerulise küsimusega ning respondendid oleks vajanud rohkem aega meeldetuletamiseks, millistest eeskirjadest ja regulatsioonidest nad teenust pakkudes lähtuvad. Siiski autori hinnangul kinnitab saadud tulemus, et surfiteenuste pakkumine Eestis ei ole reguleeritud. Kuigi autor ei ole ülereguleerimise poolt ja vastajad jäid napolisõnaliseks seoses veeohutuse ja kvalifikatsiooniga, oleks siiski nii harrastajate kui ka teenuse tarbijate ohutuse seisukohalt oluline, et kehtiks mingidki reeglid, kasvõi ohutusvesti kandmise osas aerulauaga sõites.

The Outdoor Foundation (2019: 41) ja uuringute põhjal on aerulauasõitjad ja aerulaua instruktorid iseõppijad. Selle põhjuseks on asjaolu, et Eestis ei olegi võimalik otseselt õppida aerulaua instruktoriks. Küll aga on võimalik taotleda aktiivtegevuste instruktori ja treeneri kutsetunnistust (SA Kutsekoda 2021: 1–5), kuid aerulauateenuse osutamisel ei ole need kohustuslikud. Seevastu purjelauasõitjate seas on koolituse läbinud inimesi ning purjelaua instruktori koolitusi korraldab Eesti Purjelaualiit, kuid intervjuude põhjal toimuvad need liiga harva. Autori seisukoht on, et kõik aeru- ja purjelaua instruktorid peavad läbima vähemalt algkoolituse, et omada baastadmisi varustuse, riskihindamise ja veeohutuse kohta. Kahjuks on see hetkel reguleerimata ning üldjuhul saadakse koolitus surfiklubis kohapeal ning ühtse süsteemi puudumine toob endaga kaasa väga kõikuva taseme surfiteenuste pakkujate seas.

Aeru- ja purjelaua veeohutuse juures peetakse kõige olulisemaks nii varasemate autorite poolt (Cloutier ja Valade 2003: 2; Kajakas s.a: 14–87; Red Paddle Co Ltd s.a) kui ka läbiviidud uuringute põhjal ilmastikuolude jälgimist ja eriti maatuult. Kuigi Eesti ilmastikuolud on muutlikud, ei ole probleemiks jahe vee- ja õhutemperatuur, kuna olemas on kalipsod, sussid ja kapuutsid. Lisaks välistele ohuteguritele hinnatakse enne vette minekut ka enda tervist ja füüsilist vormi. Teoreetiliste käsitluste (Cloutier ja Valade 2003: 2; Laevatatavatel sisevetel liiklemise kord 2003, § 20 lg 2,4; Paddle Australia s.a, Red Paddle Co Ltd s.a) põhjal on

veeohutuse tagamiseks vajalik kanda ohutusvesti või personaalset ujuvvahendit. Kahjuks uuringute tulemused ei kinnita ohutusvesti kandmise populaarsust aeru- ja purjelauasõitjate seas. Alla poolte küsitletutest kannab ohutusvesti alati ning teenusepakkujad küll mõistavad ohutusvesti kandmise vajalikkust, kuid lõplik vastutus jääb siiski teenuse tarbijatele. Saab väita, et parem olukord on seotud aeru- ja purjelaua teenustega, kus osalejateks on lapsed. Kuna Riigi Teatajas on selgelt kirjas, et Eestis peavad purjelaudurid kandma ohutusvesti, siis autor nõustub täielikult selle määrusega. Aerulauaga sõitmine ja teenusepakkumine on jätkuvalt Eestis reguleerimata, ent autori arvamusel peaks ohutusvesti kandmise kohustus laienema ka aerulauaga sõitjatele.

Eelnevatest uuringutest (Paddle Australia s.a; Red Paddle Co Ltd s.a; The Port of London 2020) lähtuvalt peab aerulauaga sõites kandma jalarihma, kuid see ei ole soovitatav kärestikulistel jõgedel, et vältida vette kukkumisel jalarihma takerdumist vees asuvate objektide külge. Jalarihma asendusena on soovitatav kasutada kiire vabastamise võimalusega talje külge kinnituvaid rihmasid. Uuringute tulemusena jagunesid vastajate arvamused kaheks ehk oli nii jalarihma pooldajaid kui ka neid, kes ei näinud jalarihma kandmises mõtet. Autor peab aerulauaga sõites jalarihma kandmist vajalikuks, kuna vette kukkudes võib aerulaud väga kiiresti minema triivida ning isegi kandes ohutusvesti tekib jahedas vees kiiresti alajahtumine. Intervjuudes ja küsitluses ei mainitud talje külge kinnituvat rihma ja võimalik on, et see ei ole Eestis populaarsust kogunud. Autor näeb talje külge kinnitatavas rihmas potentsiaali, kuna seda saab vajadusel kiiresti avada ning hoiab ära takerdumise riski.

Põhjaliku instruktaaži olulisust aeru- ja purjelaua teenuste pakkumisel kinnitavad nii intervjuude tulemused kui ka Castañeda-Babarro *et al.* (2020: 2) ja Hunt (2017: 23-50). Autor näeb positiivsena asjaolu, et teenusepakkujad annavad instruktaaži kaasa ka laenutajatele. Kuigi vastutus jääb laenutaja kanda, siis niimoodi vähendavad teenusepakkujad riske. Probleemina näeb autor intervjuude tulemusi seoses alkoholi või muus joobes inimestega. Enamjaolt on need seotud teenusepakkumisega populaarsetes suvituspiirkondades, kus aerulauamatkadel on osalenud ka joobes inimesed või inimestega, kes on soovinud laenutada endale surfivarustust. Autori seisukoht on, et olenemata joobeastmest on taunitavad kõik rekreatiivsed tegevused vees ning kahtluse korral võiks teenusepakkujad kasutusele võtta alkomeetrid. Ettevõtte sisekorras

peaks olema üheti mõistetav punkt joobeseisundis inimeste mitte veele lubamise kohta ning sellest peaksid juhinduma kõik töötajad. Hea tava mitte lasta enda purjus sõpra ujuma peaks kehtima ka surfamise puhul ning siinkohal jääb vastutus meie kõigi kanda.

Uurijate (Cloutier ja Valade 2003: 1; Pakasi 2018: 6–7; Zalewski ja Czapiewski 2014: 551) kinnitusel on veepõhiste rekreatiivsete tegevuste juures oluline riskihindamine, sest mida rohkem riskifaktoreid on omavahel seotud, seda suurem on tõenäosus õnnetuse toimumiseks. Uuringu tulemusel selgus, et teenusepakkujatel ei ole kirja pandud riskijuhtimise plaani ning üldjuhul on tegemist verbaalsete juhenditega. Autori soovitusel võiks teenusepakkujatel olla olemas ettevõttesisene kirjalik dokument, kus on kirjas riskijuhtimise plaan, kus on välja toodud inimeste, varustuse ja keskkonnaga seotud riskifaktorid. Antud dokumenti saaks kasutada nii uute töötajate koolitamisel kui ka enda tagala kindlustamiseks juhul kui õnnetus on toimunud.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärk oli kaardistada Eesti aeru- ja purjelaua teenusepakkujate ja harrastajate profiil, peamised sihtkohad ning teadlikkus veeohutusest ja mõjudest looduskeskkonnale. Eesmärgi täitmiseks koostas autor esmalt kirjandusülevaate ning seejärel kogus andmeid valimi koostamiseks. Autor viis läbi intervjuud aeru- ja purjelaua teenusepakkujatega ning ankeetküsitluse harrastajatega.

Magistritöö teoreetilises osas keskenduti surfamise kui spordi, rekreatiivse tegevuse ja turismi kaardistamisele. Kitsamalt keskenduti aeru- ja purjelauapõhiste tegevustele ning lühiülevaade anti talisurfist. Tuginedes mitmete autorite seisukohtadele võib öelda, et surfamine on maailmas kasvamas ning tegu on elustiiliga. Aeru- ja purjelauavarustust uuendatakse jätkuvalt ning võistelda saab erinevatel distsipliinidel ja klassides. Aeru- ja purjelauaga sõitmisel ning teenusepakkumisel on oluline riskide hindamine, kus peab tähelepanu pöörama ilmaoludele, varustusele, väljaõppele, füüsilisele vormile ja oskustele. Surfariitel on tihe kokkupuude veekeskondadega ning nende kaasamine keskkonnakaitseks on vajalik.

Uuringute tulemustest selgus, et surfamine sobib igas vanuses inimestele ning suurimaks sõitma õppimise eelduseks on soov ennast sel alal arendada. Kui purjelauasõitjad on Eestis kogunenud rannikualadele, siis aerulauasõitjaid võib näha väga erinevatel veekogudel, milleks võivad olla jõed, järved, karjäärid, rabajärved, üleujutatud alad ja meri. Surfiteenuse pakkujad ei ole üldjuhul keskendunud ainult ühele alale ning pakutavateks teenusteks on koolitused, treeningud, laagrid, matkad, laenutused, aerulauajooga ja aerulauapolo. Aerulaua populaarseimaks teenuseks võib pidada päikeseloojangu matku.

Aeru- ja purjelauasõitjaid ning teenusepakkujad on keskkonnateadlikud inimesed ning kuna nad veedavad palju aega looduskeskkonnas on vajalik keskkonnakaitselikes küsimustes ka nende arvamusi kuulda võtta. Siiski on vajalik tõsta teadlikkust maa-ala staatuse ja selle juurde käivate piirangute osas.

Aeru- ja purjelauasõitjad on iseõppijad ning instruktoreid koolitatakse üldjuhul surfiklubides kohapeal. Selle põhjuseks on harva toimuvad purjelauainstruktori koolitused ning aerulauainstruktori koolituste puudumine. Aerulaud on Eestis populaarsust kogunud tunduvalt vähem aega kui purjelaud ning sellest tulenevalt on see ka vähem reguleeritud. Ohutuse tagamiseks nii aeru- kui ka purjelaua on vajalik kanda ohutusvesti, kuid antud töö uuringud ei kinnita selle kandmise populaarsust. Aerulauasõitjatel on lisaks vajalik kanda jalarihma või Eestis mitte veel nii populaarset talje külge kinnituvat rihma, et vältida laua eemale triivimist.

Magistritöö eesmärk täideti. Tulemusi ja autoripoolseid ettepanekuid ning soovitusi saavad kasutada veeohutusspetsialistid, keskkonnakaitsega seotud organisatsioonid, surfiteenuse pakkujad ja SA KIK rahastatud projektis: “Rekreatiivsete, sportlike ja turismitegevuse mõjud kaitsealadel - tegevuste, huvigruppide ja tegevuspaikade kaardistamine ning külastuskorralduslike soovitude väljatöötamine” osalejad.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Addison, C.** (2010). The History of Stand up Paddling. [on-line]
<https://www.supworldmag.com/the-history-of-stand-up-paddling/> (12.04.2021)
- Allikveer, Kalev.** Jutustusi talisurfist. Autori intervjuu. Üleskirjutis. Tallinn. (13.03.2021)
- Barefoot Surf. Live more magazine. (s.a). How to pick a surfboard that's right for me? [on-line]
<https://barefootsurftravel.com/livemore-magazine/different-surfboard-types-longboards-funboards-fishes-shortboards> (01.04.2021)
- Beven, K., Almeida, S., Aspinall, W., Bates, P., Blazkova, S., Borgomeo, E., Freer, J., Goda, K., Hall, J., Phillips, J., Simpson, M., Smith, P., Stephenson, D., Wagener, T., Watson, M., Castañeda-Babarro, A., Santos-Concejero, J., Viribay, A., Gutiérrez-Sanramaria, B., Mielgo-Ayuso, J.** (2020). The Effect of Different Cadenance on Paddling Gross Efficiency and Economy in Stand-Up Paddle Boarding. – *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Vol. 17, No. 13, pp. 1-11.
- Buchhorn, T., Ziai, P., Felder, J. & Fehske, K.** (2009). Orthopädische checkliste: Windsurfing. Sport Orthopädie Traumatologie. No. 25, pp. 45-46. ref Usenova, E., Vörösvári, E. (2011). Windsurfing for all increasing participation and accessibility at Ytter. Degree Programme in Physiotherapy. SAMK. 35p.
- Camins, E., Haan, W. P., Salvo, V-S., Canals, M., Raffard, A., Sanchez-Vidal, A.** (2020). Paddle surfing for science on microplastic pollution. – *Science of the Total Environment*. Vol. 709, pp. 1-10. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.136178> 0048-9697/
- Casey, R.** (2011). Stand up paddling: flatwater to surf and rivers. 1st ed. The Mountaineers Books. Seattle, WA. 206p.
- CBI. Ministry of Foreign Affairs. (2018). Surf tourism from Europe. [on-line]
<https://www.cbi.eu/market-information/tourism/surfing-tourism/europe> (01.04. 2021)

- Cloutier, R., Valade, G.** (2003). Risk management for outdoor programs: A handbook for administrators and instructors in British Columbia. Province of British Columbia: Ministry of Advanced Education. 112 p.
- Colde, D. N.** (1993). Minimizing conflict between recreation and nature conservation. – *D. S. Smith, and P. C. Hallmund. Eds, Ecology of greenways: design and function of linear conservation areas. University of Minnesota Press, Minneapolis.* No. 242, pp. 105-122.
- Cole, D. N.** (1994). Backcountry impact management. – *Trends*, pp. 10-14.
- Crow, G.** (2013). What is? Research Methods series. Edinburgh: Bloomsbury Publishing Plc. 134 p.
- Dant, T., Wheaton, B.** (2007). Windsurfing and extreme form or material and embodied interaction? – *Anthropology Today*. Vol. 23 No. 6, pp. 8-12.
- Dawson, K. M.,** (2009). Swimming, Surfing and Underwater Diving in Early Modern Atlantic Africa and the African Diaspora. – Liverpool Scholarship Online. pp. 81-116. doi: 10.5949/liverpool/9780986497315.001.0001
- Dyer, B.** (2018). A proposed field assessment method for stand-up paddle board technology. – *Journal of Engineering and Applied Sciences*. Vol. 13, No. 8, pp. 2120-2125.
- Edmonds, W. A., Kennedy, T. D.** (2017). An Applied Guide to Research Designs: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods. SAGE Publications, Inc. doi: <https://doi.org/10.4135/9781071802779>
- Eesti Jahtklubide Liit. (s.a). Treenerite koolitused. [veebileht] <https://www.puri.ee/treenerikutse/treenerite-koolitused/> (13.04.2021)
- Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030. (vastu võetud 14.02.2007). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/12793848>

- Eldridge, S., Francis, C., Curtis, H., Rentfro, G., Shotts, S.** (2016). Adaptive Stand Up Paddleboard. Project. California Polytechnic State University, CA.
- Euroopa Keskkonnaagentuur. (2020). European maritime activities and potential environmental issues. [on-line] <https://www.eea.europa.eu/soer/2015/europe/maritime-activities/european-maritime-activities-and-potential>. (11.03.2021)
- Frank, F., Pintassilgo, P., Pinto, P.** (2015). Environmental Awareness of Surf Tourists: A Case Study in the Algarve. – *Tourism and Psychology: Interdisciplinary Studies*. Vol. 3, No. 2, pp. 102-113.
- Furness, J., Olorunnife, O., Schram, B., Climstein, M., Hing, W.** (2017). Epidemiology of Injuries in Stand-Up Paddle Boarding. – *The Orthopaedic Journal of Sports Medicine*. Vol. 5, No. 6, pp. 1-9.
- Habibullah, M. S., Din, B. H., Chong, C. W., Radam, A.** (2016). Tourism and Biodiversity Loss: Implications for Business Sustainability. – *Procedia Economics and Finance*. No. 35, pp. 166 – 172.
- Hawaiian Paddle Sports. (s.a). History of Stand Up Paddle Boarding. [on-line] <https://hawaiianpaddlesports.com/news/history-of-stand-up-paddling/> (12.04.2021)
- Hennings, B., Hallmann, K.** (2015). A motivation-based segmentation study of kitesurfers and windsurfers. – *Managing sports and leisure*. Vol. 20, No. 2, pp. 117-134.
- Herron, J.** (s.a). Bodyboarding vs Surfing- We've Put an End to The Rivalry. [on-line] <https://kayakfisherly.com/bodyboarding-vs-surfing/> (01.04.2021)
- Humberstone, B.** (2011). Engagements with nature: ageing and windsurfing. Watson and J. Harpin. Identities, cultures and voices in leisure and sport. Eastbourne: Leisure Studies Association, pp. 159-169.
- Hunt, E.** (2017). Purjelauainstruktori koolitusmaterjal. Algõpe. Eesti Purjelaualiit. [veebis] http://purjelaualiit.ee/?page_id=13982 (04.04.2021)

- Hutt, J., Black, K. P., Mead, S. T.** (2001). Classification of surf breaks in relation to surfing skills.– *Journal of coastal research. Natural and artificial reefs for surfing and coastal protection*. Special Issue No. 29, pp 66-81.
- Jennings, G.** (2007). *Water-Based Tourism, Sport, Leisure, and Recreation Experiences*. Routledge. 280p.
- Kajakas, A.** (s.a). Purjetamise treeneri III– V taseme õppematerja.
- Kask, T.** (2012a). Põhikiri. [veebis] http://purjelaualiit.ee/?page_id=421 (04.04.2021)
- Kask, T.** (2012b). Millise varustusega alustada. [veebis] http://purjelaualiit.ee/?page_id=4478 (03.04.2021)
- Kask, T.** (2014). Eesti sai esimesed ametlikult tunnustatud purjelauainstruktorid. [veebis] <http://purjelaualiit.ee/?p=9087> (13.04.2021)
- Kask, T.** (2015). Purisuusa ajalugu. [veebis] http://purjelaualiit.ee/?page_id=12419 (14.04.2021)
- Kask, T.** (2017). Võistlused. [veebis] http://purjelaualiit.ee/?page_id=14136 (27.02.2021)
- Keskkonnaministeerium. (2020a)Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring. Turu-uuringute AS [veebis] https://www.envir.ee/sites/default/files/ASO/2020_keskkonnateadlikkuse_uuring.pdf (15.03.2021)
- Keskkonnaministeerium. (2020b). Pinnavesi. [veebis] <https://www.envir.ee/et/pinnavesi> (27.02.2021)
- Kyle, G., Absher, J., Hammitt, W., Carvin, J.** (2006). An Examination of the Motivation – Involvement Relationship. *Leisure Sciences* 28 (5), 467-485.

- Laevatavatel sisevetel liiklemise kord. (vastu võetud 11.02.2003, viimati jõustunud 19.05.2003 – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/258035?leiaKehtiv> (10.05.2021))
- Lefever, S., Dal, M., Matthíasdóttir, A.** (2007). Online data collection in academic research: advantages and limitations. – *British Journal of Educational Technology*. Vol. 38, No 4, pp. 574–582. doi:10.1111/j.1467-8535.2006.00638.x
- Lopes, J. T., Bicudo, P.** (2016). Surfing Tourism Plan: Madeira Island Case Study. – *European Journal of Tourism Research*. Vol. 16, pp.45-56.
- Maailma Terviseorganisatsioon. (2003). Guidelines for safe recreational water environments. Volume 1: Coastal and fresh waters. Geneva. [on-line] https://www.who.int/water_sanitation_health/publications/srwe1/en/ (22.02.2021)
- Mereviki (2021). Esileht. [veebileht] <https://mereviki.vta.ee/mediawiki/index.php/Esileht> (05.05.2021)
- Nathanson, A. T., Reinert, S. E.** (1999). Windsurfing injuries: result of a paper- and Internet based survey. – *Wilderness and Environmental Medicine*. No. 10, pp 218-226.
- Oitmaa, K.** (2011). Purjelaualiidust. [veebileht] http://purjelaualiit.ee/?page_id=5 (11.04.2021)
- Othman, S., Bosco, S., Cohn, J., Shokri, T., Ducic, Y.** (2020). Dangers beyond drowning: craniomaxillofacial trauma in adult water activities. – *Oral and Maxillofacial Surgery*. No. 24, pp.441-446.
- Paddle Australia. (s.a). Safety Guidelines. [on-line] <https://paddle.org.au/education-safety/safety-guidelines-v2/#Planning> (14.04.2021)
- Pakasi, L.** (2018). Health risks associated with recreational water activities. – *IOP Conference Series Materials Science and Engineering*. No. 434, pp. 1-9. doi:10.1088/1757-899X/434/1/012329

- Priskin, J.** (2003). Tourist perceptions of degradation caused by coastal nature-based recreation. – *Environmental Management*. Vol. 32, No. 2, pp 189-204. doi: 10.1007/s00267-002-2916-z
- Pryde, N.** (2010). *The Will to Win: The Remarkable Story of Neil Pryde Limited*. Neil Pryde Limited. Los Angeles, CA. 34p.
- Puhka Eestis. (s.a) Surfamine. [veebileht] <https://www.puhkaeestis.ee/et/erilised-elamused/aktiivne-puhkus-ja-seiklus/veeturism-ja-veesport/surfamine> (27.02.2021)
- Pärisma, E.** (2017). Talvised tuuled kutsuvad surfama. – *Ajakiri Sport*. Nr. 35. [e-ajakiri] <http://ajakirisport.ee/2017/12/28/talvised-tuuled-kutsuvad-surfama/> (14.04.2021)
- Pärisma, E.** (2018). Kalev Allikveer harrastamas talisurfi. [joonis] <https://purjetamine.postimees.ee/4457667/talisurfi-tallinna-meister-on-raivo-saarm> (14.04.2021)
- Rahandusministeerium. (2020). Eesti mereala planeering. Mõjude hindamise aruande eelnõu, avalikule väljapanekule. Tallinn-Tartu. [veebileht] https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Ruumiline_planeerimine/2020-07-10_msp_mh_aruanne_portaali.pdf (14.03.2021)
- Rahvusvaheline Surfiliit. (s.a). About ISA. [on-line] <https://www.isasurf.org/isa-info/isa/> (01.04.2021)
- Rannikko, A., Harinen, P., Torvinen, P., Liikanen, V.** (2016). The social bordering of lifestyle sports: inclusive principles, exclusive reality. – *Journal of Youth Studies*. Vol. 19, No. 8, pp. 1093-1109.
- Red Paddle Co Ltd. (s.a) SUP safety: stay safe on the water. [on-line] <https://redpaddleco.com/en-us/paddle-boarding-know/sup-safety-stay-safe-on-the-water/> (13.04.2021)

- Reimann, M.** (2010). Ökoturism. Mõtteviis, majandusharu, heaolu tõstja, loodus-ja kultuuripärandi kaitse tõhustaja. Eesti Ökoturismi Ühendus. [veebileht] <https://www.eas.ee/images/doc/ettevotjale/turism/looduspuhkus/6koturismi%20kasiramat%202010.pdf> (21.05.2021)
- Rogers, W.** (2012). Types of SUP board. Supboarder Magazine. [on-line] <https://www.supboardermag.com/2012/12/02/types-of-sup-board/> (05.05.2021)
- Rondon, X. J., Banack, S.A, Diaz-Huamanchumo, W.** (2003). Ethnobotanical investigation of caballitos (*Schoenoplectus californicus: Cyperaceae*) in Huanchaco, Peru. – *Economic Botany*. Vol. 57, No. 1, pp. 35-37.
- Ruess, C., Kristen K.H., Eckelt, M., Mally, F., Litzenberger, S., Sabo, A.** (2013). Activity of trunk and leg muscles during Stand Up Paddle Surfing. – *Procedia Engineering*. No. 60, pp. 57–61.
- SA Kutsekoda. (2019). Aktiivtegevuste vaneminstruktor, tase 4. Kutsestandard. [veebileht] <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/exportPdf/10879561/> (13.04.2021)
- SA Kutsekoda. (2020). Kutsestandardid. [veebileht] https://www.kutseregister.ee/et/standardid/standardid_top2/? (13.04.2021)
- Scheske, C., Rodriguea, M. A., Buttazzoni, J. E., Strong-Cvetich, N., Gelcich, S., Monteferri, B., Rodriguez, L. F.** (2019). Surfing and marine conservation: Exploring surf-breakprotection as IUCN protected area categories and othereffective area-based conservation measures. – *Aquatic Conserv: Mar Freshw Ecosyst*. Vol. 29. No. S2, pp. 195-211.
- Schram, B.** (2015). Stand up paddle boarding: An analysis of a new sport and recreational activity. PhD Thesis. Bond University. Australia.
- Schram, B., Hing, W., Climstein, M.** (2015). The effects of stand up paddle boarding. – *Submitted to the International Journal of Aquatic Research and Education*, pp. 148-160.

- Sedlaczek, P.** (2009). History, cultural context and terminology of windsurfing. – *Studies in physical culture and Tourism*. Vol. 16, No. 1, pp. 115- 123.
- Shah, S.** (2000). Sources and Patterns of Innovation in a Consumer Products Field: Innovations in Sporting Equipment. Sloan Working Paper #4105. Massachusetts Institute of Technology. Cambridge, MA.
- Siikamäki, P., Kangas, K., Paasivaara, A., Schroderus, S.** (2015). Biodiversity attracts visitors to national parks. – *Biodivers Conserv.* No. 24, pp. 2521-2534. doi: 10.1007/s10531-015-0941-5
- Siseministerium. (2016). Veesõidukite rentimisel ja veeparkide haldamisel osutatava teenuse hea tava. Juhendmaterjal. [veebileht] <https://veeohutus.ee/www/wp-content/uploads/2016/06/Renditeenuse-hea-tava.pdf> (21.05.2021)
- Soosaar, A.** (2019). Kas teadsid, et SUP-iga saab võidu sõita? – Ajakiri Sport. Nr. 53. [e-ajakiri] <http://ajakirisport.ee/2019/06/20/8004/> (12.04.21)
- Sorocovschi, V.** (2017). Classification of hydric phenomena and process (hazards) in the ocean and littoral domains. A point of view. – *Riscuri si Catastrofe*. Vol. 21, No. 16, pp. 7-14.
- SUP Australia Inc. (2019). Types of SUP. [on-line] <https://supaustralia.sport.blog/types-of-sup/> (09.02.2021)
- Surfer Today. (2019). Everything you need to know about the windsurfer class. [on-line] <https://www.surfertoday.com/windsurfing/everything-you-need-to-know-about-the-windsurfer-class> (11.04.2021)
- Zalewski, T., Czapiewski, T.** (2014). The impact of processes associated with risk assessment and categorization of bathing waters on the water safety system development on the Polish Baltic coast. – *Journal of Coastal Research*. Special Issue, No. 70, pp. 551-555.
- Talvisurf. (s.a). Equipment. [on-line] <https://talvisurf.fi/en/equipment/sleds/> (14.04.2021)

- The Outdoor Foundation. (2019). 2019 The special report on paddlesports and safety. [*on-line*] https://higherlogicdownload.s3.amazonaws.com/NASBLA/76594a34-f3a1-4916-95ac-1e9c872170cc/UploadedImages/19_OIA_005_ACA_Paddle_Report_final.pdf (05.01.2021)
- The Port of London. (2020). Use of Leashes for Stand-Up Paddleboards (SUPs). Safety Bulletin No. 6 of 2020. [*on-line*] <https://www.britishcanoeing.org.uk/news/2020/stand-up-paddleboard-sup-safety-choosing-the-right-leash> (08.05.2021)
- Thomas, S., Potts, J.** (2016). How industry competition ruined windsurfing. – *Sport, Business and Management*. Vol. 6, No. 5, pp. 565-578.
- Vapper, K., Roots, H.** (1985). Purjelaud. – ERR Videoarhiiv. [video] <http://arhiiv.err.ee/vaata/48841> (21.05.2021)
- Warshaw, M.** (2010). The history of surfing. Chronicle Books. 490p.
- Waydia, S. E., Woodacre, R.** (2016). Paddle-boarding: Fun, New Sport or an Accident Waiting to Happen? – *Trauma Mon.* No. 3, pp. 1–5. doi: 10.5812/traumamon.19299.
- Venohr, M., Langhans, S. D., Peters, O., Hölker, F., Arlinghaus, R., Mitchell, L., Wolter, C.** (2018). The underestimated dynamics and impacts of water-based recreational activities on freshwater ecosystems. – *NRC Research Press*. No. 26, pp.199-213
- Westwick, P., Neushul, P.** (2013). The world in the curl, an unconventional history of surfing. Crown Publishers, an imprint of the Crown Publishing Group, a division of Random House, Inc., New York. 418p.
- White, D. D., Virden, R. J., Ripper, C. J.** (2008). Effects of place identity, place dependence, and experience-use history and perceptions of recreation impacts in a natural setting. – *Environmental Management*. No 42, pp 647-657. doi: 10.1007/s00267-008-9143-1

Wilkins, K. (2018). Epistemic uncertainties and natural hazards risk assesment – Part 1: A review of different natural hazard areas. – *Natural Hazards and Earth System Sciences*. Vol. 18, pp. 2741-2768. doi: <https://doi.org/10.5194/nhess-18-2741-2018>

Windsurfer Class. (s.a). The Windsurfer history. [*on-line*] <https://windsurferclass.com/history/>
(11.04.2021)

WISSA. (s.a). About WISSA. [*on-line*] <https://www.wissa.org/p/about-wissa.html>
(14.04.2021)

Wright, K. (2005). Researching Internet-Based Populations: Advantages and Disadvantages of Online Survey Research, Online Questionnaire Authoring Software Packages, and Web Survey Services. – *Journal of Computer-Mediated Communication*. Vol. 10, No. 3. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2005.tb00259.x>

LISAD

Lisa 1. Empiirilise uuringu eelkodeerimine

Tabel 4. Empiirilise uuringu eelkodeerimine: teemad, intervjuuküsimused ja ankeetküsitluse küsimused (Autori koostatud)

Teoriale tuginevad olulisemad teemad	Intervjuuküsimused	Ankeetküsitluse küsimused
<p>1. Teenus ja harrastaja/kliendi profiil Teooria: Barefoot Surf (s.a); Herron (s.a), Rahvusvaheline Surfiliit (s.a); Lopes ja Bicudo (2016); CBI (2018); Frank <i>et al.</i> (2015); Ranniku <i>et al.</i> (2016); Sedlaczek (2009); Hennings ja Hallmann (2015); Humberstone (2012); Dant ja Wheaton (2007); Soosaar (2019); Dyer (2018)</p>	<p>Palun kirjeldage oma eelmist hooaega? Millised on teie peamised sihtgrupid? Mis on põhikanal, kus suhtlete kliendiga/liikmetega? Milline on tüüpiline rendiklient? Mis teda iseloomustab? Millised on head rendipartnerid? Millist lisavarustust kasutate ürituste korraldamisel? Milliseid aerulaudu/purjelauudu te laenutate?</p>	<p>Andmed: vanus, sugu, haridus, elukoht omavalitsuse täpsusega (asula). Kui kaua oled tegelenud aerulauatamisega/purjelauatamisega? Millise vahendiga sõidad/harrastad? Kas kuulud mõnda harrastusega seotud klubisse? Milline on Sinu liikumisharrastuslik tase aerulauatamisega/purjelauatamisega tegeledes? Millistel Sinu jaoks olulisematel aerulauaga/purjelauuga seotud üritustel/võistlustel oled viimase 2 aasta jooksul osalenud? Millised aerulaua/purjelaua harrastusega seotud üritused/võistlused meeldivad Sulle kõige enam? Mõeldes oma meelepärase harrastuse peale ja pidades all olevatele väidetele vastates silmas just aerulauatamist/purjelauatamist, loe hoolikalt all olevaid väiteid ning määratle, millises ulatuses on all olevad väited Sinu jaoks olulised. Mitu korda nädalas keskmiselt tegeled aerulauatamisega/purjelauatamisega põhihooajal? Nimeta paar harrastustegevust (sh sportlikud liikumised), millega sisustad hooajaväliselt aega, kui aerulauatamisega/purjelauatamisega tegeleda ei saa?</p>

Lisa 1 järg

<p>2. Sihtkoht ja maaomand Teooria: Schram (2015); Ruess <i>et al.</i> (2013); Castañeda-Babarro <i>et al.</i> (2020) Teooria: Westwick ja Neushul (2013); Venohr <i>et al.</i> (2018)</p>	<p>Millistes piirkondades matku korraldate/laenutusteenust pakute/sõitmas käite? Millised matkad/formaadid/distsid on kõige populaarsemad? Nimeta top 3 sihtkohta. Kas maaomand seab teie tegevusele piiranguid? Kas te oma tegevuste planeerimisel lähtute maaomandist? Millised regulatsioonid teie tegevust toetavad või segavad?</p>	<p>Milliseid teid Sa eelistad looduses liikudes kasutada kui suundud aerulauatama/purjelauatama? Nimeta oma meelispaigad aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemiseks. Pidades silmas oma äsja nimetatud meelispaikasid aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemiseks, kuidas Sa tavaliselt harrastuspaika liigud? Kui kaugele oled nõus minema, et oma harrastusega tegeleda (va üritused)? Millistel veekogusid Sa eelistad aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemiseks? Kas Sinu jaoks on oluline teada, kellele kuulub maa, kus oma aerulaua/purjelaua vette lased? Millise staatusega maa-alal valdavalt Sa aerulauatamisega/purjelauatamisega tegeled?</p>
<p>3. Mõju looduskeskkonnale Teooria: Westwick ja Neushul (2013); Siikamäki <i>et al.</i> (2015); Euroopa Keskkonnaagentuuri (2020); Cole (1993); Rahandusministeerium (2020); Priskin (2003); Reimann (2010), Scheske <i>et al.</i> (2019)</p>	<p>Milliseks hindate teie oma teenusega kaasnevaid mõjusid looduskeskkonnale? Kuidas Te suhtute “tundlikul ajal või tundlikel aladel” oma teenuse korraldamisse? Kas teie harrastustegevus peaks kaitsealal ja väljaspool kaitsealasid toimuma sarnastel alustel? Põhjenda. Kuidas hindate oma osalejate keskkonnateadlikust?</p>	<p>Kui tihti märkate looduses liikudes teiste harrastajate poolt tekitatud jälgi? Milliseks hindad aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemise mõju keskkonnale? Kas Sinu arvates looduses “tundlikul ajal või tundlikel aladel” rekreatiivsetel eesmärkidel liikumine võiks olla: peatatud, reguleeritu, lubatud?</p>

Lisa 1 järg

<p>4. Häiringud/konfliktid/piirangud Teooria: White <i>et al</i> (2008); Siikamäki <i>et al.</i> (2015)</p>	<p>Millist tüüpi asjaolud, piirangud, takistused jms häirivad kõige rohkem teie tegevuse korraldamist või läbiviimist? Kui te oma tegevust korraldate, siis milliseid positiivseid ja negatiivseid kokkupuuteid on teil tekkinud teiste inimestega antud alal?</p>	<p>Nimeta üks konkreetne meelispaik ja järgmises küsimuses kirjelda enda ja teiste harrastajate kokkupuute iseloomu selles piirkonnas. Milliste tegevuste harrastajaid märkad veel enda tegevuspiirkonnas? Keda näed eelnevalt nimetatud kohas ja milline teie kokkupuute iseloom. (NB! Iga huvigrupi puhul märgi nii kokkupuute sagedus kui ka iseloom.)</p>
<p>5. Erialale ettevalmistus Teooria: The Outdoor Foundation (2019); Cloutier ja Valade (2003); Pakasi (2018); SA Kutsekoda (2021)</p>	<p>Milline on teie töötajate erialane ettevalmistus?</p>	<p>Kuidas õppisite aerulauatama/purjelauatama?</p>
<p>6. Veeohutus Teooria: CBI (2018); Hutt <i>et al.</i> (2001); Hunt (2017); Castañeda-Babarro <i>et al.</i> (2020); Waydia ja Woodacre (2014); Furness <i>et al.</i> (2017); Beven <i>et al.</i> (2018); Maailma Terviseorganisatsioon (2003); Cloutier ja Valade (2003); SA Kutsekoda (2020)</p>	<p>Millised veeohutust tagavad vahendid kuuluvad teie renditava varustuse hulka? Kas kasutate lisaks väliseid turvameetmeid? Kuidas te kontrollite päästevesti/ohutusvesti õigesti kandmist? Kas teie ettevõttes on olemas riskijuhtimise plaan? Millisel viisil informeerite teenuse tarbijaid kasutatava veekogu ohtlikest kohtadest ja seisukorrast? Kas ja milliseid eeskirju jälgite teenuse pakkumisel? Kui tähtsaks peate ilmastikuolude jälgimist? Milliste ilmastikutingimuste puhul keeldute teenuse osutamisest? Kas hoiatate kliente? Kas teil on ette tulnud probleeme alkoholi või muus joobes olevate isikutega? Kas teil on teenust pakkudes tulnud ette õnnetusi?</p>	<p>Milliseid veeohutust tagavaid vahendid kuuluvad Sinu varustuse hulka? Kas enda harrastusega tegeledes kannad ohutusvesti? Milliseid võimalikke riskifaktoreid Sa hindad enne aerulauatama/purjelauatama minekut? Kui tähtsaks pead ilmastikuolude jälgimist? Kas Sul on enda harrastusega tegeledes tulnud ette õnnetusi? Kas oled tegelenud aerulauatamise/purjelauatamisega välismaal? Soovi korral täpsusta eelmist küsimust ja too välja, mille poolest erineb aerulauatamine/purjelauatamine Eestis võrreldes välismaaga?</p>

Lisa 2. Intervjuu küsimused teenusepakkujale

1. TEENUS JA KLIENDI/LIIKME PROFIIL

- a) Palun kirjeldage oma eelmist hooaega? Kuidas on viimasel viiel aastal teie teenusepakkumine muutunud? Palun kirjeldage oma pakutavaid teenuseid.
- b) Millised on teie peamised sihtgrupid? Kuidas ja kas on muutunud aastate jooksul kliendi profiil? Kui suur on aastane klientide arv? Kui suured on grupid? Kas te viite läbi matku ka kaitsealadel? Kas on kaitsealal matka läbi viies kehtestatud maksimaalne grupi suurus?
- c) Mis on põhikanal, kus suhtlete kliendiga/liikmetega? Milline on teie kogukonnas kõige efektiivsem kanal?

2. SIHTKOHT JA MAAOMAND

- a) Millistes piirkondades matka korraldate/laenutusteenust pakute/sõitmas käite? Kas korraldate ka kaitsealadel matka? Millised sihtkohad on kõige populaarsemad? Kas ja kuidas on sihtkoha eelistused muutunud aja jooksul (matka pikkus, raskus jms)?
- b) Millised matkad/formaadid/distantsid on kõige populaarsemad? (maastikutüüp, ekstreemsus, ühe- või mitmepäevased, aastaajad, kellaajad jms kombinatsioonid, persoon (matkajuht))
- c) Nimeta top 3 sihtkohta. (geograafiline asukoht)
- d) Kas maaomand seab teie tegevusele piiranguid? (juurdepääsuteed, parkimine, paadisillad ja slipid, kallasrada jms)
- e) Kas te oma tegevuste planeerimisel lähtute maaomandist? Milliseid maaomandeid eelistate ja miks? Kas on (rahalised vms) kokkulepped?
- f) Millised regulatsioonid teie tegevust toetavad või segavad? Kas mingeid regulatsioone oleks vaja juurde? Milline ametkond on suhtlemiseks toetav/mittetoetav?

Lisa 2 järg

3. RENT/VARUSTUS/TUGITEENUSED

a) Milline on tüüpiline rendiklient? Mis teda iseloomustab? Kui suurele grupile rendite varustust? Millised on teadaolevad sihtkohad? Kas soovitate sihtkohti? (Kas rent on üldse teema selles valdkonnas?)

b) Millised on head rendipartnerid? Mida neilt ootate ja eeldate? (korraldajate küsimus)

c) Millist lisavarustust kasutate ürituste korraldamisel?

4. MÕJU LOODUSKESKKONNALE

a) Milliseks hindate teie oma teenusega kaasnevat mõjusid looduskeskonnale? Millist liiki teid peamiselt kaitsealal liikudes kasutate?

b) Kuidas Te suhtute “tundlikul ajal või tundlikel aladel” oma teenuse korraldamisse (nt lindude ja loomade pesitsuse ajal, üleujutuste ajal või suurüritused kaitsealal)?

c) Kas teie harrastustegevus peaks kaitsealal ja väljaspool kaitsealasid toimuma sarnastel alustel? Põhjenda.

d) Kuidas hindate oma osalejate keskkonnateadlikust? Milliseid meetodeid kasutate keskkonnateadlikkuse tõstmiseks? (prügi sorteerimine, korduvkasutatavad topsid, tule ühe autoga jne) Milliseid kanaleid selleks kasutate?

5. HÄIRINGUD/KONFLIKTID/PIIRANGUD

a) Millist tüüpi asjaolud, piirangud, takistused jms häirivad kõige rohkem teie tegevuse korraldamist või läbiviimist? Milliseid ebameeldivusi/probleeme/konflikte on tekkinud teiste teenusepakkujatega/ruumi kasutajatega/kohalike elanikega oma teenust pakkudes? Kui sageli konflikte tekib?

Lisa 2 järg

b) Kui te oma tegevust korraldate, siis milliseid positiivseid ja negatiivseid kokkupuuteid on teil tekkinud teiste inimestega antud alal? Kes või mis teid häirib? Kui sageli?

6. VEEOHUTUSE TAGAMINE

a) Milline on teie töötajate erialane ettevalmistus? Kas koolitate neid kohapeal? Kas nad on sertifitseeritud? Kus nad on saanud enda koolituse/teadmised?

b) Millised veeohutust tagavad vahendid kuuluvad teie renditava varustuse hulka? (päästevest, ohutusvest, kompass, udupasun, kiiver, vile vms)

c) Kas kasutate lisaks väliseid turvameetmeid? (nt päästepaadid, rannapäästjad)

d) Kuidas te kontrollite päästevesti/ohutusvesti õigesti kandmist? (Kas abistate ja juhendate teenuse tarbijat? Kas teil on olemas erinevas suuruses päästevestid?)

e) Kas teie ettevõttes on olemas riskijuhtimise plaan? (Kas see tehakse igale veekogule? Kuidas näeb välja riskijuhtimise plaani koostamine?)

f) Millisel viisil informeerite teenuse tarbijaid kasutatava veekogu ohtlikest kohtadest ja seisukorrast? (nt vee sügavus, puhtus, oht vette hüppamisel)

g) Kas ja milliseid eeskirju jälgite teenuse pakkumisel? (riiklikke, on endal ettevõtte sisesed)

h) Kui tähtsaks peate ilmastikuolude jälgimist? Milliste ilmastikutingimuste puhul keeldute teenuse osutamisest? Kas hoiatate kliente?

i) Kas teil on ette tulnud probleeme alkoholi või muus joores olevate isikutega? (Kuidas lahendasite olukorra? Kas teie sihtrühmas on selliseid probleeme?)

j) Kas teil on teenust pakkudes tulnud ette õnnetusi? (Milliste õnnetustega on olnud tegu? Kuidas on olukord saanud lahendatud?)

Lisa 2 järg

k) Milliseid aerulaudu/purjelaudu te laenutate? (mark, vanus, suurus, täispumbatav jne)

Lisa 3. Küsitlus aeru- ja purjelaua harrastajatele

Vastan sellele küsimustikule kui

Aerulauasõitja/Purjelauasõitja/Aeru- ja purjelauasõitja

1. Kui kaua oled tegelenud aerulauatamisega/purjelauatamisega?
2. Millise vahendiga sõidad/harrastad? (mark, vanus, suurus jms eripära)
3. Kuidas õppisite aerulauatama/purjelauatama?

Õppisin iseseisvalt; Läbisin koolituse; Sõber/tuttav/pereliige õpetas

4. Milliseid veeohutust tagavaid vahendeid kuuluvad Sinu varustuse hulka?
5. Kas enda harrastusega tegeledes kannad ohutusvesti?

Alati; Harva; Mitte kunagi

6. Milliseid võimalikke riskifaktoreid Sa hindad enne aerulauatama/purjelauatama minekut?

	Mitte kunagi	Vahel	Sageli	Alati
Õhutemperatuur				
Veetemperatuur				
Päike ja UV-kiirgus				
Tuule tugevus				
Tuule suund				
Lainte kõrgus				
Enda tervis ja füüsiline vorm				
Enda oskused				
Vastav riietus				

7. Kui tähtsaks pead ilmastikuolude jälgimist?

Väga oluliseks; Pigem oluliseks; Vähe oluliseks; Ei oska öelda

8. Kas Sul on enda harrastusega tegeledes tulnud ette õnnetusi? *Jah / Ei* Täpsusta:
9. Kas kuulud mõnda harrastusega seotud klubisse? *Jah/ei* Nimeta:
10. Milline on Sinu liikumisharrastuslik tase aerulauatamisega/purjelauatamisega tegeledes?

Lisa 3 järg

Ei treeni; ebaregulaarne harrastaja; regulaarne harrastaj; /võistlev harrastaja; võistlev sportlane

11. Millistel Sinu jaoks olulisematel arulauaga/purjelauaga seotud üritustel/võistlustel oled viimase 2 aasta jooksul osalenud?
12. Millised aeurulaua/purjelaua harrastusega seotud üritused/võistlused meeldivad Sulle kõige enam?
13. Kas oled tegelenud aerulauatamise / purjelauatamisega välismaal? *Jah / Ei*
14. Soovi korral täpsusta eelmist küsimust ja too välja, mille poolest erineb aerulauatamine/purjelauatamine Eestis võrreldes välismaaga?
15. Mõeldes oma meelepärase harrastuse peale ja pidades allolevatele väidetele vastates silmas just aerulauatamist/purjelauatamist, loe hoolikalt allolevaid väiteid ning määratle, millises ulatuses on allolevad väited Sinu jaoks olulised. Minu jaoks on oluline...

	Täiesti tähtsusetu	Pigem tähtsusetu	Raske öelda	Tähtis	Väga tähtis
...olla eemal rutiinist					
...olla looduses					
...veeta kvaliteetaega pere/sõpradega					
...õppida seda piirkonda tundma kus ma sõidan					
...olla koos sarnaste huvidega inimestega					
...saada eemale rahvarohketest kohtadest					
...nautida loodusmaastikku					
...teha midagi koos pere/sõpradega					
...saada rohkem looduse kohta teada					
...suhelda uute ja erinevate inimestega					
...kogeda aerulauatamise/purjelauatamisega kaasnevat üksindust/privaatsust					
...nautida looduse rahu ja vaikust					
...tugevada pere-/sõpruskonna siseseid suhteid					
...õppida midagi aerulauatamise purjelauatamise valitud piirkonna ajaloo ja ökoloogia kohta					
...kohtuda/tutvuda uute aerulauatajate/purjelauatajatega					

Lisa 3 järg

16. Mitu korda nädalas keskmiselt tegeled aerulauatamisega/purjelauatamisega põhihooajal?

1-2; 3-4; 5 ja rohkem

17. Nimeta paar harrastustegevust (sh sportlikud liikumised), millega sisustad hooajaväliselt aega, kui aerulauatamisega/purjelauatamisega tegeleda ei saa?

18. Nimeta oma meelispaiad aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemiseks.

19. Pidades silmas oma äsja nimetatud meelispaiasid aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemiseks, kuidas Sa tavaliselt harrastuspaika liigud? (buss, auto, rong, jalgsi jms)

20. Kui kaugele oled nõus minema, et oma harrastusega tegeleda (va üritused)?

	0-2 km	3-10 km	11-30 km	11-30 km	31-50 km	rohkem kui 100 km
Tööpäeval						
Nädalavahetusel						

21. Milliseid teid Sa eelistad looduses liikudes kasutada kui suundud aerulauatama/purjelauatama?

	Enamasti	Pigem sageli	Pigem harva	Mitte kunagi	Ei oska öelda
Üldkasutatavad teed					
Tähistatud rajad					
Isetekkelised rajad					
Ilma radadeta maastik					

22. Kas Sinu jaoks on oluline teada, kellele kuulub maa, kus oma aerulaua/purjelaua vette lased?

Jah/Ei

23. Millise staatusega maa-alal valdavalt Sa aerulauatamisega / purjelauatamisega tegeled?

Lisa 3 järg

	Enamasti	Pigem sageli	Pigem harva	Mitte kunagi	Ei oska öelda
Riigimaa					
Eramaa					
Rahvuspark					
Looduskaitseala					
Maastikukaitseala					
RMK hallatav rada					
Terviserajad					

24. Millistel veekogusid Sa eelistad aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemiseks?

	Enamasti	Pigem sageli	Pigem harva	Mitte kunagi	Ei oska öelda
Märgala (raba, soo)					
Karjäärid					
Järv (rabajärved)					
Jõgi					
Meri					
Paisjärv, tehisjärv					
Liivarand					
Kivine rand					
Puutumatu taimeestikuga rannaala					
Üleujutatud alad (põllud)					

25. Milliseks hindad aerulauatamisega/purjelauatamisega tegelemise mõju keskkonnale?

	Väga oluline	Pigem oluline	Vähe oluline	Mõju puudub	Ei oska öelda
Taimede tallamine					
Puude kahjustamine					
Loomade häirimine					
Lindude häirimine					

Lisa 3 järg

Putukate, tolmeldajate häirimine					
Kodu- ja kariloomade häirimine					
Kaitsealuste liikide leiukohtade häirimine					
Prügistamine					
Vee kvaliteet					
Põlengud					
Mürareostus					
Kohalike elanike häirimine					
Pinnase rikkumine (nt erosioon, kaldad)					
Co2 emissioon					

26. Kas Sinu arvates looduses “tundlikul ajal või tundlikel aladel” rekreatiivsetel eesmärkidel liikumine võiks olla:

	Peatatud	Reguleeritud	Lubatud
Lindude pesitsusperiood			
Loomade pesitsusperiood			
Õitsemisajad (haruldased taimed)			
Raierahu			
Suuriritused kaitsealal			

27. Kui tihti märkate looduses liikudes teiste harrastajate poolt tekitatud jälgi?

	Enamasti	Pigem sageli	Pigem harva	Mitte kunagi	Ei oska öelda
Prügi					
Kahjustatud puud, taimed					
Kahjustatud pinnas					
Müra					
Fekaalreostus					

Lisa 3 järg

Rajad					
Lindid, paelad, märgistused					
Parkimisjäljed					

28. Nimeta üks konkreetne meelispaik ja järgmises küsimuses kirjelda enda ja teiste harrastajate kokkupuute iseloomu selles piirkonnas.

29. Milliste tegevuste harrastajaid märkad veel enda tegevuspiirkonnas? Keda näed eelnevalt nimetatud kohas ja milline teie kokkupuute iseloom. (NB! Iga huvigrupi puhul märgi nii kokkupuute sagedus kui ka iseloom.)

	Sageli	Harva	Teatud hooajal	Mitte kunagi	Kokkupuute iseloom*	
					Häirib	Ei häiri
Lainelauaga sõitjad						
Lohesurfariid						
Kanuutajad						
Süstasõitjad						
Mootorpaadiga, kaatritega sõitjad						
Jahi või muu laevaga sõitjad						
Ujujad, suplejad						
Jetid, veesuusad, banaanid						
Kalastajad						

30. Soovi korral lisa eelmises küsimuses nimetamata jäänud huvigruppe ja kommenteeeri kokkupuutekohti ja -olukordi.

31. Sinu vanus.

32. Sinu sugu: Naine; Mees; Ei soovi vastata

33. Sinu elukoht. (omavalitsuse täpsusega)

Lisa 4. Aeru- ja purjelaua teenusepakkujad ja meeskonnad

Tabel 5. Aeru- ja purjelaua teenusepakkujad ja meeskonnad (Autori koostatud)

Purjelaud	Asukoht	Aerulaud	Asukoht
Fansurf Surfikool	Harjumaa	Suppama	Harjumaa
NYC Sailing School	Harjumaa	Fansurf Surfikool	Harjumaa
Pirita Surfiklubi	Harjumaa	Adventure Center	Harjumaa
Eesti Purjelaualiit	Harjumaa	SUP Surfing	Harjumaa
Surfikool	Harjumaa	Pirita Surfiklubi	Harjumaa
Team Lahepere	Harjumaa	Surfikool	Harjumaa
Team Jahe	Harjumaa	Surfhouse Team	Harjumaa
Team Extreme	Harjumaa	No Work Surf Club	Harjumaa
Surfhouse Team	Harjumaa	SurfTown Surfikool	Harjumaa
Kristasurf	Harjumaa	Surfi Surfikool	Harjumaa
SurfTown Surfikool	Harjumaa	Stroomi Surfiklubi	Harjumaa
Surfi Surfikool	Harjumaa	Time to Surf	Harjumaa
Black Team	Hiiumaa	Jetirent	Harjumaa
Jahtklubi Dagö	Hiiumaa	Estrella Wakepark	Harjumaa
Roosta Surfiklubi	Läänemaa	Eesti Purjelaualiit	Harjumaa
Team Sugar	Läänemaa	Lainele	Harjumaa
Eru Surf Team	Lääne-Virumaa	Treehouse Estonia	Harjumaa
Surfihunt	Pärnumaa	Aidu Watersport Center	Ida-Virumaa
Aloha Surf	Pärnumaa	Motus spordiklubi	Ida-Virumaa
Pärnu Surfiklubi	Pärnumaa	Mõlasurf	Ida-Virumaa
Varbla Puhkeküla	Pärnumaa	Spordiklubi White River	Ida-Virumaa
Surf Center	Pärnumaa	Vana-Veski Puhkekeskus	Järvamaa
Saaremaa Surfiklubi	Saaremaa	Roosta Surfiklubi	Läänemaa
Mändjala Surfklub	Saaremaa	Võsu Surfikool	Lääne-Virumaa
Tartu Kalevi Jahtklubi	Tartumaa	Muhu SUP	Muhu
Roosisaare Surfiklubi	Võrumaa	Pärnu Surfikool	Pärnumaa
Team Mahe		Kaluriküla	Pärnumaa
Team Chica		Surfihunt	Pärnumaa
Team Hang Loose		Aloha Surf	Pärnumaa
Teamvosa		Pärnu Surfiklubi	Pärnumaa
Team RRD		Varbla Puhkeküla	Pärnumaa
Team Visa		Surf Center	Pärnumaa
Kiisa Surfikool		Sassijärve puhkemaja	Pärnumaa
		Seikluspartner	Pärnumaa

Lisa 4 järg

		Puhka Looduses	Põlvamaa
		Lokko talu	Põlvamaa
		Metaloodus	Raplamaa
		Mändjala Surfclub	Saaremaa
		Tartu Kalevi Jahtklubi	Tartumaa
		RTG Spordiklubi	Tartumaa
		Rahinge Wakepark	Tartumaa
		Tartu Seikluspark	Tartumaa
		Aerulaua Lastelaagri	Tartumaa
		Aerulaud	Valgamaa
		Otisurf	Valgamaa
		Võistre Puhkekeskus	Viljandimaa
		Kuutsemäe	Viljandimaa
		Surf Center	Viljandimaa
		Roosisaare Surfiklubi	Võrumaa
		Team Sunlovers	

Lisa 5. Kokkupuutepunktid teiste harrastajatega

Tabel 6. Teiste harrastajate märkamine enda tegevuspiirkonnas, küsitluses osalenute vastuste põhjal, kus „1“ mitte kunagi, „2“ teatud hooajal, „3“ harva, „4“ sageli, „5“ kokkupuute iseloom ei häiri, „6“ kokkupuute iseloom häirib (Autori koostatud)

	Aerulaud	Kokkupuude	Purjelaud	Kokkupuude	Aeru- ja purjelaud	Kokkupuude
Mootorpaadid, kaatrid	Harva (2.64)	Ei häiri (5.35)	Teatud hooajal (2.43)	Ei häiri (5.43)	Harva (3.00)	Ei häiri (5.43)
Jetid, veesuusad	Teatud hooajal (2.04)	Ei häiri (5.29)	Teatud hooajal (2.29)	Häirib (5.71)	Harva (2.50)	Ei häiri (5.25)
Jahid, laevad	Teatud hooajal (1.83)	Ei häiri (5.06)	Harva (2.57)	Ei häiri (5.14)	Harva (3.20)	Ei häiri (5.22)
Kalastajad	Harva (2.50)	Ei häiri (5.06)	Harva (2.71)	Ei häiri (5.25)	Harva (3.27)	Ei häiri (5.22)
Süstasõitjad	Harva (2.63)	Ei häiri (5.00)	Teatud hooajal (2.31)	Ei häiri (5.00)	Harva (3.09)	Ei häiri (5.11)
Ujud, suplejad	Sageli (3.52)	Ei häiri (5.00)	Harva (2.93)	Ei häiri (5.00)	Sageli (3.90)	Ei häiri (5.10)
Kanuutajad	Teatud hooajal (2.38)	Ei häiri (5.00)	Teatud hooajal (2.36)	Ei häiri (5.00)	Harva (2.91)	Ei häiri (5.11)
Lainelauaga sõitjad	Teatud hooajal (1.80)	Ei häiri (5.00)	Teatud hooajal (2.27)	Ei häiri (5.00)	Harva (2.55)	Ei häiri (5.14)
Lohesurfariid	Teatud hooajal (2.16)	Ei häiri (5.00)	Sageli (3.50)	Ei häiri (5.13)	Harva (3.20)	Ei häiri (5.00)
Kokku	Teatud hooajal (2.39)	Ei häiri (5.08)	Harva (2.60)	Ei häiri (5.18)	Harva (3.07)	Ei häiri (5.18)

Lihtlitsents

Mina, Kadi Viidik,

Sünniaeg 19.11.1991,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö

Aeru- ja purjelaua põhised tegevused Eestis,

mille juhendaja on Marika Kose,

- 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
- 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
- 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor (allkirjastatud digitaalselt)

Tartu, 21.05.2021

Juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

Marika Kose (*allkirjastatud digitaalselt*)

21.05.2021